

● **Venneforeninger** | 10 Sper på skolebudsjettene ● **Trine Skei Grande** | 18 Frigjøringslederen
● **Barnehage** | 22 Leier dyrt hos Omsorgsbygg ● **Lærer og forteller** | 36 Tryller med ord

UTDANNING

3

21. FEBRUAR 2020

utdanningsnytt.no



Suksess med
helsesykepleier
i barnehagen



Kaja Mejlbo
Ansvarlig redaktør
kaja@utdanningsnytt.no



Harald F. Wollebæk
Redaksjonssjef
hw@utdanningsnytt.no



Paal Svendsen
Nettredaktør
ps@utdanningsnytt.no



Ylva Törngren
Deskjournalist
yt@utdanningsnytt.no



Sonja Holterman
Journalist
sh@utdanningsnytt.no



Jørgen Jelstad
Journalist
jj@utdanningsnytt.no



Kirsten Ropeid
Journalist
kr@utdanningsnytt.no



Marianne Ruud
Journalist
mr@utdanningsnytt.no



Kari Oliv Vedvik
Journalist
kov@utdanningsnytt.no



Inger Stenvoll
Presentasjonsjournalist
is@utdanningsnytt.no



Ståle Johnsen
Debatt- og bokansvarlig
sj@utdanningsnytt.no



Linda Sjødal
Markedsjef
ls@utdanningsnytt.no



Hilde Aalborg
Markedskonsulent
ha@utdanningsnytt.no



Anita Ruud
Markedskonsulent
ar@utdanningsnytt.no

10

● Hovedsaken: VENNEFORENINGER SPER PÅ SKOLENES BUDSJETTER

Ifølge Brønnøysundregistrene finnes det 18 venneforeninger ved offentlige skoler.
– Problematisk, mener Utdanningsforbundet.
– Gavene utfordrer gratisprinsippet i skolen, sier forsker Karl Henrik Sivesind.

Innhold

Aktuelt	4
Aktuelt navn	8
Kort og godt	16
Ut i verden	17
Intervju med Trine Skei Grande	18
Glimt	20
Kanvas leier dyrt hos Omsorgsbygg	22
Helsesykepleier i barnehagen	26
Nidaros idrettsungdomsskole	30
Uke 6	32
Sp vil ha utvalgsprøver	34
Lærer og forteller	36
Friminutt	39
På tavla	40
Innspill	42
Debatt	48
Kronikk	54
Stillings- og kursannonser	58
Minneord	60
Lov og rett	61
Fra forbundet	62
Medlemstilbud	66

● Pust og puls på Nidaros

30

Fysisk aktivitet står på timeplanen hver dag på private Nidaros idrettsungdomsskole i Trondheim.

18



● Trine vil frigjere folket

24. januar i år blei Trine Skei Grande frå Venstre kunnskaps- og integreringsminister.
– I Venstre vil vi gi menneska danning og ballast så dei kan vere seg sjølve i fellesskapen. Utdanning er arenaen for denne frigjerings, seier ho.

Utdanning på nettet

I Utdannings nettutgave finner du blant annet løpende nyhetsdekning og debatt, utgaver av bladet i pdf-format og som eblad, samt informasjon om utgivelser: utdanningsnytt.no



● Barnehageleie til besvær

I økonomiske tilsyn har Oslo kommune akseptert husleier på rundt 20.000 kroner per barn. Men selv opererer kommunen i flere tilfeller med dobbelt så høye husleier når de leier ut barnehagelokaler.



● Helse rett i fanget

Helsesykepleierne Siv Engelin og Siri Andersen har fast kontorplass og -tid i fire barnehager. Slik når de nærmere 300 barn fra Verdal kommune i Trøndelag.

UTDANNING

Utgitt av Utdanningsforbundet
Oahppolihttu

Besøksadresse

Utdanningsforbundet,
Hausmanns gate 17, Oslo
Telefon: 24 14 20 00

Postadresse

Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo

e-postadresse

redaksjonen@utdanningsnytt.no

Godkjent opplagstall

Per 1. halvår 2019: 185 296

issn: 1502-9778

Design

Itera Gazette



Dette produktet er trykket etter svært strenge miljøkrav. Det er svanemerket og 100 % resirkulerbart.

Trykk:

Stibo Complete
<https://stibocomplete.com>

Abonnementsservice

Medlemmer av Utdanningsforbundet melder adresseforandringer til medlemsregisteret. E-postadresse: medlem@utdanningsforbundet.no

Medlem av

Fagpressen

Utdanning redigeres etter Redaktørplakatens og Vær Varsom-plakatens regler for redaksjonell uavhengighet og god presseskikk. Den som føler seg urettmessig rammet av Utdanning, oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen. Pressens Faglige Utvalg (PFU) behandler klager mot pressen.

Mer informasjon:
presse.no/pfu/etiske-regler



Forsidebildet

Verdal kommune har bestemt seg:

Helsesykepleierne skal være i barnehagene. Kommunen har prøvd ut tiltaket siden høsten 2018.

Foto: Frank Foss



Leder Steffen Handal

1. nestleder Terje Skyvulstad

2. nestleder Hege Valås

Sekretariatssjef Lars Erik Wærstad

● Leder

Kaja Mejlbo | Ansvarlig redaktør



Tre tips til Trine

Her er tre velmente råd til hvordan landets ferske kunnskapsminister kan lykkes med sitt store prosjekt.

– I Venstre vil vi frigjøre mennesket, sier vår ferske kunnskaps- og integreringsminister Trine Skei Grande (V) i et intervju med Utdanning i denne utgaven.

Den dagen hun tok steget ut på Slottsplassen med Erna, skrev hun en sms til redaksjonen der hun dro linjene tilbake til da «man hentet barn ut av fabrikkene, satte dem på skolebenken og etablerte fellesskolen i begynnelsen av forrige århundre».

– Det handlet om å gi barn mer frihet og like muligheter. Om å myndiggjøre dem og sette dem i stand til å ta makten over sitt eget liv. (...) Den friheten ønsker vi at alle barn skal ha, skrev Grande.

Det er ambisiøse og gode mål Venstrelederen setter seg for sitt nye virke.

Her er et par tips til hvordan du kan lykkes, Trine:

1) Dropp tvunget karakterbasert inntak i alle fylker. Å tvinge alle fylkene i Norge til å ha samme inntaksmønstre, å frarøve dem selvvalget, og gjøre det umulig for dem å bestemme hvilken ordning som passer dem best, er den klare motsetning til frigjøring og frihet.

2) Ta vare på leken! Du sier selv at skolen må være tilpassa de yngste barna, og det er positivt at både du og din forgjenger Jan Tore Sanner løfter frem verdien av lek. Men om du mener alvor, må du skape tid og rom, og ikke være så opptatt av resultatstyring og kartlegging.

Siri Skjæveland Lode, sentralstyremedlem i Utdanningsforbundet, uttrykte det fint i et leserinnlegg på utdanningsnytt.no for et par uker siden. «Leken er en invitasjon inn til elevenes følelser, tanker og utvikling. Leken er språk, der barn kommuniserer med omgivelsene», skrev hun. Vi kan lære mye om barna våre, hvordan de har det, hva de liker og hvordan de lærer, om de får leke mer.

3) Lytt til profesjonen! Vi vil jo tro at du ser på lærere som mennesker også? Som skal frigjøres? Det beste rådet er i så fall generelt: Lytt til profesjonen, og ikke tro du vet bedre enn dem. Lærere i Norge har sagt tydelig ifra om at de er lei av politikere som skal «løfte» dem, som kommer trekkene med nye rapporter, flere vurderinger og skjemaer. Som skal reformere skole og barnehage uten at de kjenner hverdagen i klasserommet eller spør lærerne om dette er noe de trenger og ønsker.

Med det ønsker vi deg lykke til! Vi er mange som følger spent med.

● Videregående opplæring

Trine Skei Grande vil reformere

Skal alle elever oppleve mestring, trengs det større valgfrihet i videregående opplæring. Kunnskapsministeren drar på norges-turné for å finne ut hvordan det kan gjøres.

TEKST OG FOTO Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

Trine Skei Grande (V) skal treffe elever, lærlinger, lærere og andre som arbeider i videregående opplæring, både i skole og bedrift.

– Vi trenger en fullføringsreform i videregående opplæring som gir elevene mer frihet og fleksibilitet til å følge sine interesser. Vi vil også se på muligheter for å fullføre i ulikt tempo, sier Grande.

– Mer fleksible løp, fullføring på lengre tid, og mulighet til å ta utdanning hele livet. Blir ikke det ganske dyrt?

– Sett opp mot regningen for alle som dropper ut av skolen tidlig, er jeg på ingen måte sikker på at disse tiltakene er dyrere, sier Grande.

Fem problemområder

Grande har pekt seg ut fem problemområder hun vil se nærmere på. Det handler om elever med lave grunnskolepoeng, elever som ikke er godt nok studieforberedt til å ta høyere utdanning og elever som mangler tilstrekkelig yrkesfaglig kompetanse for å ta fagbrev. I tillegg rapporterer flere elever om psykiske problemer, og tidsbegrenset rett til videregående kan være en utfordring.

Tall fra Statistisk sentralbyrå viser at mens 88 prosent av elevene på studieforberedende fullførte videregående etter fem år, gjaldt det samme for 62 prosent av elevene på yrkesfag.

– Én årsak kan være kunnskapshull fra grunnskolen, sier Grande.

Hun mener videregående opplæring må endres



Kunnskapsminister Trine Skei Grande reiser landet rundt for å treffe elever, lærlinger, lærere og andre i videregående opplæring. Her snakker hun med elevene Emil Stormyren Larsen og Mahad Abdiraman Yusuf ved Blindern videregående skole i Oslo 11. februar.

slik at elevene og deres muligheter settes i sentrum. Målet er at alle elever skal oppleve mestring.

Mange vil trenge ny kompetanse

Første stopp er Blindern videregående skole i Oslo 11. februar, der hun blant annet traff elever på tredje trinn i norsktimen.

– Dere vil gå ut i yrker som endrer seg mye før dere blir pensjonister. I tillegg vil mange av dere å skifte yrke, sa Grande til elevene.

– Har du valgt sykepleieryrket, ombestemmer deg og vil velge læreryrket, kan du ta ny utdanning. Slik er det ikke i videregående. Har man fullført videregående, har man brukt opp retten sin. Og har man gått fem år i videregående uten eksamen eller fagbrev, har man også brukt opp retten sin. Det er et paradoks, sier Skei Grande.

Det er ett av områdene Grande vil ta for seg.

– Videregående skole er nå blitt noe alle må ha. Tidligere klarte man seg fint i arbeidslivet med bare grunnskole. Min mor rådet meg til å ta Post-skolen. Det syntes hun var trygt, siden man alltid kom til å sende brev. Selv vurderte jeg fagbrev som snekker, som faren min hadde, men han mente det var for usikkert, sier hun og legger til: – Ser jeg tilbake på hva mine jevnaldrende valgte, har de som valgte et håndverksfag tjent mest penger. Det er med andre ord vanskelig å gi ungdommer

råd om hva framtiden vil bringe. Men når yrker og arbeidsmarkedet endrer seg, trenger man mer utdanning. Det må vi legge til rette for.

● Kommunenes arbeidsgiverorganisasjon

KS' landsting har valgt ny leder

Bjørn Arild Gram fra Senterpartiet tar over som styreleder i KS etter Gunn Marit Helgesen fra Høyre.

– Skal vi lykkes med å opprettholde og bygge ut gode velferdstjenester, er det avgjørende at kommuner og fylkeskommuner får mulighet til å gjøre lokale prioriteringer. Der skal jeg være en tydelig stemme, med resten av hovedstyret og tillitsvalgte i KS i fylkene, sier Bjørn Arild Gram (47) i en pressemelding.

Nestledere for 2020-2024 blir Gunn Marit Helgesen, Høyre og Sven Tore Løkslid, Arbeiderpartiet.

● **Tariff**

Pausetvist går til Arbeidsretten

Utdanningsforbundet Asker forbereder seg til sak i Arbeidsretten for å sikre medlemmer betalt spisepause.

TEKST Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no

Bakgrunnen for konflikten er sammenslåinga av kommunene Røyken, Hurum og Asker til den nye kommunen Asker i det nye fylket Viken ved årsskiftet.

De ansatte i kontoradministrasjonen i tidligere Hurum kommune hadde tretti minutters pause inkludert i arbeidstida, i Røyken og gamle Asker var pausen 20 minutter. Men nye Asker vil ikke gi de ansatte i kontoradministrasjonen betalt pause i arbeidstida i det hele tatt.

400 medlemmer

Utdanningsforbundets medlemmer som er berørt, er i all hovedsak de som arbeider i faglig-administrativt støttesystem. De utgjør 400-500 medlemmer i nye Asker. Lærere i aktivitet i skole og barnehage er ikke omfatta av samme regler som kontoradministrasjonen.

– Dette er enda en måte kommunene har funnet for å spare penger, kommenterer leder i Utdanningsforbundet Asker, Berit Roald.

Spørsmålet om betalt arbeidstid eller ikke for ansatte ble drøfta mellom arbeidsgiver og arbeidstakerorganisasjonene 20. juni fjor. De ble ikke enige. Partene undertegna en uenighetsprotokoll. Saka gikk til Arbeidsretten.

Roald sier hun håper saka kommer opp for sommeren.

Ingen av arbeidstakerorganisasjonene som har medlemmer i kontoradministrasjonen, har akseptert ubetalt spisepause. Inntil Arbeidsretten kommer med sin dom, praktiseres pausene som før sammenslåinga. Dermed har noen ti minutter lengre pause enn andre.

Støtter seg på KS

HR-sjef i Asker, Jostein Bø, sier til Utdanning at kommunen bygger sitt standpunkt på holdninga til KS om betalt spisepause, og til tariffavtalen.

3. april i fjor sendte KS ut et skriv der de argumenterte for at kontoransatte ikke skulle ha betalt pause.



– Vi kan ikke ha en ordning som gir ansatte kortere arbeidstid enn det som står i tariffavtalen. Det hadde blitt konsekvensen av arbeidstakernes krav, sier Jostein Bø.

Pause skal ikke være inkludert i arbeidstida til kontorpersonale, meiner KS.

ILL.FOTO BIRTE SUSANN ULVESETH

● **Barnehage**

Gransker stengingen av privat barnehage

I slutten av januar bestemte retten at den private barnehagen Gnist Trøa i Trondheim må stenge. Nå skal kommunens håndtering av saken granskes av kontrollutvalget.

TEKST Kaja Mejlbo | kaja@utdanningsnytt.no

– Vi har fått inn usedvanlig mange henvendelser fra foreldre, ansatte og andre berørte i denne saken. Vi ser derfor på behovet for å starte full granskning av hvordan administrasjonen i kommunen har håndtert saken, sier leder av kontrollutvalget i Trondheim kommune, Rolf Jarle Brøske (H), til Adresseavisa.

Saken er at etter klagesaker, og tilsyn med barnehagen, mener kommunen at driften ikke er pedagogisk forsvarlig.

Spørsmålet er nå om administrasjonen har

likebehandlet barnehagene uavhengig av eierform og om det er reagert strengere fordi Gnist Trøa er privat eid. Kontrollutvalget vedtok granskning 13. februar.

I begynnelsen av februar vant staten frem om stenging av Gnist Trøa barnehage, som må stenge 1. mars. Barnehagekjeden har anket kjennelsen.

Leder i Gnist Trøa sier til Adressa at de setter pris på granskningen. May Liss Tobiassen, direktør ved Nasjonalt kunnskapssenter for barnehager, støtter også avgjørelsen. Senteret er heleid av Private Barnehagers Landsforbund (PBL).

Oppvekst- og utdanningsdirektør i Trondheim kommune, Camilla Trud Nereid, avviser på sin side at de har forskjellsbehandlet Gnist Trøa på grunn av eierform. Hun sier at det har vært mange alvorlige hendelser i barnehagen og frykter at revisjonen kan påvirke utfallet av rettssaken.

● Videregående skole

KrF presses om ny inntaksordning

Regjeringen har ikke bestemt seg i saken om inntaksmodell til videregående skoler, ifølge Hans-Fredrik Grøvan (KrF). Han lover at det skal tas hensyn til høringsinnspillene.

TEKST Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

I Stortinget 30. januar utfordret Arbeiderpartiets Torstein Tvedt Solberg KrFs utdanningspolitiske talsperson, Hans-Fredrik Grøvan, på om partiet nå vil gå for et forslag som er mer i tråd med deres primærstandpunkt. I sitt svar viste Grøvan til regjeringserklæringen.

– I Granavolden-plattformen har vi en formulering som sier at flest mulig elever skal få velge det tilbudet de ønsker på videregående skole. Samtidig skal vi ta hensyn til en desentralisert skolestruktur. Det er utgangspunktet for høringen som ble igangsatt høsten 2019. Nå har vi fått resultatene av den høringen, og innspillene må nå gjennomgås slik at vi får til en løsning som i størst mulig grad ivaretar Granavoldens formuleringer, men der vi også lytter til innspillene fra høringen.

Han la til at det samtidig pågår en regionreform der en overfører mer ansvar for kompetanse fra stat til fylke.

– Det må også være et perspektiv når vi nå skal finne en endelig løsning på hvordan vi ser på inntak til videregående skole.

Én modell for hele landet

Tvedt Solberg svarte at han er glad for at KrF nå sier de vil lytte til innspillene fra høringsrunden.



– Høringsinnspillene har vært veldig entydig imot forslagene som har vært ute på høring. Hvis jeg har forstått KrF riktig, er partiets primære standpunkt at fylkene skal kunne bestemme selv. Det er i alle fall det som er beskjeden fra Agder, hjemfylket til Grøvan, sa Tvedt Solberg og la til:

– Ingen av de to modellene som regjeringen har foreslått, vil ivareta KrFs ønske om at fylkene skal få bestemme selv. Begge modeller vil påtvinge én modell for hele landet.

I en åpen høring på Stortinget 12. februar uttrykte NHO, KS, LO og lærerorganisasjonene motstand mot å innføre karakterbasert inntak over hele landet.

Storingsrepresentant Hans-Fredrik Grøvan (KrF) sier regjeringen ikke har konkludert om inntaksordningen til videregående opplæring.

ARKIVFOTO JØRGEN JELSTAD

● Dette er saken

I fjor høst gjorde regjeringen det klart at den vil pålegge alle fylkeskommuner å ha karakterbasert inntak til videregående opplæring.

To modeller ble sendt på høring, med svarfrist 30. desember. Den ene modellen innebærer karakterbasert inntak i hele fylket, den andre inndeling i regioner med fritt skolevalg innenfor regionen. Av de 140 innspillene i høringsrunden sa 82 nei til begge modellene.

Siden regjeringen kun har foreslått å endre en forskrift til opplæringsloven og ikke selve loven, kan den foreta forskriftsendringen uten at saken må opp i Stortinget.

Arbeiderpartiet har levert inn et forslag til Stortinget om at fylkene gis en lovfestet rett til selv å velge inntaksmodell. Utdannings- og forskningskomiteen skal behandle saken innen 10. mars.

● Frafall

Frp: – Fritt skolevalg er overføring av makt

● – Jeg frykter dette åpner for at KrF vil skrote enigheten fra Granavolden, sier Roy Steffensen (Frp) til NTB. I Granavolden-plattformen, som de daværende regjeringspartiene Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti forhandlet seg fram til i januar i fjor, heter det at regjeringen skal utrede ulike modeller for fritt skolevalg. Steffensen kaller fritt skolevalg en størstilt desentralisering av makt.

– Her flyttes makten fra politikere og byråkrater og over til at hver enkelt elev selv kan påvirke valg av skole, sier han.

● Videregående skole

Helsesykepleierne stopper fraværprosjekt

I fjor sommer vedtok bystyret i Oslo et prøveprosjekt der helsesykepleiere dokumenterer fravær for elever i videregående skole. Men etter motstand fra helsesykepleierne selv får bystyret trolig saken i retur.

TEKST Kaja Mejlbo | kaja@utdanningsnytt.no

– Dersom helsesykepleierne i skolen skulle skrevet erklæringer ved sykdom, vil det ikke bare kreve fritak fra opplæringsloven, men også en rekke helselover, sier Eirik Aldrin, leder for Sykepleierforbundet i Oslo kommune.

Han er selv helsesykepleier.

– Fraværsmeldinger innebærer en vurdering av helsetilstand som faller inn under området diagnostisering. Dette ligger utenfor helsesykepleiers kompetanseområde, forklarer han.

I fjor sommer vedtok Oslo bystyre å prøve ut en ordning hvor helsesykepleiere i skolen får skrive erklæringer ved sykdom. Utdanningsetaten er i gang med å utarbeide søknaden for prøveprosjektet, viser dokumenter Utdanning har fått tilgang til. Men noe mer vil ikke etaten kommentere foreløpig. Helsesykepleierne krever på sin side at prosjektsøknaden stoppes.

«Vi frykter den vil være direkte ødeleggende for skolehelsetjenesten, og mulig lovstridig», skriver Eirik Aldrin og fylkesleder i Norges Sykepleierforbund, Line Orlund, i et brev til Utdanningsetaten.

– Uheldig for tillitsforholdet

Fraværsgrensen ble innført høsten 2016. Den innebærer at elever med mer enn 10 prosent udokumentert fravær i et fag normalt ikke vil få karakter i faget. Da fraværreglementet i videregående skole ble lansert, ble det nevnt at helsesykepleiere var mulige sakkyndige til å kunne dokumentere fravær. Men da konkluderte Helsedirektoratet, i samråd med Kunnskapsdepar-



tementet og Utdanningsdirektoratet, at «fraværreglementet ikke skal bety noen realitetsendring» for helsesykepleierne. Det er med andre ord utenfor deres autorisasjon og kompetanse.

– Men ville det vært en mulighet at helsesykepleierne når eleven tydelig er syk, kunne skrevet erklæringen og henvist eleven videre til lege for diagnostisering og behandling?

– Det gjør de også i dag, men helsesykepleierne dokumenterer bare for fraværet elevene har når de oppsøker dem. Skulle helsesykepleierne hatt et ansvar utover det, er vi dessuten redde for at det ville vært uheldig for relasjonen mellom elevene og helsesykepleierne. De bruker mye tid på å bygge opp en relasjon til elevene. Dersom de også skal være den som verifiserer sykdom, kan det gå utover det tillitsforholdet, sier Aldrin og fortsetter:

– De har ikke kapasitet heller. Helsesykepleiere er allerede svært presset på tid. Ekstra ressurser i prosjektet vil heller ikke være til stor hjelp så lenge det nesten ikke er helsesykepleiere å oppdrive i Oslo.

Tilbake til bystyret

Prøveprosjekt-saken ligger nå hos byråden for oppvekst og skole i Oslo, Inga Marte Thorkildsen

Tillitsvalgt Eirik Aldrin i Norsk Sykepleierforbund vil ikke at helsesykepleiere skal ha ansvar for å sykmelde elever.

FOTO JØRGEN SVARSTAD/FORSKERFORUM

(SV). I en e-post til Utdanning skriver hun at innspillene som er kommet, gjør at byrådet må gå tilbake til bystyret med et alternativt forslag.

«På bakgrunn av den sterke motstanden blant dem som skulle være sentrale samarbeidspartnere i forsøket, og at forsøket sannsynligvis vil være i strid med helselovgivningen, synes det vanskelig å gå videre med en forsøksøknad som vedtatt av bystyret», skriver Thorkildsen.

● Frafall

Rekordmange fullfører i videregående i Oslo

● Aldri før har flere elever fullført og bestått i videregående skole i Oslo. Men det er store forskjeller mellom skolene. 81,2 prosent av dem som startet på vg1, vg2 eller vg3 fullførte og besto skoleåret 2018/2019. Det er en økning på 0,8 prosentpoeng fra skoleåret før. Det politiske målet er at andelen som fullfører, skal opp i 85 prosent. Det er imidlertid store forskjeller mellom skolene. På skolene der færrest fullfører, er andelen mellom 50 og 60 prosent, skriver nettavisen Vårt Oslo.

Aktuelt navn



Har amerikansk president som favorittpolitiker

Bergens nye byråd for barnehage, skole og idrett kommer til å savne kontakten med studentene.

TEKST Ståle Johnsen | sj@utdanningsnytt.no FOTO Bergen kommune

● Endre Tvinnereim (47)

Hvem

Byråd for barnehage, skole og idrett i Bergen. Medlem av Bergen bystyre 2011-2019, først for Byluftlisten, deretter for Arbeiderpartiet.

Aktuell

Tvinnereim overtok nylig byrådsvervet fra partikollega Linn Kristin Engø, som gikk av etter sikkerhetsskandalen rundt kommunikasjonsprogrammet Vigilo.

Hva ser du mest frem til å ta fatt i som ny byråd for barnehage, skole og idrett?

Jeg ser frem til å lære mer om hvordan vi kan fremme kvalitet i undervisningen, slik at barn og ungdommer får den dannelsen og utdannelsen de trenger når de skal ta over butikken litt senere i dette århundret. Jeg vet at det vil bli krevende, men også viktig og interessant.

Du blir nå heltidspolitiker og tar permisjon fra jobben som klimaforsker ved Universitetet i Bergen. Hva kommer du til å savne mest derfra?

Jeg kommer til å savne kontakten med studentene og to EU-prosjekter jeg skulle ta fatt på, ett om negative utslipp og et annet om rettferdig omstilling i kullregioner i Europa.

Hvilken kjent person ville du hatt som lærer?

Tja, kanskje tidligere utdanningsminister Gudmund Hernes?

Du får holde en undervisningstime for den norske befolkning. Hva handler timen om?

Hvis jeg skulle ta timen på sparket, måtte den ha omhandlet klimavoter og internasjonal klimapolitikk.

Hva liker du best med deg selv?

Jeg tror jeg er ganske snill.

Har du noen favorittbok?

Jeg likte godt romanen «Corrections» av den amerikanske forfatteren Jonathan Franzen.

Hvilken bok har du ikke fått lest?

Det er en veldig lang liste, den er det ikke plass til i en spalte som dette.

Hva gjør du for å få utløp for frustrasjon?

Jeg snakker engasjert med noen jeg stoler på.

Hvem er din favorittpolitiker?

USAs president Abraham Lincoln (1809-1865).

Hva er ditt bidrag for å redde verden?

Jeg regner ikke med å kunne «redde verden» som sådan, men jeg håper min forskning og formidling om demokratisk forankrede klimatiltak kan være et bidrag. Vi må kutte utslippene mer, og effektene av utslippsreducerende tiltak rammer skjevt, det er vanskelig å unngå.

«Jeg tror jeg er ganske snill.»

ENDELIG!

Utdanningsforbundets eget hotell har også blitt
et spahotell. Fredag den 6. mars åpner...



VELKOMMEN!

Rabatt for Utdanningsforbundets medlemmer og kjernefamilie er som følger:

295,- PR PERSON I DOBBELTROM

445,- I ENKELTROM

EKSTRASENG + 150,- PR STK

ADGANG SPA 250,- FOR BOENDE GJESTER

ADGANG SPA 150,- FOR BARN*

**Barn under 16 år har adgang mellom kl. 11-13 i følge med voksne.*

Mat og drikke ordinære priser.

Prisene gjelder kun ved private bestillinger.



Sper på skolen

Gjennom venneforeninger sørger foresatte for ekstra midler til utstyr, materiell og arrangementer ved skolene hvert år.

TEKST Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no og Kaja Mejlbo | kaja@utdanningsnytt.no

FOTO Joakim S. Enger

– **Modulveggene her er en gave** fra Tåsen skoles venner, sier styremedlem Kaja Aubert og peker på veggene like innenfor hovedinngangen til Tåsen skole i Oslo.

Skolen er over for dagen. Nå er elevene på Aktivitetsskolen (Aks), som skolefritidsordningen kal-

les i hovedstaden, og de er i full gang. Høyhus blir til på gulvet, med treklosser i fundament, tak og vegger, og ivrige barnehender lager kunstverk på hvitt papir. Herman, Jonas og Selma i tredje klasse vil se i bøker. Gutta henter ned to bokbusser i papp og setter dem på gulvet. De blar seg gjennom titlene, åpner bøkene, leser og ser på bildene.

Bokbussene er en gave fra venneforeningen. I 2017 ga de bøker for 15.000 kroner til skolen.

– I år er det 40 år siden Tåsen skoles venner

ble stiftet. Helt siden 1980 har venneforeningen bidratt med økonomisk støtte til ulike arrangementer, tiltak og utstyr, forteller avgående styreleder i foreningen Anne-Grethe Nordli.

– Men det gis ikke tilskudd til innkjøp av noe skolenes vanlige driftsbudsjett skal dekke, presiserer hun.

Årskontingent og kakesalg

Ved mange skoler i Norge arrangeres det dugnader én eller to ganger i året. Da stiller foresatte opp



nes budsjetter

Täsen skole i Oslo har hatt sin egen venneforening i 40 år. Medlemskontingentene derfra går til utstyr og skolemiljøtiltak ved skolen.

med feiekost i skolegården når snøen endelig er borte, eller arrangerer 17. mai-fest på omgang. Kakesalget den dagen er kjærkomne inntekter for skoler og korps. Ved noen skoler har man i tillegg opprettet venneforeninger, der medlemmene; være seg foresatte, kanskje lærere, tidligere elever, noen steder også bedrifter, yter økonomisk støtte til tiltak ved skolen.

Søkene «venneforening», «skoles venner» og «venner av» i Brønnøysundregistrene gir 29 rele-

vante treff. Noen er tilknyttet privatskoler, kunstskoler eller gamle skolebygg nærmiljøet vil bevare. 17 av dem er venneforeninger ved offentlige skoler. Av disse er 13 registrert i Oslo, langt de fleste på vestkanten.

Inntektssystemet i foreningene er ulike. Et medlemskap i Täsen skoles venner er frivillig og koster 250 kroner per år for familiemedlemskap og 150 kroner for enkeltmedlemmer. Andre inntekter kommer fra 17. mai-arrangementet der de

får inn rundt 50.000 kroner. Venneforeningen er registrert i Brønnøysundregistrene. Det lages årlige rapporter om hva pengene går til, men det finnes ikke noe medlemsregister. Ingen får vite hvem som bidrar eller med hvor mye.

Felles for venneforeningene er at de hvert år bidrar med penger til skolene og elevene. De står for innkjøp av juletrær, støtter skoleturer, skidager og avslutninger, teateroppsetninger, kor og korps. De kjøper inn leker og utstyr til skolene.

>



Selma, Jonas og Herman gyver løs på et par bøker gitt til skolen fra Tåsen skoles venner.

«Helt siden 1980 har venneforeningen bidratt med økonomisk støtte.»

Anne-Grethe Nordli, avtroppende styreleder for Tåsen skoles venner



I 2017 fikk for eksempel Slemdal skole i Oslo 65.000 kroner til tiltak som biblioteks bøker, uteliker, instrumenter og undervisningsmaterieell i matematikk. Venneforeningen ved Vinderen skole i Oslo slo på stortromma til skolens jubileum i 2005 og spanderte nytt lys- og lydanlegg i samlingsalen til 50.000 kroner. På Tåsen har skolens venner blant annet kjøpt inn trykkpresse til skolens håndverkssal og lydanlegg og lerret.

– Vår viktigste oppgave er å bidra til et godt skolemiljø. Det vi finansierer, skal komme alle elevene til gode, iallfall alle på ett trinn. Vi støtter noen faste arrangementer ved skolen, og så kan FAU (foreldrenes arbeidsutvalg, red.anm.), elevrådet og lærere søke om midler til tiltak eller utstyr de ønsker seg, forklarer Anne-Grethe Nordli.

Søknadene får de fire ganger i året.

– Deretter bestemmer styret hva pengene skal gå til, men FAU og skolens ledelse blir orientert for endelig vedtak fattes, sier Nordli.

Spørsmål fra de foresatte

Rektor ved Tåsen, Hilde Røssum Strandenæs, viser

rundt i skolebygget som var ferdig totalrehabilitert i 2011. Spor av venneforeningen finnes mange steder. Ifølge nettsiden deres har de bidratt med idrettsutstyr, bøker, leker, klatrevegg, sandvolleyballbane, mobile utstillingsvegger, og lydanlegg og lerret. Rektor snakker varmt om samarbeidet.

– Det er flott med en venneforening som knytter bånd mellom foreldre, elever og lærere. Venneforeningen samarbeider også tett med skolens driftsstyre. De spør også meg: Hva trenger barna? sier hun.

Venneforeningens styreleder Anne-Grethe Nordli mener foreningen bidrar til å knytte bånd mellom skole og hjem.

– Man blir også kjent med andre foreldre, sier hun.

– Hva slags tilbakemeldinger har dere fått fra FAU når det gjelder tildelingene fra venneforeningen?

– Vi har bare opplevd positive tilbakemeldinger fra foreldre, sier Nordli og kikker spørrende mot styremedlem Kaja Aubert, som nikker.

– Hva tenker dere om å spe på skolens budsjetter på denne måten?

– Så lenge venneforeningen ikke bruker pen-

gene til å styrke skolens ordinære driftsbudsjett, mener vi at en venneforening bare er positivt, sier Nordli.

På det siste møtet i FAU høsten 2019 var imidlertid gavene til skolen ett av temaene. Møtereferatet viser at det ble stilt spørsmål ved praksisen med å motta gaver fra Tåsen skoles venner. «Er det prinsipielt riktig at ekstra lesebøker og friminuttleker betales gjennom private tilskudd av Tåsen skoles venner? Burde man heller synliggjøre skolens behov, og kreve at dette dekkes gjennom offentlige bevilgninger?» står det.

Ifølge referatet er det enighet i FAU om å drøfte fremtidig organisering av venneforeningen.

– Meningene om venneforeningen er delte, sier FAU-leder Paal Sigurd Hilde.

– Noen foreldre mener tiltakene foreningen støtter, burde vært dekket av det offentlige. Og noen har påpekt at dette er en ordning som kanskje er uproblematisk i vårt område, med ressurssterke familier, mens det stiller seg annerledes i andre deler av byen.

Han forteller at den forrige rektoren var ukom-



Både venneforeningen, her ved Kaja Aubert (t.v) og Anne-Grethe Nordli (t.h), og rektor Hilde Røssum Strandenæs skryter av samarbeidet dem imellom. – Venneforeningen knytter bånd mellom foreldre, elever og lærere, sier Aubert.

Gratisprinsippet og regler for gaver

Etter opplæringsloven skal offentlig grunnskole og videregående opplæring være gratis for elevene og foreldrene.

I paragraf 2-15 står det at kommunene ikke kan kreve at elevene eller foreldrene dekker utgifter i forbindelse med grunnskoleopplæringen. Det gjelder både undervisningsmateriell og faglige og sosiale aktiviteter som skolen arrangerer som en del av opplæringen.

Ifølge Utdanningsdirektoratet kan skolen i utgangspunktet motta gaver fra foreldre, elever eller andre.

Gaven må være:

- **Frivillig.** Foreldrene som gir gave, må gjøre det uten å føle press til å gi.
- **Anonym.** Det skal ikke være synlig hvem som ikke gir gaver.

Skolen kan ikke ta initiativ til aktiviteter som krever egen- eller foreldrebetaling. Foreldre kan på eget initiativ foreslå å bidra til en tur som krever mer penger enn det skolen kan bruke. Skolen har et ansvar for at innsamlingen foregår på lovlig måte.

Foreldre kan også velge å arrangere dugnader, kakesalg, loppemarkeder og lignende i stedet for å gi gaver til skolen, men også her må deltakelsen være frivillig.

Kilde: Udir.no

fortabel med en del av tiltakene som fikk støtte fordi han mente disse gikk inn på områder som var skolens ansvar. Rektor ønsket derfor klarere retningslinjer.

– Da ble det bestemt at skoleledelsen og FAU skal involveres når pengene tildeles, og at foreningen ikke skal støtte tiltak som hører til på driftsbudsjettet. Men det kan være vanskelig å si nøyaktig hvor den grensen går, sier Hilde.

Ifølge ham har det vært spørsmål om FAU burde overta foreningens oppgaver.

– Mye fordi det ikke er så lett å rekruttere frivillige til styret i foreningen, men det har ikke vært ønskelig med en slik overdragelse. I dag har vi ikke et økonomisk ansvar i FAU, og det ville passet dårlig om vi skulle tatt inn medlemskontingenter, sier han.

– Gavene utfordrer gratisprinsippet

På Utdanningsdirektoratets (Udir) hjemmesider heter det at skolen «i utgangspunktet kan motta gaver fra foreldre, elever og andre». Betingelsen er frivillighet og anonymitet. Skolen kan ikke ta initiativ til aktiviteter som krever egen- eller fore-

eldrebetalning. Men foreldre kan på eget initiativ foreslå å bidra til en tur som krever mer penger enn hva skolen kan bruke. Da har skolen et ansvar for at foreldreinnsamlingen foregår på lovlig måte.

«Bidragene må være frivillig og anonyme», skriver Udir. «Foreldre som gir gave må gjøre det uten å føle press til å gi».

Karl Henrik Sivesind, forsker ved Institutt for samfunnsforskning, mener venneforeningsgavene utfordrer gratisprinsippet i skolen.

– Sosial ulikhet er noe man forsøker å unngå i det offentlige skolesystemet. Dersom det blir slik at det skolene får av pengegaver, reflekterer hva slags ressurser foresatte har i akkurat det området, vil det være problematisk, sier han.

– Det er vanlig at foreldre gjør dugnadsarbeid og sparer skolen for kostnader, eller de bidrar til arrangementer som gir inntekter, som 17. mai-feiring. Frivillig arbeid kan imidlertid virke mer utjevne. Om man ikke har så god råd, kan det være lettere å bidra med noen timer. Det gir også muligheter for å møte andre foreldre.

Sivesind er sosiolog og har frivillighet, orga-

● Offentlige skoler med venneforeninger

Oslo: Uranienborg skole, Nordberg ungdomsskole, Berg skole, Bygdøy skole, Fagerborg skole, Frydenberg skole, Grünerløkka skole, Kringsjø skole, Midtstuen skole, Ris skole, Tåsen skole, Vinderen skole, Linderud skole og Oslo Katedralskole
Sør-Aurdal: Hedalen skole
Lofoten: Strønstad skole
Stavanger: Ramsvik skole
Sogn: Sogn jord- og hagebrukskule

Lista er basert på søk på Google og i Brønnøysundregistrene

>

nisasjonsliv og ideelle velferdsaktører som sitt forskningsfelt. Han påpeker at venneforeninger ikke er nytt i offentlig velferd. Mange sykehus og sykehjem har også venneforeninger som arrangerer aktiviteter og kjøper inn alt fra flatskjermer til bøker.

– Da er tilknytningen til institusjonen likevel ofte bredere i befolkningen enn den er for skoler, sier han.

Sivesind peker på at tall fra Statistisk sentralbyrå viser at en stadig større andel barn lever i familier med vedvarende lav inntekt.

– De familiene har ikke to-tre hundre kroner til gave til skolen. Og selv om det er frivillig i utgangspunktet, kan det fort bli en viss synlighet knyttet til slike pengegaver likevel, mener han og legger til: – Gratisprinsippet er skjerpet inn på flere områder, som i høst da regjeringen lovfestet retten til gratis leirskole for alle elever. Pengegaver fra foresatte står således i strid med dette.

Utdanningsforbundet: «Problematisk»

– Jeg kjenner ikke til disse gruppene, men ut fra beskrivelsene tenker jeg nok at slike venneforeninger utfordrer både gratisprinsippet og det at vi ønsker et likeverdig skoletilbud for alle elevene, sier Marit Himle Pedersen, sentralstyremedlem i Utdanningsforbundet (UDF).

– At foreldre og tidligere elever er med på å betale for drift av den offentlige skolen, rimer dårlig. Slike ordninger vil være med på å skjule de reelle kostnadene ved skoledrift. At slike pri-



Tåsen skoles venner har sørget for alt fra uteleker til modultegger ved skolen.

vate gaver avgjør hvor praktisk og variert skolen er, eller skaper forskjeller skoler imellom, er problematisk, sier hun.

Ifølge Pedersen utfordres gratisprinsippet stadig, på flere måter.

– Mange steder finansierer elevene skoleturer og lignende ved å selge dopapir og annet. Mange foreldre reagerer også på dette. For lærerne er det ofte utfordrende å si nei til slike innsamlingsaksjoner, siden resultatet da gjerne er at elevene ikke får reise på klassetur.

– Kan slike gaver og pengebidrag bli en hvilepute for skoleeier?

– Helt klart. Jo mer som dekkes av private eller lag og organisasjoner, desto mindre synlig blir de trange skolebudsjettene for innbyggerne. Mange lærere synes det er utfordrende å oppfylle læreplanen i ulike fag hvis skolen aldri har råd til ekskursjoner og lignende. Det er ikke vanskelig å

skjønne at man da takker ja hvis foreldre og andre eksterne tilbyr seg å bidra økonomisk.

Frivillige, anonyme gaver

På Tåsen skole mener derimot både venneforeningen og rektor at de holder seg innenfor regelverket, siden venneforeningens bidrag ikke er knyttet direkte til undervisningen.

Kaja Aubert, styremedlem i Tåsen skoles venner, viser til at det er ulikt hva foreldrene kan bidra med økonomisk: – Vi oppfordrer foreldre til å støtte oss, men det er helt frivillig. Betalingen skjer anonymt, sier hun.

– Gjør du deg noen tanker om at nesten alle venneforeningene i Oslo er ved skoler på vestkanten?

– Målet med venneforeningene er jo å sørge for tiltak som kommer alle elevene til gode, uavhengig av foreldrenes økonomi. Derfor mener vi det er bra at skolen har en venneforening. Det bør også

Tjener penger på jegerkurs

Ved Midtstuen skole i Oslo har venneforeningen gått bort fra medlemskontingent.

Der tjener skolevennene penger på å arrangere kurs.

– Vi arrangerer både jegerkurs, båtførerprøven og trafikalt grunnkurs. Fordi vi bestiller kurs for mange elever, får vi kvantumsrabatt. Kurslokaler får vi låne gratis av skolen. Rabatten gjør at vi både kan tilby rimeligere kurs til elevene og samtidig ta en liten fortjeneste per kursdeltager. Denne går uavkortet til Midtstuens skoles venner, forteller Sigurd Ulven.

Han har vært med i venneforeningen og FAU

ved skolen i en årrekke.

Inntektene til venneforeningen utgjør opp mot 70.000 kroner i året, mens utbetalingene til skolen varierer etter behov, opplyser Ulven, som understreker at de som er registrert i Brønnøysundregistrene også avlegger årlige regnskaper.

Pengene de har gitt til Midtstuen skole, er blant annet blitt til benker i skolegården, beplantning, bordtennisbord og et juletre hvert år, samt en rose til hver av avgangseleven ved skoleavslutning.

Ifølge skolens hjemmesider har foreningen også betalt for både sykkelstativer, lavvoer og classesett med pc-er. Men de siste årene er det strammet inn hva støtten skal gå til.

– Vi samarbeider med skolens ledelse og elevrådet om hva som skal prioriteres ut fra hva de har størst behov for. Forutsetningen er at pengene skal gå til ting og tiltak som alle elevene får glede

av, og som kommunen eller Utdanningsetaten i Oslo uansett ikke bekoster, sier Ulven og legger til:

– Selv om skolene på Oslo Vest er rammet av ekstra stramme budsjetter etter den nye fordelingsnøkkelen mellom øst og vest i Oslo, er det viktig at støtten fra venneforeningen ikke blir en kompensasjon for dette. Det er fremdeles skoleeier som skal bekoste skolegangen for barna.

Stramme budsjetter

Leder for Slemdal skoles venner, Astrid Lossius, mener pengene fra venneforeningen utgjør en dråpe i havet.

– Men det er oppsiktsvekkende at skolebudsjettene er så stramme at det er lite rom for noe ekstra. Det er der vi bidrar, sier hun.

– Det kan være skolebiblioteket som ber om penger til innkjøp av bøker, sosiallærere som



være mulig å få til det samme på Oslos østkant, sier hun.

Rektor Hilde Røssum Strandenæs er enig.

– Da jeg jobbet ved Ellingsrudåsen skole, satte foreldrene også i gang med aktiviteter og dugnader som kom alle barna til gode. De arrangerte også 17. mai med salg av kaker, og inntektene ble brukt litt på samme måte som her. Man kaller det bare ikke for en venneforening. Der er det foreldreutvalget

som disponerer pengene som, slik som her, har gått til aktiviteter, leker eller bøker, sier hun.

– *Kan det at foresatte og venneforeninger betaler, bli en hvilepute for kommunen som skoleeier?*

– Ja, med trange budsjetter kunne det lett blitt sånn. Men der jeg har vært rektor, har vi sørget for at dette ikke er penger vi egentlig skulle hatt på det ordinære budsjettet.

Venneforeningen ved Tåsen skole får søknader fra skolen, lærere og elevråd fire ganger i året. Deretter bestemmer styret i foreningen hva pengene skal gå til. Skoleledelsen og FAU orienteres før endelig vedtak fattes.

Skolebyråden i Oslo:

– Aktiviteter skal være gratis

ønsker midler eller utstyr til elevrådet og trivselslederordningen.

Venneforeningen ved skolen ble opprettet i 1992. «Foreningens formål er å samle inn midler til tiltak som kommer elevene til gode. Midlene går uavkortet til aktiviteter og utstyr til barna», heter det på skolens hjemmesider. Foreningen har et årsbudsjett på cirka 60.000 kroner. For noen år siden kjøpte de inn nye fotballmål til skolegården. De siste årene har de støttet andre typer tiltak, som arrangementer og annet sosialt, ettersom nye Slemdal skole er under oppføring og elevene i mellomtiden har vært busset til en midlertidig skole.

– Vi har en årskontingent på 300 kroner. Den er frivillig. Noen betaler også mer enn den summen, sier Lossius.

– Ingen skal være prisgitt rike foreldre for å få et godt skoletilbud, sier Inga Marte Thorkildsen (SV), byråd for oppvekst og kunnskap.

– *Kan venneforeninger bli en hvilepute for kommunen?*

– Nei. Skole er et offentlig ansvar. Ingen skal være prisgitt rike foreldre for å få et godt skoletilbud. Etter at vi overtok, har det rød-grønne byrådet satset på skolen med mange hundre millioner kroner ekstra, sier Thorkildsen.

– *Hvordan står venneforeninger i stil med grattisskoleprinsippet?*

– Aktiviteter som foregår i skoletiden eller som er fellestilbud i regi av skolen, skal naturligvis være gratis. Det er udiskutabelt.

– *Venneforeningene i Oslo ser ut til å være et Oslo Vest-fenomen. Hva tenker du om det?*

– Ressurser og levekår er på ingen måte jevnt fordelt i Oslo. I visse områder står svært mange mennesker i alvorlige og krevende situasjoner. Dette påvirker også mulighetene foreldre har til å bidra for barna sine. Vi må som samfunn drive aktivt arbeid for sosial utjamning i alt vi gjør.

– *Ved mange skoler jobber foresatte på dugnad, for eksempel på 17. mai-arrangementet, hvor inntektene også går til skole og korps. Er det noen forskjell på det og venneforeninger?*

– Min erfaring med dugnadsjobbing er at dette som regel er besluttet av FAU, og at også FAU beslutter hvordan dugnadspengene skal brukes, sier Inga Marte Thorkildsen.



«Vær forberedt på alt, ikke sverg på noe, og ikke bli forundret over noe.»

Arkhilokhos, gresk forfatter (ca. 670–620 f. Kr.)

● Vold blant unge

Hva et slag, spark eller knivstikk kan føre til

Leger og sykepleiere fra Västerås sykehus i Sverige deltar nå i en kampanje hvor de foreleser for ungdom i skolene. Der snakker de om hva et slag, et spark eller et knivstikk kan føre til.



På kirurgklinikken ved Västerås sykehus ble personalet lei av alle tenåringerne med skader etter grov vold.

ILL.FOTO FERNANDO AUDIBERT / FREEIMAGES.COM

– Vi har fått nok av å lappe sammen tenåringer, sier spesialsykepleierne Tina Gustavsson og Ann-Gerd Bergström til svt.se, nettutgaven til Sveriges Television.

Ungdom med skader fra kniver og flasker, og fra grov ytre vold er et syn de to sykepleierne ser stadig oftere på kirurgklinikken ved Västerås sjukhus.

Etter å ha møtt en rekke unge med alvorlige voldsskader, startet de sammen med legekolegaer «Kampen mot volden». Kampanjen går ut på at de foreleser ved skoler og andre steder der ungdommer oppholder seg.

– Vi har allerede fått mange positive reaksjoner fra skoler. Først ute er Tillbergaskolan, sier Tina Gustavsson.

Forelesningene bygger på sykehuspersonalets kunnskap, men er justert i samarbeid med

lærere for å være best mulig tilpasset ungdommene.

● Dikt



FOTO YVIVA TÖRNQVIST

Fagrørslene står opp

Naturen endrar seg meir enn oss
Eg held på med eit dikt som aldri
er ferdig, om naturen og sprengningar
og garden mange budde på som eingong sto
Naturen endrar seg fortare enn meg eller deg
Alle ser etter ei ny von. Skal det kunne bli ei von
i verda spør vi oss, da må vel fag og fagrørslene gå
i spissen?

Helge Rykkja
pensjonert lærar

● Leketøy



FOTO NORSK TEKNISK MUSEUM

Ny modelljernbane

En ny modelljernbane ble åpnet i Teknisk museum i Oslo 8. februar. Museet har siden 1986 holdt til på Kjelsås i Oslo. Modelljernbanen fra den gang museet holdt til på Helsefyr (1958–1986), etter spørres av mange, men fra den banen gjenstår det bare noen vognsett. Nå har museet altså kjøpt modelljernbanen til tidligere Horten bilmuseum. Modelljernbanen er på 3 x 8 meter, har fire tog og er bygget i 2003 av Horten modelljernbaneklubb for bilmuseet. Den vil bli kjørt til bestemte tider, og flere ganger daglig i helgene.

● Kroppspress blant barn og unge

Medietilsynet støtter merking av retusjert reklame

Barne- og familiedepartementet har foreslått at man i markedsføringsloven krever at retusjert reklame merkes for å motvirke kroppspress, særlig mot unge.

– Merking bør være en del av kravet til god markedsføringsskikk. Bestemmelsen bør gjelde generelt, og ikke bare for reklame rettet mot barn, sier direktør Mari Velsand i Medietilsynet i en pressemelding.

Tilsynet mener merkekravet ikke bare bør gjelde overkropp, armer og bein, slik departementet foreslår, men også hode/ansikt, hud og hår. Videre er tilsynet opptatt av hvordan merkekravet håndheves.

– Det er svært utfordrende å avdekke retusjering bare ved å se reklamebildet. Opplysninger bør hovedsakelig innhentes fra de ansvarlige aktørene i håndhevingen av merkekravet, sier Velsand.



Medietilsynet mener merking bør være en del av kravet til god markedsføringsskikk.

FOTO MEDIETILSYNET

Også levende bilder bør omfattes av merkekravet. Dette bør klargjøres i lov eller forskrift, mener tilsynet. Merkekravet, og andre initiativ for å redusere kroppspress og utseendepress, bør evalueres for å vurdere effekten, mener tilsynet.

● USA

Forskarar åtvarar om lærarstress

Heile 94 prosent av lærarane i «middle school» opplever eit høgt stressnivå. Forskarar åtvarar mot konsekvensane for både lærarar og elevar.

TEKST Harald F. Wollebæk

Forskarar frå University of Missouri har kartlagt stressnivået mellom lærarar i «middle school» i USA, der elevane er frå 11 til 14 år. Dei har dessutan analysert stressnivået saman med andre faktorar, som elevåtfærd og samarbeid med foreldre. Forskarane konkluderer med at stressa lærarar kan gå ut over elevane, både fagleg og sosialt, skriv nettmagasinet Phys.org.

Professor Keith Herman peikar på at «middle school»-perioden er ein særleg viktig fase for elevane, sidan dei då får mange forskjellige lærarar.

– Det er klare prov for at lærarstress og kor godt elevane lukkast, heng saman. Difor er det avgjerande at vi finn måtar å dempe faktorar som skaper stress, samtidig som lærarane får hjelp til å meistre krava i jobben. Dessverre viser funna våre at mange lærarar ikkje får den støtta dei treng for å handtere faktorar som skaper stress, seier Keith Herman til nettmagasinet.



Undersøkinga vart gjennomført på ni skular i Midtvesten i USA, og resultatane er publiserte i tidskriftet Journal of School Psychology.

Å dempe stressnivået for lærarar er svært viktig både for lærarane sjølve og for elevane, konkluderer forskarar ved University of Missouri.

FOTO SASHA FOXWALTERS / ISTOCK

● Rwanda

Nytt skifte av undervisningsspråk

For tredje gong på elleve år har barneskulane i Rwanda endra undervisningsspråket, melder nettavisa Afrique Centrale.

Sidan 2011 har elevane på dei tre lågaste årstrinna fått undervisning på det lokale språket kinyarwanda, for dei går over til engelsk i fjerde klasse. Men i desember avgjorde regjeringa at elevane skal få undervisninga på engelsk allereie når dei byrjar på skulen.

Slik var ordninga frå 2008 til 2011. Ifølgje avisa var framleis åtte av ti lærarar på nybyrjarnivå i engelsk etter tre år. Etter press frå

utanlandske donorar vart denne politikken modifisert, men no er engelsk på nytt undervisningsspråket gjennom heile grunnskulen.

Ifølgje Afrique Centrale er dei viktigaste grunnane målet om eit tettare samarbeid med austafrikanske land, som i stor grad er engelskspråklege. I tillegg ønskjer regjeringspartiet, Rwandas patriotiske front, å distansere seg frå røtene sine som belgisk koloni og frå Frankrike, som er mistenkt for å vere innblanda i folkemordet i 1994, skriv nettavisa. Fransk var undervisningsspråket frå og med 4. trinn fram til 2008.

● India

Kvinnelege lærarar fekk ordre om å sminke bruder

Indiske lærarar er ikkje ukjende med å bli pålagde andre oppgåver enn undervisning, som til dømes i samband med folketeljing. Men då 20 kvinnelege lærarar fekk beskjed om å sminke bruder i eit massebryllaup, var reaksjonane sterke.

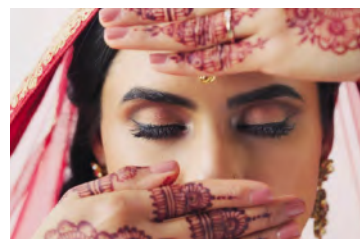


FOTO MARCO VDM / ISTOCK

– Slike pålegg er heilt uakseptable.

Lærarar skal bli behandla med respekt og ikkje måtte gjere arbeid som ikkje er ein del av pliktene deira, sa Sushil Pandey, leiar for Uttar Pradesh Primary Teachers' Association, ifølgje nettavisa Daijiworld.

– Eg har aldri brukt sminke sjølv, og eg kjenner ikkje eingong til det grunnleggjande i denne kunsten. Men dersom noko går gale, må eg ta følgjene, var reaksjonen frå ein av lærarane.

Etter at saka vart spreidd på internett, vart ordren trekt tilbake, og saka vil bli granska, skriv avisa.



● Trine Skei Grande (50)

- Kunnskaps- og integreringsminister sidan 24. januar 2020.
- Kulturminister frå januar 2018 til januar 2020
- Leiar i Venstre sidan 2010
- Fast stortingsrepresentant sidan 2005
- Kjem frå Overhalla nord i Trøndelag, representerer Oslo på Stortinget.

Tretten til Trine

Trine Skei Grande har sett seg på toppen av Kunnskapsdepartementet for å frigjere oss.

TEKST Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no FOTO Joakim S. Enger

– Dette intervjuet har vi planlagt som tretten spørsmål til Trine. Er du klar?

– Klar!

1 – Venstre fekk det som dei ville, og du kan by på bokstavkjeks på kunnskapsministerens kontor. Korleis vil vi merke forskjell etter meir enn seks år med høgrefolk i den posisjonen?

– I Venstre vil vi frigjere menneske! Høgre vil ha god utdanning fordi næringslivet treng det, Arbeiderpartiet fordi samfunnet treng det. I Venstre er vi liberalistar. Vi vil gi menneske danning og ballast så dei kan vere seg sjølve når dei tar plass i fellesskapen. Utdanning er arenaen for denne frigjeringa.

2 – Å vere lærar må få høgare status, har du sagt lenge. Kva status har det å vere lærar i dag?

– Eg trur statusen har heva seg mykje på få år. Læreryrket er stas når ungane til venninnene mine diskuterer kva dei vil bli. Vi rekrutterer breitt. Blant dei lærarane som innvandrarenta eller guten med låg sosial bakgrunn møter, skal det vere lærarar dei kan spegle seg i.

3 – I 2015 vedtok Stortinget nye kompetansekrav for lærarar i visse fag. Vedtaket gjaldt rundt 30.000 lærarar. Sosiale medium kan gi inntrykk av at mange lærarar hugsar svært godt at du stemte for «avskiltinga». Står du ved det valet?

– Eg er veldig forundra over det synet på utdanning som lærarar gir uttrykk for her. T-baneførarar, legar og advokatar må ta kurs heile tida. Og er det eitt yrke der du aldri blir utlært, så er det lærar. Eg møter mange lærarar som vil fylle på kunnskapen, og mange som seier etterpå at det var gøy. Men eg er skuffa over dei som driv kampanje mot kunnskapspåfyll.

4 – Ifølgje Dagbladet manglar 22.000 lærarar pålagt kompetanse. Til Bergens Tidende seier du at familiane deira burde motivere dei til etterutdanning. Er ikkje stipend og meir fri til studiar betre tiltak?

– Lærarar som vil etterutdanne seg, fortener «high five» frå familien, sjølv om det vil vere krevjande. Det er det eg har sagt. Men veit lærarane at ein ufaglært vikar tar over klassen, kvir dei seg for å vere borte. Dei er glade i elevane sine. Så gode vikarordningar er svært viktig for etterutdanninga. Det må kommunane skaffe, ikkje vi.

5 – Du arvar debatten om inntaksordningar i vidaregåande. Forgjengaren din ville ha såkalla fritt skoleval, altså karakterbasert inntak, i alle fylke. Er du einig med lokallaget ditt, Oslo Venstre, om at dette må fylka bestemme sjølv?

– At fleire elevar skal bu på hybel, er ikkje noe mål. Og eg er for fritt skoleval i Oslo. Ut over dette har eg ikkje tatt stilling i dette ennå.

6 – Nye kunnskapsministrar likar å presentere sin eigen metode for å få ned fråfallet i vidaregåande. Kva er din?

– Å lage ei stortingsmelding. Og så trur eg ikkje det er ein metode. Men fråfallet går jo ned. Nokre skolar får det til, og eg skal på turné til dei for å lære.

7 – Landsmøtet til Utdanningsforbundet i i fjor haust avdekte stor uro for dei yngste skolebarna. Det er for lite leik og omsorg i skoledagen deira. Deler du denne uroa?

– Venstre var kritisk da seksåringane skulle inn i skolen. Nestleiareren min, Terje Breivik, sa at å sitje i ro på skolen er det nærmaste han har vore tortur. Eg er vel for eigen del ikkje like opptatt av fysisk aktivitet. Men skolesystemet må vere tilpassa dei små barna. Og eg er mest uroa for dei yngste gutane.

8 – Fordrar leik at barna styrer leiken sjølv, eller er det leik når læraren finn på morosame måtar å lære på?

– Dei som er utdanna for det, skal definere kva leik er, ikkje kunnskapsministeren.

9 – Lærarar i alle skoleslag vil vite om du kan gi dei partsinnsyn og kontradiksjonsrett om dei blir tiltalt etter opplæringslova sitt kapittel 9A?

– Vi har sendt to kilo framlegg til ny opplæringslov ut på høyring. Dette kjem garantert til å bli tatt opp i høyringssvara. Mens høyringa går, kan vi tenkje over om vi måler rett ting. Barkar to elevar saman, måler vi det læraren og skolen gjer. Men kan vi måle om ein elev med problem får det betre?

Lærarar som tar tusen små avgjerder kvar dag, må få støtte hos leiinga. Min favorittrektor er Karin Enger på Gamlebyen skole i Oslo. Ein lærar der kravde at eleven skulle ta av seg lua i timen. Da klaga foreldra. Rektor kalla dei inn og fortalde kven som bestemte på skolen.



10 – Venstreleiareren sa at lærarnorma som Kristeleg Folkeparti forhandla fram, kan bli ein «vaksennorm» av di lærardekinga er så dårleg. Vil du gjere endringar?

– Regjeringserklæringa, der lærarnorma står, ligg fast. Men det er rett at eg har innvendingar.

11 – Vi gjer som Solan i Flåkløya og går baklengs, om ikkje inn i fuglekassa, så vidare i utdanningssystemet. 15 prosent av barnehagestyrarane seier i ei fersk undersøking frå Utdanningsdirektoratet at dei har full bemanning seks timar eller meir. Kvifor er ikkje full bemanning heile dagen viktig for politikarar?

– Vi er ikkje i mål. Men vi er på rett veg og må berre halde fram og bruke meir ressursar.

12 – Ifølgje Bjørnar Moxnes, leiar i Raudt, er det blitt 58.000 fleire kommersielle barnehageplassar og 19.000 færre ideelle sidan 2005. Korleis vil du sikre at offentlege pengar uansett går til det beste for barna?

– Tidlegare kunnskapsminister Jan Tore Sanner arbeidde mye for å finne ein mekanikk for dette. Eg er ikkje oppdatert ennå. Så langt ser eg berre at dei som har mykje pengar, dei utviklar mest.

13 – Nå skal vi kartleggje kva du meiner om kartlegging. Ja eller nei til a) Smilefjeskartlegging?

– Ja, men spørsmåla må vere gode.

b) Kartleggingsprøver?

– Ja.

c) Nasjonale prøver?

– Ja.

d) Pisa-undersøkinga?

– Ja. Det er bra å sjå kven som gjer det betre enn oss, så vi har noko å strekkje oss etter.



Fotografiske
tilbakeblikk
fra skole og
barnehage.

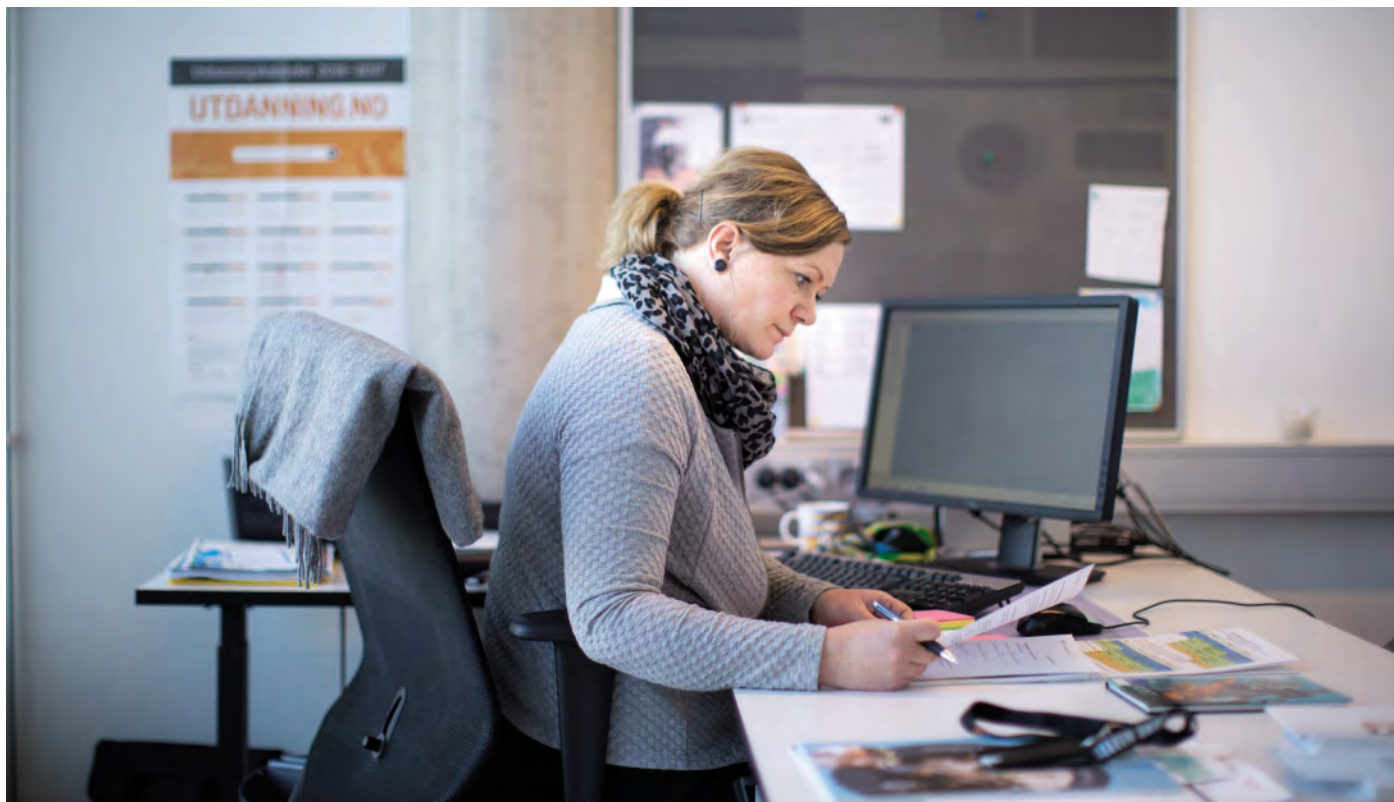
Frå fjord til fjell på skidagen

1935: Elevar ved St. Svithun i Stavanger har teke rutebåten med same namn over fjorden til Sauda-sjøen i Ryfylke i samband med skulen sin skidag. Derifrå er det frisk stigning opp åssida mot snau-fjellet. Då bildet vart teke, såg det ut til at stemninga var god. Og dersom det oppstod vanskar seinare, kunne elevane i alle fall ikkje klage på at skia var for smale og stavtrinsene for små.

FOTO FINN JOHANNESSEN/RYFYLKE MUSEUM TEKST HARALD F. WOLLEBÆK

Søk videreutdanning innen 1. mars!

Vi i Utdanningsdirektoratet administrerer en rekke ulike videreutdanningstilbud.
Søknadsportalen vår åpner 1. februar.



Søk videreutdanning for

➔ Lærere ➔ Lærerspesialister ➔ Yrkesfaglærere ➔ Barnehagelærere

Du kan også søke

➔ Opptak til rektorutdanningen ➔ Styrerutdanning
➔ Stipend for minoritetsspråklige lærere
➔ Stipend til praktisk-pedagogisk utdanning eller yrkesfaglærerutdanning

Søknadsfrist er 1. mars

Les mer og søk på udir.no/sok-videreutdanning





Oslo kommune krever penger fra private barnehager de mener bryter barnehageloven med for høye husleier. Men selv leier kommunen ut barnehager til langt høyere pris.

TEKST OG FOTO Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

– **Her er soveskuret**, sier Katrine Ringvold og peker ut gjennom vinduet.

Hun er daglig leder i Myrer Kanvas-barnehage, en barnehage med rundt 50 barn som ligger i bydel Nordre Aker i Oslo.

Hun forteller at da det begynte å lekke gjennom taket på skuret, inn på barna som sov i vognene, var det Stiftelsen Kanvas som fikk reparert det. Kanvas driver over 60 barnehager over hele landet.

– Det er også Kanvas som har laget glasstak der ute, for lysets del, sier Ringvold.

Hun viser vei over de blå linoleumsgulvene, forbi vinduer der noen er flere tiår gamle. Hun sier det er en del utfordringer med bygget, hvor den ene delen er veldig gammel, mens den andre er nokså ny.

– Vaktmesteren til Kanvas er heldigvis raskt på pletten hvis vi trenger hjelp til noe, sier Ringvold.

Men det er ikke Kanvas som eier bygget. Det gjør Oslo kommune. Gjennom det kommunale foretaket Omsorgsbygg leier kommunen ut eiendommen til Stiftelsen Kanvas.

Prislappen er 1,4 millioner kroner i året.

Pengekrav grunnet høy husleie

De siste årene har Oslo kommune hatt flere økonomiske tilsyn med private barnehager. Flere er ilagt krav om tilbakebetaling av penger fordi kommunen mener de har brutt barnehageloven med for høye husleiepriser.

I samme bydel som Myrer Kanvas-barnehage ligger 100meterskogen barnehage. Den er av tilsvarende størrelse, men driftes gjennom et aksjeselskap. Driveren eier eiendommen personlig og leier dermed ut til seg selv. I 2018 betalte barnehagen 1,2 millioner kroner i husleie.

Etter tilsyn krever nå kommunen at eieren tilbakebetaler en halv million kroner i for høy husleie for årene 2015 og 2016. Saken er klaget inn til Fylkesmannen. Men selv leier altså Oslo kommune ut en tilsvarende stor barnehage i samme bydel til enda høyere pris.

Langt dyrere enn de private

Omsorgsbygg har ansvaret for utleie av barnehageeiendommene til Oslo kommune. Utdanning har fått innsyn i husleieprisene for de 360 barnehagene. Omsorgsbygg fikk inn 527 millioner kroner i husleie fra barnehagene i 2019.

I all hovedsak leier Oslos egne kommunale barnehager eiendommene. Men noen av eiendommene leies ut til private drivere, som Kanvas.

For 148 av barnehagene fakturerer Omsorgsbygg en husleie på over én million kroner. Gjennomsnitts-



Privat eier:

● **1,2 millioner kroner
i husleie**

for brudd på barnehageloven

Myrer Kanvas-barnehage (t.v.) driftes av Stiftelsen Kanvas, og de leier lokalene av Oslo kommune. 100meterskogen barnehage ligger i samme bydel, er omtrent like stor og den private eieren tar lavere husleie. Men Oslo kommune krever at eieren betaler tilbake penger grunnet for høy husleie.

prisen for disse er nesten 30.000 kroner per barn.

Til sammenligning er det rundt tre tusen private barnehager i hele Norge. Under 20 av dem har husleie på over 30.000 kroner per barn, åtte av dem i Oslo.

– I kommuner med edrue priser ligger husleien på 5–8 prosent av omsetningen. Det er selvsagt avhengig av tilstanden på bygget, men prisene ligger i det sjiktet for at det skal gå greit rundt økonomisk, sier Dag Braanaas, økonomisjef i Kanvas.

Husleien i Myrer Kanvas-barnehage utgjør over 15 prosent av omsetningen i barnehagen. Det samme gjelder tre andre barnehageeierdommer Kanvas leier av Oslo kommune gjennom Omsorgsbygg.

Braanaas sier barnehagen er rehabilitert og bygget om, noe som har vært priset inn i husleien. Men det er nå en stund siden, og kapitaltilskuddene som skal gå til slike utgifter, blir lavere med årene. Den høye husleien gjør da at det ikke lenger er så lett å få økonomien til å gå rundt.

– Vi er i dialog med Oslo kommune om at hus-

leien må sees i forhold til kapitaltilskudd, som nå er på laveste sats, sier Braanaas.

50.000 kroner per barn

100meterskogen barnehage og Bolteløkka barnehage er blant de private barnehagene som har fått tilbakebetalingskrav fra kommunen på grunn av høye husleier. Husleieprisen har da vært rundt 25.000 kroner per barn.

Kommunale Omsorgsbygg har mer enn 50 barnehager hvor husleien er over 30.000 kroner per barn. Noen over 50.000 kroner per barn, mer enn dobbelt så mye som kommunen selv mener er brudd på barnehageloven for private eiere.

– Husleier på opp mot 50.000 per barn er svært høyt, og vesentlig over andre leieforhold vi er kjent med, skriver Atle Hørlyk, økonomidirektør i Læringsverkstedet, i en e-post.

De er landets største private barnehagekjede. I all hovedsak eier de eiendommene selv og opererer ikke med husleier.

– Det er nokså illustrerende for kommunenes

dobbeltrolle at Oslo kommune som aktør kan ta høyere leie enn hva de som tilsynsmyndighet godkjenner, skriver Hørlyk.

Kristin Voldsnes, divisjonsdirektør i Norlandia Barnehagene, sier man i dag vet lite om hvor mye penger kommunene bruker på barnehageeierdommene sine.

– I de kommuner der vi vet noe om kommunale barnehagers eiendomsutgifter, har det vist seg at kommunene ofte har betydelig høyere kostnader til eiendom og drift enn private barnehager har, skriver hun i en e-post.

Viser til høye kostnader

Eiendoms- og byformylsesetaten i Oslo analyserte leienivåene for private barnehager for 2015. Gjennomsnittsprisen var rundt 16.000 kroner per barn i Oslo. I økonomiske tilsyn har kommunen akseptert husleier som er 25 prosent høyere enn gjennomsnittet, noe som innebærer en maksimal leie på rundt 20.000 kroner per barn. Men Oslo kommune fakturerer i flere tilfeller dobbelt så høy >



husleie for sine barnehagelokaler.

– Omsorgsbygg praktiserer kostnadsdek-kende husleie. Husleien gjenspeiler det det koster å bygge og bruke eiendom for kom-munen, skriver Henning Dalgrav Olsvold, seksjonssjef i Omsorgsbygg, i en e-post.

Han sier husleien består av en kapitalleie som nedbetales i løpet av leieperioden, i til-legg til en leie som dekker kostnadene for forvaltning, drift og vedlikehold.

– Derfor vil det være store forskjeller i husleie mellom en ny barnehage og en eldre barnehage med enkel teknisk infrastruktur, skri-ver Olsvold.

Betaler for vedlikehold selv

Kanvas eier ofte barnehageeiendommene selv, og da betaler de ikke husleie. Økonomisjefen under-streker at de derfor har råd til å drive enkelte bar-nehager med høy husleie, og at de underskrev husleiekontraktene med Omsorgsbygg fullt klar over kostnaden.

– Tilbudet til barna påvirkes ikke av husleien i den respektive barnehagen. Vi har samme tilbud til alle barn, sier Braanaas.

De leier barnehageeiendom av flere kommuner, og de har flere ganger erfart at kommunene ikke har penger til vedlikehold og oppgraderinger tross høye husleier.

– Det har derfor skjedd flere ganger at vi har betalt for dette selv, sier Braanaas.

Gjør det selv

I Myrer Kanvas-barnehage i Oslo løper barna langs gjerdet som skiller parkeringen fra barnehagen. Barnehagen har noen plasser der til ansatte eller til foreldre som leverer og henter.

– Om vinteren skal Omsorgsbygg måke snø på parkeringen, men det har de ikke gjort. I fjor måtte vi ordne det selv gjennom en avtale med boretts-laget her, sier daglig leder Katrine Ringvold.

Henning Dalgrav Olsvold i Omsorgsbygg svarer at parkeringsplassen ikke fremkommer i brøy-tekartet de har for eiendommen, og at han ikke kjenner til dette forholdet. Noen reparasjon av soveskuret kjenner han heller ikke til.

– Leietakers ansvar reguleres i husleieavtalen. Som regel har leietaker ansvar for indre vedli-kehold av leieobjektet i våre avtaler med private leietakere, skriver Olsvold i en e-post.

I den gamle delen av barnehagen spiser barna varm focaccia fra kokken som er innoen en gang i uka.

– Her skal det legges varmekabler nå, sier Ring-vold.

Hun stryker hånden gjennom luften som om hun klapper gulvet.

– Kanvas ordner med det, sier hun.

Tre eksempler på husleiepriser Omsorgsbygg fakturerer for barnehager de leier ut til kommunen. Samtidig har Oslo kommune krevd tilbakebetaling fra private barnehager for husleiepriser på rundt 25.000 kroner per barn.



Pontoppidans barnehage
Husleie: 42.500 kroner per barn.



Kongsberggata barnehage:
Husleie: 41.600 kroner per barn.



Margarinfabrikken barnehage:
Husleie: 70.800 kroner per barn.

«Helt naturlige forklaringer»

– Det er riktig at det i noen tilfeller er høyere husleiepriser på kommunale barnehager enn private. Dette har imidlertid helt naturlige forklaringer, svarer Jon Stranger, fungerende sek-sjonssjef i Byrådsavdeling for oppvekst og kunnskap, via e-post.

Han mener forskjellene kan skyldes at kommunale barnehager kan ha høyere kvalitet, at de inkluderer areal til barn med særskilte behov eller at de har høyere utbyggingskostnader grunnet beliggenhet.

– Kommunen har et annet ansvar enn de private barnehagene når det gjelder å sikre tilstrek-kelig barnehagekapasitet over hele byen, skriver Stranger.

Han sier det knytter seg spesielle forhold til noen av barnehagene med høyest kostnader, som særskilt dyre tomteområder, utbygging av verneverdige bygg eller at barnetallene er høyere enn det som kommer fram.

Gyldendals læremidler til fagfornyelsen

Reviderte utgaver og nyheter for grunnskolen



Matematikk 1–7

Kommer i 2020:

1 2 3 5



Norsk 1–7

Kommer i 2020:

1 2 5



Engelsk 1–7

Kommer i 2020:

1 2 5



Naturfag og samfunnsfag 1–7

Kommer i 2020:

1 2 5



Matematikk 8–10

Kommer i 2020:

8



Norsk 8–10

Kommer i 2020:

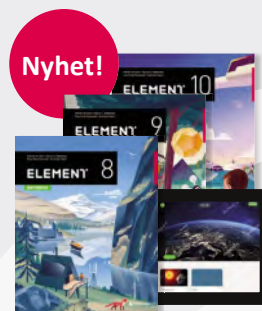
8-10



Engelsk 8–10

Kommer i 2020:

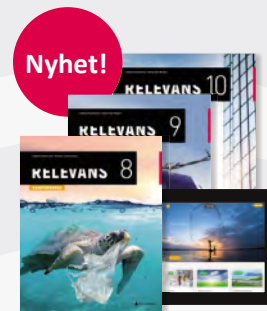
8 9



Naturfag 8–10

Kommer i 2020:

8



Samfunnsfag 8–10

Kommer i 2020:

8



Skolestudio

Skolestudio er Gyldendals nye digitale læringsmiljø for fagfornyelsen. Fra skolestart 2020 vil våre læreverker for grunnskolen bli en del av Skolestudio. Du velger selv om du vil bruke Skolestudio i kombinasjon med bøker, eller om du velger en heldigital løsning i takt med våre trinnvise utgivelser til fagfornyelsen.

Ønsker du å vurdere et eller flere læremidler? Gå inn på gyldendal.no/grs

Her er helsesykepleieren bare noen trappetrinn unna

– Ungene går rett fra leken, opp trappen og til kontoret mitt. Da har de gjerne allerede sett meg i avdelingen. De vet hvem jeg er, sier helsesykepleier Siv Engelin. Verdal kommune har bestemt seg: Helsesykepleierne skal være i barnehagene.

TEKST Karina Lein FOTO Frank Foss



Helsesykepleierne Siv Engelin og Siri Andersen tar gjerne turen ned på avdelingene for å være med på leken. Her sammen med Linnea (4).

Etter 24 år som helsesykepleier har Siv Engelin, sammen med kollega Siri Andersen, fått fast kontorplass i barnehagen. De har hver 10 prosent stilling i prosjektet, som startet høsten 2018, fordelt på fire barnehager. Annenhver uke er de i barnehagene og når nærmere 300 barn.

I 2017 utlyste Helsedirektoratet midler for å styrke arbeidet ved helsestasjonene. Verdal kommune i Trøndelag fikk positivt svar på sin søknad. Etter innspill fra barnehagene, som blant annet ønsket fireårskontroll i barnehagene, bestemte kommunen seg for å prøve ut prosjektet med helsesykepleiere i fire av sine 18 barnehager. Valget falt på disse, da de hadde et egnet kontor på en litt skjermet plass i barnehagen.



Fireåringene Johannes og Linnea i lek sammen med Johannes mamma Andrea Singstad, styrer Anneli Bjørsmo, pedagogisk leder Berit Kjelsli i Reinsholm barnehage og virksomhetsleder Lars Einar Karlsen i Verdal kommune.

De har søkt Helsedirektoratet om midler til å fortsette prosjektet. Ifølge virksomhetsleder Lars Einar Karlsen ønsker de å fortsette prosjektet selv om de ikke skulle få mer penger av direktoratet.

– Helsesykepleierne rapporterer blant annet at de får mye bedre fireårskontroller ut av det, sier Karlsen.

– Trygghet for barna

I første etasje i Reinsholm barnehage er barna i ferd med å kle seg for utelek. Opp trappa ligger kontorene til de ansatte, deriblant helsesykepleierens.

Ved å være til stede i barnehagen opplever Siv Engelin å se barna på en annen og bedre måte, i omgivelser de er vant til, i samspill med barn og voksne.

– Ved å møte barnet en knapp time på helsestasjonen kan det se ut som det klarer seg greit, at for eksempel motorikken fungerer. Så ser jeg ungen i barnehagen, i aktivitet, større fart og mer støy, og ser at han er langt etter de andre.

I barnehagen har hun ikke opplevd at hun ikke har «fått til» en konsultasjon.

– På helsestasjonen har jeg opplevd at fireåringen ikke vil gjøre noe, kanskje nettopp fordi omgivelsene er ukjente for ham, sier Engelin.

Informerer hverandre

Når barna kommer til fireårskontroll, har det gjerne gått to år siden de sist besøkte helsestasjonen.

– Når vi er til stede i barnehagen, treffer vi dem også jevnlig i denne perioden. Sammen med barnehagepersonalet får vi derfor gjerne bedre diskusjoner rundt barnet, erfarer Engelin.

– Hvordan håndterer dere taushetsplikten?

– Vi har selvsagt en samtykkeerklæring fra foreldre der de skriver under på at det er greit at



Rett fra leken og opp en trapp, så er mamma Andrea Singstad og Johannes (4) fremme ved helsesykepleiers kontor.

barnehageansatte og helsesykepleier utveksler informasjon om barnet.

Ingenting blir gjort uten foreldrenes samtykke. Unntaket er mistanke om vold og overgrep, som meldes direkte til barnevernet. Ifølge helsesykepleier Siri Andersen er det hverdagsproblematikk som søvn, kost og grensesetting de bistår mest med.

– Vi gjør ingenting uten å samarbeide med foreldrene. Vi drøfter for eksempel ikke barnets motorikk med fysioterapeut uten at vi har spurt foreldrene først, sier helsesykepleier Siri Andersen.

Skulle gjerne vært oftere

Begge skulle aller helst ha vært to dager i uka i hver barnehage.

– Ved å være til stede i barnehagen oppdager vi ting raskere. De barnehageansatte og vi snakker sammen på et tidlig tidspunkt, sier Engelin.

Etter hvert har helsesykepleierne opplevd at foreldrene får et stadig mer bevisst forhold til at de er til stede i barnehagen.

– Nå får jeg direkte henvendelser fra foreldrene. Enten får vi løst ting der og da på telefonen, eller så avtaler vi at de skal komme innom neste gang jeg er i barnehagen, forteller Andersen.

Foruten motorikk er språk noe helsesykepleierne ser kan følges raskere opp med tett samarbeid med barnehagen.

– Pedagogene kan språk veldig godt, og de kan følge opp det på en god måte. Det frigjør ting for oss. Vi får mer tid til å fokusere på andre tema, sier Andersen.

Ulike «briller»

Lars Einar Karlsen mener også det er en styrke at de ulike fagfolkene kan se saker ut fra ulike «briller».

– Helsesykepleierne har «helsebrillene» på, barnehagepersonalet ser ting gjennom «pedagogbrillene». I tillegg kommer «foreldrebrillene». Da tror jeg også de kommer raskere inn med tiltak, henvisning til pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) osv., sier han.

Karlsen har forståelse for at Helsedirektoratet er bekymret for at det ikke er tilstrekkelig med egnede rom for fireårskontroller i barnehagene.

– Alle statlige etater oppfordrer jo til bedre samhandling. Det er jo nettopp det vi gjør her. Hadde vi hatt egnede rom i alle barnehagene i kommunen, ville vi innført dette på alle!

De som nå bygger nye barnehager i Verdalen, tar høyde for at det skal være plass til helsesykepleierne.

— Samarbeider mye bedre

Før prosjektet med helsesykepleiere i barnehagene, opplevde ikke pedagogisk leder Berit Kulsli samarbeidet med helsestasjonene som så tett.

– **Vi var for langt unna hverandre.** Vi så ikke med de samme øynene på ungene, sier hun.

Nå er det åpnet opp for å bruke hverandres kompetanse, opplever Kulsli.

– Er vi for eksempel usikre på et barns syn eller hørsel, er veien til helsestasjon kort. Barnet kan raskt bli henvist til videre etater. Helsesykepleier kan også ha sett de samme tegnene hos barnet. Henvisningen blir enda bedre begrunnet.

– Mat og søvn er eksempel på temaer der vi benytter oss av hverandres kompetanse. Er vi bekymret for om et barn spiser ensformig, eller for lite, kan vi snakke med foreldrene og sammen rådføre oss med helsesykepleier, påpeker pedagogisk leder Kristin Langdal.

Hun tror også at dette bedrer samarbeidet med foreldrene.

– Hvis det er forhold de lurer på med barnet sitt, vet de at vi har mulighet til å ta det videre med helsesykepleier, sier Langdal.

Ulikt inntrykk av samme barn

– Tidligere hendte det at jeg lurte på om vi og helsestasjonen snakket om samme ungen. De har sagt at han eller hun fungerer, noe jeg ikke har vært enig i. Nå ser vi det samme mer fra starten av, sier Kjelsli.

Med helsesykepleier til stede i barnehagene er det også kortere vei til fysioterapeut Bente Kjønstad. Hun synes samhandlingen med barnehagepersonellet har blitt bedre etter at hun og

helsesykepleierne ble «en del av barnehagen». Nå anbefaler barnehagen hvilke barn hun bør se på, for eksempel med tanke på motorisk utvikling.

– Hvis jeg ser at de henger etter når det gjelder balanse og koordinering, bistår jeg med hva som er lurt å gjøre videre, sier Kjønstad.

Hun understreker at det er viktig å avdekke motoriske problemer før barna begynner på skolen, og at det kan oppfanges lettere mens barna er i lek.

– Ut fra råd og veiledning fra fysioterapeuten blir det kanskje heller ikke nødvendig å henvise videre, understreker Kulsli.

De opplever det ikke som vanskelig å innhente samtykke, heller ikke i alvorligere saker der for eksempel foreldrene ruser seg.

– De er oftest positive og ønsker selvsagt det beste for sine barn, sier Kjelsli, som forteller at prosjektet presenteres både på informasjonsmøter, foreldremøter og oppstartssamtaler.

Det hender også at de henter inn helsesykepleier på foreldresamtaler.

– *Har det gjort noe med miljøet i barnehagen?*

– Ja, å se ungene med et bredere faglig spenn har gjort oss tryggere. At vi har noen på huset med helsekompetanse, gjør at de kan se noe som jeg kan overse. Ungene blir faktisk enda bedre ivarettatt, sier Langdal.

Fireårskontroll i kjente omgivelser

Andrea Singstad har nettopp vært på fireårskontroll i barnehagen med sønnen Johannes.

– Nå var jo Siv et kjent ansikt for ham. Å være i barnehagen, og gå opp trappa til fireårskontroll, ble veldig naturlig for ham.

Hun ble informert om helsesykepleierens tilstedeværelse i barnehagen på et foreldremøte, og var umiddelbart positiv.

– De to første årene av livet hans ble vi jo tett fulgt opp av helsestasjonen. Hadde ikke helsesykepleier vært her, hadde hun jo ikke møtt ham på to år. Her har hun sett ham i omgivelser som er naturlige for ham. Hun har et mer autentisk bilde av ham, både når det gjelder motorikk og annet. Dette ville hun ikke fått med bare å observere ham på den knappe timen fireårskontrollen varer. Her var han avslappet, i kjente omgivelser. Etterpå ruslet han bare ned til kameratene igjen, smiler Singstad.



På fireårskontrollen målte Johannes høyden sin – sammen med mamma Andrea Singstad.



Fireåringene Linnea og Johannes har full kontroll på bygging av tårn. – Lek er en god arena for å observere ungenes motoriske utvikling, sier fysioterapeut Bente Kjønstad (t.h). Til venstre helsesykepleier Siv Engelin, pedagogisk leder Kristin Langdal og helsesykepleier Siri Andersen.

Ser ingen betenkeligheter

– Helsedirektoratet anbefaler ikke fireårskontroll i barnehagene. Hva er din kommentar til det?

– Det er jo mer naturlig at kontrollen er her hvor de møter et kjent ansikt. De får et riktigere bilde av motorisk utvikling og språk ved å observere

på forhånd. Her, i vante omgivelser, var Johannes mer seg selv enn jeg tror han ville vært på helsestasjonen.

Hun er ikke redd for at verken barnehageansatte eller helsesykepleier skal trække over grenser for taushetsplikten når de arbeider så tett sammen.

– Nei, hvis det er noe de spekulerer på når det gjelder gutten min, er jeg bare glad for at de som er sammen med ham hele dagen, kan snakke sammen om det, sier Singstad.

Helsedirektoratet:

– Må være opp til kommunene

Fireårskontroll i barnehagen er helt i orden så lenge det er faglig forsvarlig og taushetsplikten ivaretas, mener Helsedirektoratet.

Ifølge avdelingsdirektør for barne- og ungdomshelse, Ellen Margrethe Carlsen går ikke Helsedirektoratet ut med en nasjonal anbefaling til alle kommuner om å ha fireårskonsultasjoner i barnehagene.

– Men vi fraråder det heller ikke. Hvis kommunene selv er positive til fireårskontroll i barnehagene, er det opp til hver enkelt å vurdere om de ønsker å ha helsesykepleier og gjennomføre fireårskonsultasjoner i barnehagene så lenge faglig forsvarlighet og taushetsplikt er ivarettatt, sier Carlsen.

Ifølge Carlsen peker imidlertid direktoratet på utfordringer knyttet til dette, blant annet i rapporten «Fireårskonsultasjoner i barnehage – erfaringsinnhenting» utgitt i februar 2019. Flere små kommuner i Norge har prøvd ut å ha helsesykepleiere i sine barnehager. Rapporten er basert på erfaringer fra 16 kommuner som gjennomfører fireårskonsultasjon i barnehagen og 11 kommuner som har sluttet med ordningen.

Avklare deling av informasjon

– Helsedirektoratet er ikke minst opptatt av at dette skal være faglig forsvarlig. På en fireårskonsultasjon er det en god del helsesykepleier skal undersøke når det gjelder barnet. For eksempel skal barnet veies og måles lett avkledd. Syn, hørsel og språk skal kartlegges. Dette krever en del ekstraustyr som ikke er i barnehagen til vanlig.

Da må det være et egnet sted for det som er uten støy og skjermet for innsyn, sier Carlsen.

Hun peker også på at helsesykepleiere må være oppmerksom på hva de deler og ikke deler av helseinformasjon med de barnehageansatte.

– De må alltid avklare med foreldrene om hva de deler av informasjon med de barnehageansatte. Personensitive ting, for eksempel forhold rundt familien skal ikke deles, uten at det er samtykket fra foreldrene, sier Carlsen.

Alle kommunene som Helsedirektoratet har vært i kontakt med, både de som har sluttet og de som fortsatt har ordningen, peker ifølge Carlsen på at å gjennomføre fireårskonsultasjon i barnehagen bidrar til et bedre samarbeid mellom helsestasjonen og barnehagen.

Elevene slår fra seg på **ic**

De tunge, svarte boksesekkene henger ned fra taket, og elevene i tiendeklasse slår og sparker av alle krefter. Fysisk aktivitet står på timeplanen hver dag på Nidaros idrettsungdomsskole i Trondheim.

TEKST OG FOTO Kari Kløvstad

Snorre Nordvik (15) er i gang med treningsformen tabata. Han har fått en lett rødfarge i ansiktet, og svetteperlene pipler fram ved tinningene. Nå har han akkurat slått og sparket på boksesekken så det høres gjenklang i veggene, og det er rett over til armhevinger. Noen sekunders hvile er ikke nok til å roe pusten og pulsen.

– Jeg er blitt bedre i fotball og bedre på skolen siden jeg begynte her. Det er mindre klasser, lettere å lære, og alle kjenner hverandre, sier Snorre etter at treningstimen er over.

Nå spiller han fotball på Melhus. Men fremtidsplanene er klare:

– Jeg skal bli fotballproff. Først må jeg innom noen småklubber og vise meg fram der, men målet er Barcelona. Det er klubben min.

Det er ikke nødvendig å legge lista like høyt for å gå på denne private idrettsungdomsskolen. Det holder å være glad i å røre på seg, og nå er også sjakk godkjent som valgfag.

Startet egen skole

Rektor Jostein Iversen har pyntet kontoret med racketer, treski og bilde av en klassisk sykkel. Det var han og broren Ole Martin Iversen som startet Nidaros idrettsungdomsskole for snart 15 år siden. De holder fortsatt koken, og høsten 2019 har de utvidet med Trondheim idrettsungdomsskole på andre siden av byen.

– Unge mennesker er ikke skapt for å sitte rolig ved en pult, overlatt til seg selv. De trenger å røre på seg, sier Jostein Iversen.

Skolen legger til rette for fysisk aktivitet av mange slag, og på timeplanen står 60 minutter med trening hver dag. Dette gjør at skolen har cirka to timer lengre uke enn de offentlige, og noen minutter mindre med estetiske fag. Skolen har 150 elever og er åpen for søkere fra hele landet.



Snorre Nordvik slår og sparker av alle krefter på boksesekken.

Ingen krav til ferdigheter

Crossfit-rommet er populært, og denne dagen har en gruppe reist på svømming i Pirbadet. En annen gang kan det være curlingopplæring eller terrengløp som gjelder.

– Elevene er nysgjerrige og følger gjerne med på trender. Nå er det styrketrening som er populært hos mange, sier Jostein Iversen.

På fritiden driver de unge med mange ulike idretter, men dette er ingen forutsetning for å begynne på skolen. Det stilles ingen krav til ferdigheter.

– Vi har en arena der elevene utvikler seg og lykkes. Noen liker å røre på seg, andre har ambisjoner om å bli gode i en idrett, sier rektoren, som mener at aktive elever lærer bedre. Han skulle gjerne ha sett at det ikke måtte koste 25.000 kroner i året å gå på skolen. Da kunne enda flere hatt mulighet til å komme inn i dette miljøet. Rektoren presiserer at når skolepengene er betalt, er det grattisskoleprinsippet som gjelder.

I fjor var det 261 private grunnskoler her i landet, det høyeste tallet noen gang. Siden 2009 har

Idrettsungdomsskolen



Kettlebell hører med som tabataøvelse denne dagen. Jentene er fra venstre: Lea Isaksen Selven, Mila Marsi og Kaisa Flatauken.



Snorre Nordvik og Ronas Aydilek gir det de har i «mountain climbers».



Øvelsen med å riste tunge tau er en av de tøffeste. Jentefireren er fra venstre Andrine Nordbø Brønø, Runa Molin Hugdahl, Isabell Teigen og Emilie Larsen Hegge.



Skolen ligger mellom butikker og næringslokaler på Tiller i Trondheim. Her er rektor Jostein Iversen (til venstre) og leder for idrettsseksjonen, Erik Riis-Johansen.

tallet økt med 62 prosent. I det samme tidsrommet har tallet på offentlige grunnskoler gått ned med 13 prosent, ifølge Statistisk sentralbyrå.

– Hva tenker du om at antallet privatskoler og antallet elever som går på disse skolene øker?

– Det er viktig med private skoler, for de er med på å gi et mangfold. Jeg ser gjerne at det blir enda flere, slik at elevene rundt i Norge kan kjøpe det tilbudet de selv ønsker, sier Jostein Iversen.

Matematikkklubb på kvelden

Få elever går hjem denne dagen, selv om skoletiden er over. Det er invitert til matematikkklubb utover kvelden, med både lærere fra skolen og studenter fra universitetet som veiledere. Det er snart heldagsprøve, og da gjelder det å være godt forberedt.

– Matematikkvansker er en folkesykdom her i landet, og det er mange åttendeklassinger som sliter og har mistet motivasjonen. Vi har derfor ekstra fokus på matematikk og jobber også her

med at elevene skal kjenne på mestringsfølelsen, sier Jostein Iversen.

Satsingen på skolefagene har gitt utslag på karakterene. Da 50 elever var oppe i muntlig sist sommer, fikk de en snittkarakter på 4,92. Rektoren mener at dette ikke bare skyldes god matematikkunnskap, men at de unge også er godt sosialisert og trygge når de skal gjøre rede for seg muntlig. I de andre fagene ligger elevene rundt landsgjennomsnittet.

Langtur og spinningdisko

De ferske åttendeklassingene på skolen blir invitert med på sykkelstur. Første året var det ti som ville sykle de ti milene fra Oppdal til Trondheim, men turen ble litt kortere på grunn av snø. Senere har det vært både tre grader og regn og sol og 28 plussgrader.

– Nå sykler vi ei rute på mellom 10 og 12 mil. I høst var nærmere 30 med, sier Erik Riis-Johansen, som leder idrettsseksjonen ved skolen.

Han forteller at det også er populært å fullføre en trippel, som består av skirenn, terrengløp og sykkelstur. Selv liker historikeren å være ute lenge med høy puls, som han beskriver det.

– Naturen er en fin treningsarena, også i dårlig vær.

På den annen side kan elevene bli invitert til diskotek i spinningssalen, der det er sykler til en hel klasse.

– Hva er fordelene ved å jobbe ved denne skolen?

– Idrettsdelen er mer profesjonell, og det er kort vei til ledelsen, så det er mulig å få gjort noe, sier Riis-Johansen.

Lei vanlig skole

I bakgrunnen høres rytmiske smell fra en bordtennisball som treffer bordet i oppholdsrommet.

På krakken i treningsrommet sitter Kaisa Flat-aukan (15) og puster ut etter timen med tabata.

– Jeg var lei av vanlig skole og ville heller ha litt mer variert undervisning. Både familiemedlemmer og venner har gått her, og de har gitt skolen god omtale, sier tiendeklassingen, som har spilt fotball siden hun var liten, og nå er på vei til Kattem IL fotballklubb.

– Da jeg startet på skolen, visste jeg lite om treningsmetoder. I løpet av disse årene er jeg blitt både sterkere og raskere.

– Har du også mål om å bli proff?

– Nei, jeg vil bare beholde helsa og ha det gøy med fotball, sier 15-åringen.



Seksualundervisning

«Å se porno er jo ikke feil»

Ungdomsskoleelever over hele landet har brukt en uke på å prate om pornografi, press og forventninger. Ved Kjøsterud skole i Drammen er de glad for at seksualitetsundervisningen er tatt til et nytt nivå.

TEKST OG FOTO Sonja Holterman | sh@utdanningsnytt.no

– **Det er noen fordeler** og noen ulemper med porno, sier Raziye (15).

Arbi (15) og lærer Emilie nikker.

De to sitter sammen med læreren og prater åpent om sex. Elevene på Kjøsterud skole i Drammen er snart ferdige med uke 6, en skoleuke som handler om tallets bokstavbror.

– Det er nyttig med en temauke om sex. Seksualundervisning er noe helt annet i dag enn da jeg gikk på ungdomsskolen. Den gangen handlet det om pubertet og prevensjon, sier kontaktlærer Emilie Sørensen (31).

Foreningen Sex og politikk står bak opplegget til uke 6. I år er press og forventninger tema. For

elevene på ungdomsskolen har det vært mye prat om pornografi.

I Barn og medier-undersøkelsen fra 2018 svarte 42 prosent av ungdom i alderen 13–18 år at de har sett pornografi på nett. Imidlertid trodde kun 12 prosent av foreldrene til ungdommen at deres barn hadde besøkt pornosider.

– Dette er et tema som kan være veldig vanskelig å snakke om. Vi mener derfor at det er viktig at vi åpner opp for en dialog med ungdom om porno, slik at de kan sortere sine følelser, tanker og kunnskap knyttet til temaet, sier Kjersti Austli.

Hun er fagrådgiver for seksualitetsundervisning i Sex og Politikk.

Press og forventninger

– Å se på porno er jo ikke feil. Man har sin egen måte å få nytelse på, sier Arbi (15).

Men de synes det er fint å bli minnet på at pornografi er noe annet enn det de selv kan komme til å oppleve.

– Man kan bli glad av å se porno, men så kan man også bli lurt til å tro at det er virkelig. Det er fort gjort å glemme at porno bare er skuespill, sier Raziye.

Det tror de to er uheldig, både for jenter og gutter.

– Man kan liksom få høye forventninger til sex. Og å tro at alt er normalt, sier Raziye.

Å prate om forventninger er vesentlig, ifølge foreningen bak opplegget.

– Det er en høyst aktuell problemstilling for en generasjon av barn som i økende grad rapporterer om stress og psykiske helseplager. Målet er å hjelpe dem å forstå og håndtere press og forventninger de møter i hverdagen, sier daglig leder i Sex og Politikk, Tor-Hugne Olsen.



Raziye (15) og Arbi (15) går i tiende klasse og synes en skoleuke med fokus på sex har vært nyttig.

«Det er fort gjort å glemme at porno bare er skuespill.»

Raziye (15)

Gutter og grenser

Elevene ved Kjøsterud har også diskutert forskjellen på sex, gråsonesex og voldtekt.

– Det er ikke så vanskelig å vite forskjellen på de tingene, egentlig. Men vi har snakket om samtykke og hvordan man skal være sikker på at den andre vil, sier Arbi.

Raziye forteller at elevene har fått se flere kortfilmer om temaet, men hun reagerer på en ting:

– Der får gutten alltid skylda. Jentene er alltid ofre. Det synes jeg blir litt feil. Gutter kan også bli voldtatt, sier hun.

Arbi nikker, men tror likevel at flere jenter opplever krenkelser.

– Jeg tror det skal mer til for å trå over guttenes grenser. Gutter er flinkere til å si ifra hvis det er noe de ikke vil, sier han.

– Det tror ikke jeg, sier Raziye.

Kontaktlæreren er glad for at elevene får anledning til å diskutere problemstillingene rundt seksualitet.

– Unge ser sex på TV, som i Paradise Hotel og Ex

on the Beach, og de ser pornografi på nettet. Det de trenger nå, er hjelp til å tolke det de ser, sier Emilie Sørensen.

Hun tror ikke skolen er med på å gjøre sexfokus i samfunnet større.

– Skolen kan gi trygge rammer for denne praten. Jeg tror det de lærer her, er noe de tar med seg videre i livet, sier Sørensen.

– Har dere lært noe nytt denne uka?

– Det var kanskje ikke helt nytt, men det der med at sex er mer enn bare penetrering, sier Arbi. Raziye nikker.

– Jeg synes det mest interessante har vært å snakke om følelser, og om forelskelse og de tingene der, sier hun.

– For de er jo veldig viktige når man skal ha sex, sier Arbi.

Sex og Politikk-opplegget er gratis og består av oppgaver tilpasset alle klassetrinn.

Kontaktlærer Emilie Sørensen

mener elever er åpnere nå enn før.

– Mange synes likevel fortsatt det er flaut å prate om sex, sier læreren.

Uke 6-hefter for barn og unge

1.-4. trinn: Opplegget handler om å forstå og lytte til egne følelser. Barn kan møte forventninger til hvordan de skal oppføre seg, basert på hvilket kjønn de er. Seksualitetsundervisningen i barneskolen bør styrke elevenes evne til å sette ord på følelser som de selv har hatt eller sett andre ha. Heftet for denne aldersgruppen inneholder fem øvelser som handler om følelser.

5.-7. trinn: Kroppsbilde og kroppsidealer er tema for denne aldersgruppen. I overgangen fra barne- til voksenkropp kan unge være usikre på om de ser normale og «fine nok» ut. I seksualitetsundervisningen kan man problematisere samfunnets urealistiske kroppsidealer, samt lære barn at kropp kommer i alle former, farger og størrelser. I dette heftet er det øvelser som omhandler kroppsbilde og kroppsidealer.

8.-10. trinn: Forskjellen mellom pornografi og sex er tema for ungdomsskolen. Elevene skal diskutere hvorfor pornografis bruk av kjønnsstereotyper og seksuell vold, samt fokus på prestasjon i stedet for gjensidig glede og intimitet, er problematisk. I heftet er det øvelser som på ulike måter omhandler sex og pornografi.

Senterpartiet vil gjøre nasjonale prøver til utvalgsprøver

Marit Knutsdatter Strand (Sp) foreslår at et utvalg av elevene skal trekkes ut til å gjennomføre nasjonale prøver. I dag skal alle elever i utgangspunktet ta testene.

TEKST Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

– Gjennom mål- og resultatstyring overvåkes og sammenlignes resultater både nasjonalt og lokalt. Samtidig danner resultatene som samles inn grunnlag for offentliggjøring og rangering i media. Det mener vi er både uheldig og misvisende, sier Marit Knutsdatter Strand, utdanningspolitisk talsperson for Senterpartiet.

Hun mener det bør være opp til skoleeiere, rektorer og lærere lokalt å samarbeide om og finne fram til de vurderingsformene og verktøyene som gir best læring for elevene.

Sammen med partifellene Kjersti Toppe og Marit Arnstad har hun levert inn et forslag i Stortinget der de ber regjeringen gjøre de nasjonale prøvene til utvalgsprøver.

Forslagsstillerne ber samtidig regjeringen om å sørge for at de nasjonale prøvene gir mer presis og riktig informasjon, samt at de samlede kravene til rapportering og dokumentasjon i skolen reduseres.

– Testene har fått for stor innflytelse

Nasjonale prøver ble innført våren 2004. De kartlegger elevenes ferdigheter i lesing, regning og engelsk. Formålet med prøvene er å gi informasjon til elever, lærere, skoleledere, foresatte, kommunale og nasjonale skolemyndigheter.

– Hvorfor er Senterpartiet kritisk til nasjonale prøver for alle elever?

– Vi mener det er blitt for mye mål- og resultatstyring i skolen og at alle testene har fått for stor innflytelse på utformingen av skolehverdagen. Vi får tilbakemeldinger om at skolene har fått rapporteringssystemer som er blitt altfor tidkrevende. Dermed får lærerne mindre tid til å følge opp elevene i klasserommet, sier hun.

Mener utvalgsprøver er godt nok

Marit Knutsdatter Strand og Senterpartiet mener

myndighetene vil få tilstrekkelig informasjon ved at det gjennomføres utvalgsprøver.

– De nasjonale prøvene ble endret i 2015. Nå kan de også brukes til sammenligning over tid, og det er mulig å gjøre både kvalitative og kvantitative analyser. Betyr ikke det at prøvene allerede er forbedret?

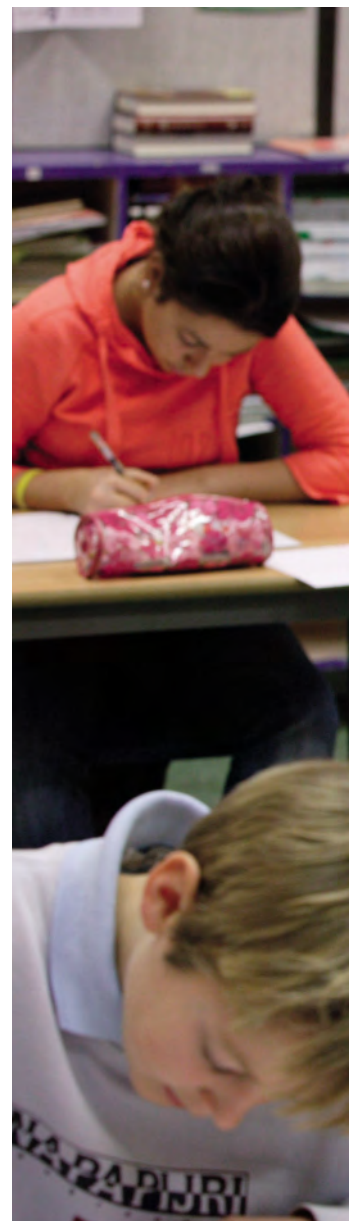
– Det må man kanskje se nærmere på. Samtidig rapporteres det om at ressursbruken ikke står i forhold til den pedagogiske verdien.

Det bekreftes blant annet i en doktoravhandling fra 2018, skrevet av Ann Elisabeth Gunnulfson ved Universitetet i Oslo. Hun har undersøkt hvordan skolene og lærerne bruker resultatene på nasjonale prøver for å forbedre elevenes læring. Konklusjonen er at den pedagogiske nytteverdien av de nasjonale prøvene er nærmest fraværende.



Marit Knutsdatter Strand

FOTO SENTERPARTIET



Handal vil ha en gjennomgang av all vurdering

– Alle elever behøver ikke å gjennomføre nasjonale prøver. Utvalgsprøver gir myndighetene tilstrekkelig med styringsinformasjon, mener Utdanningsforbundets leder Steffen Handal.

– Nasjonale prøver har blitt brukt til det Høyre mener er en sunn konkurranse mellom skoler og kommuner. Men det er ikke slike sammenligninger lærere etterspør. De ønsker seg først og fremst verktøy til bruk i klasserommet, sier Handal til Utdanning.

Han mener det telles og måles for mye i skolen. Derfor ønsker han en gjennomgang av all vurdering som gjøres nasjonalt og lokalt for å se på det totale omfanget.

– Hvis man gjennomgår forskning på bruken av de nasjonale prøvene og lytter til hva lærerne sier, ser vi at det har kommet viktige faglige innvendinger. I Høyre bør man være litt mer ydmyk og lytte til hva forskere og fagfolk sier. Den faglige kritikken er velbegrunnet, sier Utdanningsforbundets leder.



● Nasjonalt kvalitetsvurderings-system (NKVS)

NKVS er kvalitetsvurderingssystemet i norsk skole. Det ble etablert i 2004 som del av Kunnskapsløftet og omfatter ulike prøver og undersøkelser. Dataene er tilgjengelige på nettstedet Skoleporten.

NKVS samler data fra disse kildene i grunnskolen:

- nasjonale prøver
- kartleggingsprøver
- eksamensresultater
- karakterstatistikk
- elevundersøkelsen om læringsmiljøet
- internasjonale undersøkelser

NKVS samler også data om elevantall og gjennomføring i videregående opplæring, ressurser og skolefakta. Fra 2018 omfattes også familiebakgrunnen til elever i videregående målt som skolebidragsindikatorer.

Kilde: Store norske leksikon

Provepresset i skolen må ned, mener Marit Knutsdatter Strand.

ARKIVFOTO ERIK M. SUNDT

– Åpenhet gjør at flere elever får hjelp

Mathilde Tybring-Gjedde (H) mener alle elever må gjennomføre nasjonale prøver og vil fortsatt ha åpenhet om resultatene. Men hun skulle gjerne sluppet rangeringslister i media.

Høyres utdanningspolitiske talsperson er enig i at ulempen med åpenhet er at resultatene kan brukes av media til å rangere skoler.

– Det er jeg negativ til, men det er prisen vi må betale for åpenhet. Jeg mener at både media og fagfolk i stedet bør bidra til en faglig debatt om hvordan det er mulig å løfte alle elever faglig, særlig de svakeste. Da trenger vi å vite om resultatene. Det hjelper i alle fall ikke å skjule dem, sier Mathilde Tybring-Gjedde.

Hun er ikke enig i at nasjonale prøvene bør gjøres til utvalgsprøver.

– Utvalgsprøver gir ikke tilstrekkelig informasjon. Vi klarer ikke å rette innsatsen mot skoler og elever som sliter ved å vise til gjennomsnittstall fra deler av landet, sier Høyres Mathilde Tybring-Gjedde.

– Noen skoleledere og lærere synes det er vanskelig med åpenhet om resultatene når det samtidig er viktig for skolene å ha et godt omdømme. Skjønner du at det kan være et dilemma?

– Jeg skjønner at dette kan være en vanskelig balansegang. Men jeg mener åpenhet gjør at skoleeiere, rektor og lærere får forståelse for hvor det er nødvendig å sette inn ekstra ressurser og kompetanse, slik at flest mulig elever klarer å fullføre videregående skole og leve gode liv. Mange skoler er gode til å løfte særlig de svakeste elevene. Det kan andre skoler lære av, sier hun.



Mathilde Tybring-Gjedde
FOTO ERIK M. SUNDT



Med **fortellingen** i sin makt

– En blir jo aldri utlært, sier Hilde Eskild, lærer og forteller.

TEKST Ylva Törnngren | yt@utdanningsnytt.no
FOTO Sondre Transeth

Ifølge Hilde vil alle lærere ha glede av å bruke fortelling i undervisninga.

– «Noen lærere bare prater, noen lærere forteller», sier elevene mine. Fortellinger er verdens eldste pedagogiske metode. Den senker skuldrene hos elevene, den formaner eller belærer ikke. Jeg bruker fortelling veldig mye som lærer, sier hun på blød sørlandsdialekt i telefon fra Lillesand.

I tillegg til å undervise har hun gjort det til et yrke å fortelle, skriftlig som muntlig, og fra september 2007 har Hilde Eskild levert petiter til Utdanning. I januar i år ankom en ny petit, fulgt av ordene: «neste petit som kommer på trykk, vil være min petit nummer 100. Det synes jeg er veldig stas, så takk for tilliten!»

– **Et ras av tanker og ideer**

– Det kan begynne med noe en elev sier, kolleger,

foreldre ... som jeg noterer, omtrent uten å se på det. Først senere spinner jeg videre i et ras av tanker og ideer, utvider og finpusser.

Begynnelsen skriver Hilde Eskild gjerne til slutt.
– *Du har skrevet petiter i mange år. Er teknikken fin-slipt?*

– Etter 23 år er jeg mer effektiv, men en blir aldri utlært. Petiter kan skrives på uendelig mange måter.

– *Hvordan skriver man en god petit?*

– Ha øyne og ører åpne for hverdagens fantastiske og rare situasjoner, og notér dem ned. Bruk språket presist, nøkternt, kreativt; eksperimentér! Og øv, øv, øv.

– *Har du blitt refuset?*

– En gang, av den forrige redaktøren i Utdanning. Petiten handlet om alt det grove ungdomsskoleelever tegner. Jeg forstår jo at en redaktør må sette grenser, men for oss i ungdomsskolen er fallosillustratørene, som jeg kaller dem, en betydelig del av hverdagen.

– *Selv på Sørlandet?*

– I alle fall i ungdomsskolen!

Fortellinger inn med dessertskjeen

Eskilds kurs og foredrag handler om muntlig fortelling, fortellerteknikker og litteraturformidling.

«De var rørte, noen gråt! Og jeg skjønnte at med fortellinger kan man nå helt inn til folk. Dette vil jeg holde på med! tenkte jeg.»



Hilde Eskild er vokst opp i det hun kaller en taletrengt familie, med både predikanter og lærere. Nå kombinerer hun læreryrket og fortelleryrket. - De beriker hverandre, sier hun.

Petitkurs har hun også holdt, for ungdomsskole-elever og lærere.

Hilde er vokst opp i det hun kaller en taletrengt familie, med både predikanter og lærere.

- Mine farsforeldre samlet ofte slekta hos seg. Min farfar var konditor, så vi fikk alltid mengder av sjokoladepudding med vaniljesaus til dessert. Da satt jeg musestille, spiste og lyttet til de voksne. Jeg merket meg hvordan noen holdt alle i ånde med fortellingene sine.

Etter et nordisk fortellerseminar i 1998 tok fortellervirksomheten fart. Tilbake på Voss folkehøgskole, der hun var lærer ved film- og fotolinjen, skulle Hilde prøve å fortelle en historie under morgensamlingen.

- Jammen ble de rare, tenkte jeg i stillheten etterpå, sier hun.

Fortelling og fortrylling

Så forsto hun: - De var rorte, noen gråt! Og jeg skjønnte at med fortellinger kan man nå helt inn til folk. Dette vil jeg holde på med! tenkte jeg.

- Hva er dine tre beste triks for muntlig fortelling?

- Indre bilder eller indre film; du må jobbe med å se ting for deg. Selv ser jeg for meg tablåer. Dessuten en god struktur, og øving.

- Hva skal man ikke gjøre?

- Ikke le eller gråt av din egen fortelling. Ikke moraliser eller overforklar. Stol på fortellingen!

- Er du nervøs for du skal opptre?

- Ja. Da jeg var yngre, fikk jeg høy puls og nesten-besvimte. Nå kan jeg bli litt kvalm, det kan skje at jeg brekker meg før start. Men når jeg kommer i gang, er alt bare helt fantastisk.

Hilde Eskild bruker aldri manus når hun forteller.

- En må huske en handling fra punkt til punkt, ikke ordrett. Jeg over vanvittig mye for å bli trygg på historien.

Fryktelig skummelt ord

De aller minste tilhørerne kan være uforutsigbare. Da hun fortalte et eventyr om Melkeveien, der en hund som stjeler maismel drysser melet ut av munnen slik at galaksen skapes, var det en liten gutt som stadig hylte opp: - Det viste seg at han synes ordet «maismel» var det skumleste ordet han hadde hørt, ler Hilde Eskild.

- Er det like enkelt å fortelle for treåringar som for pensjonister?

- Jeg har bomma av og til for de minste; eventyret blir for langt. Er de under tre, forstår de ikke et narrativ. Men ennå blir jeg overrasket over hvor

● Hilde Eskild (1965-)

Lærer ved Lillesand ungdomsskole i engelsk og kristendom, religion, livssyn og etikk. Frilanser som forteller, forfatter, kurs- og foredragsholder og skribent.

Har gitt ut bøker om muntlig formidling og historiesamlinger sammen med blant andre Benedicte Hambro. Dessuten biografien «Kaffe, karamell og vaniljesaus» om sin somaliske svoger.

Publikumspris og bronsemedalje i NM 2012 i litteraturformidling. Gullmedalje i 2014.

● Petit

Kort, lett, kåserende avisartikkel, fra fransk «liten». Den er oppkalt etter skriftstørrelsen petit på 8 punkt fordi slike artikler tidligere ble trykket i petit.



– **Vær krystallklar** på at det er du som bestemmer, sier Hilde Eskild om klasseledelse.

bredt fortellinger treffer. Fra sju til sjuogsytti, alle tar dem til seg på sin måte.

– *I samme slengen har du kanskje noen klasseledelsestips?*

– Variér i kravet om oppmerksomhet. Det beste er å veksle mellom oppgaver, lytting til læreren og elevsamarbeid. Ikke gi beskjeder mens elevene er urolige. Vær krystallklar på at det er du som bestemmer.

Kunsten å si unnskyld

– *I petitene dine virker det som om elevene aldri gjør deg furten eller fornærmet. «Kaster de viskelær? Så interessant!» er liksom tonen.*

– Jammen, å være lærer er alltid interessant på ett eller annet vis! sier Hilde Eskild.

– Det kan være slitsomt og frustrerende, men det er aldri kjedelig. Elever er veldig interessante! En må finne ut hvorfor skjedde dette nå, og hvordan takle det. Jeg kan jo miste tålmodigheten og bli ganske så ugrei, men jeg prøver å være flink til å si unnskyld. Noen lærere er redde for å tape respekt ved å si unnskyld, men elevene vil jo ha lærere som liker og respekterer dem.

– *Hvilken lærer har gjort størst inntrykk på deg?*

– Det må bli norsklæreren min fra ungdomsskolen, Georg Kulia. Med sin lune humor fikk han oss til å prestere, føle oss trygge og trives.

Mine, dine og andres historier

– *Du holder samme forestilling mange ganger. Blir du lei?*

– Jeg kan være lei i forkant, men det er noe med det å fortelle som mobiliserer. Det er alltid like fantastisk, sier Hilde.

– *Hvordan ser en arbeidsuke ut?*

– To dager til frilansing, tre i skolen. I år underviser jeg bare to og en halv dag per uke. Noen kvelder er viet fortelleroppdrag. I perioder underviser jeg ekstra, og slik får turneer, seminarer og festivaler plass.

– *Du underholder både alene og i samarbeid med andre. Hvilke fordeler og ulemper gir det?*



– **En petit** kan begynne med at jeg noterer noe en elev sier. Først senere spinner jeg videre, sier Hilde Eskild om det å skrive petiter. Katten Stakkato holder skribenten med selskap.

– Begge deler går greit! Det kan absolutt være en fordel ikke å bære forestillingen alene. Å gjøre noe alene er mer ukomplisert. Ingen avtaler og organisering, forklarer Hilde Eskild.

– *Du bruker materiale fra andre forfattere. Hva må man ta hensyn til da?*

– Opphavsrett er komplisert og noe vi snakker mye om i fortellermiljøet. Selv tar jeg gjerne kontakt med forfatteren og spør om det er greit.

– *Mange av dine honorarer kommer fra offentlige prosjekt og institusjoner. Er du en søknadsmester?*

– Søknader er min store skrekk! Jeg sender en e-post, jeg: «Hallo! Dette kan jeg. Har dere bruk

for det?» Hemmeligheten er å gjøre en himla god jobb, hver gang. Være ydmyk, samarbeidsvillig, ikke-primadonna og alltid gjøre sitt beste.

«Som lærer kan jeg jo miste tålmodigheten og bli ganske så ugrei, men jeg prøver å være flink til å si unnskyld.»

Petit

Hilde Eskild



«Det er nok her», sa jeg.

Jeg turnerte for Den kulturelle skolesekken og lette etter inngangen til ungdomsskolen. Den manglet skilt.

Skoler er mystiske bygninger for spesielt interesserte. En diger fallos preget imidlertid veggen ved siden av døra. Det kunne like gjerne stått: Hormoner i sving. Gå inn på eget ansvar.

Følgende beskjed ble gitt i løpet av morgenmøtet på min skole her en dag: (Advarsel: Enkelte kan finne språket støtende:)

«Else har tatt seg av pikken i trappa, men vi har fremdeles en svær kuk på benken.»

Jeg skal ikke påstå at vi ikke humret litt, enda så vant vi er til den slags. Hormonene bobler og syder, tyter ut av penner og tusjer og blyanter. Det eldgamle fallossymbolet er lett å få til. Folk klarte å tegne det med flintstein på skifer og skrape det inn i hulevegger. Jeg hadde også greid det hvis jeg hadde prøvd.

Jeg har til og med fått prøver i livssynsfaget med små tegnede tissemenn på. Noen klarer ikke å la være. De tegner på dører og vegger og gulv og vinduskarmen. De tegner i ansiktet på hverandre og på armene. På bukselårene og skoene. I bøkene, utenpå bøkene, de kaster seg over arket til sidemannen og tegner samme motivet i rasende tempo til de får kjeft. Hva feiler det dem? Diagnosen er enkel og ufarlig: HAAP – Hardt Angrepet Av Pubertet.



Hilde Eskild
lærer, forfatter og forteller
FOTO SONDRE TRANSETH

Jeg har hørt ulike varianter av hvordan dette takles, og ikke takles, på ulike skoler. En lærer lot klassens fallosillustrator tegne på tavla mens klassen satt og så på. Det ble en kort seanse før han ga seg for godt. Andre lærere har selv tegnet mannlige kjønnsorganer på tavla og på arkene til de ivrigste av HAAP-kunstnerne. Det hjalp visst. Noe som ikke hjalp, snarere tvert imot, var kommentaren fra en lærerfrøken til en kompis av meg: «Det er noen som tegner så masse tissefanter. Kan de ikke heller tegne blomster?»

En gang spurte en elev meg hva plekter heter på engelsk. Jeg kom ikke på det der og da, men plutselig husket jeg det og skrek etter eleven som nå sto sammen med resten av elevene i gangen: Pick!

Det lo vi mye av. For selv om vi ikke liker slikt, kan det være litt gøy.

Derfor er det ikke egentlig så farlig å passere fallosen på veggen og gå inn. Det er mest kleint ... og litt morsomt. Jeg har til og med en plan: Jeg skal snike meg inn i et tomt klasserom og tegne en diger fallos på tavla, og så, ved siden av, skal jeg skrive med store bokstaver: LA STÅ!

Relieff på et fortau i den italienske ruinbyen Pompeii.

ILL. FOTO MSNANCY/ISTOCK

«Kan de ikke heller tegne blomster?»

Tilbakeblikk

For 50 år siden
Problemelever eller problemskole?

Observasjonsklasser integrert i normalskolen er for lite gjennomtenkt til at resultatene kan bli tilfredsstillende. Klasse-typen mangler struktur, målsetting og metodisk overveininger. Følgelig har undervisningen mest blir drevet på prøving/feiling-basis. Det melder seg uvilkårlig mange spørsmål ved klasser av denne art: Skal observasjonsklassen være en straffeanstalt der vanskelige elever hospiterer for kortere eller lengre tidsrom? Eller skal den være et alternativ til normalklassen for de lite skolemotiverte og emosjonelt utilpassete elever? (Innspill av adjunkt Tor Olsen)

Norsk Skoleblad
nr. 7/1970

For 25 år siden
Skjev rekruttering på arbeidsmarkedet

Mangel på fagarbeidere – for mange akademikere
Fram mot år 2000 kan vi komme til å mangle 23 000 arbeidstakere med fagutdanning eller allmennfaglig utdanning fra videregående skole. Samtidig vil 70 000 akademikere stå i fare for å måtte ta arbeid som ikke er i samsvar med den utdanningen de har tatt, mener forskningssjef Nils Martin Stølen i Statistisk sentralbyrå.

Skolefokus nr. 3/1995

Bøker

Aktuell bok ANMELDT AV Trond Evenstad, undervisningsinspektør ved Gjerpen barneskole, avdeling Den Røde Skolen

Operasjon tilpassing



Konsten att fejka arabiska

Av Lina Liman
Albert Bonniers
Forlag 2017
312 sider

Det må være slitsomt å stadig late som, å prøve å være en annen enn den man egentlig er.

Lina Liman beskriver sine anstrengelser der hun gjennom barneår og som ungdom dannet seg et bilde av hva som er normalt, hva som er sosialt akseptabelt. Hun selv kom hele tida til kort fordi hun var annerledes, men visste ikke hva dette handlet om før hun i voksen alder fikk en diagnose innen autismspekteret. Ordet «fake» på engelsk kan oversettes med «å bløffe» og forstille seg, herav boka tittel «Konsten att fejka arabiska». For Lina gikk dette så langt at hun etter år med frustrasjon og svare strev med å ta utdanning og komme seg i jobb, hadde utviklet sin selv lærte feike-kompetanse. Så langt drev hun det at hun etter sin journalistutdanning til og med søkte og fikk seg jobb i en nystartet marokkansk avis i Sverige – og det uten å kunne ett ord arabisk!

Kunsten var å ubevisst kamuflere sin autisme (som hun ikke visste om), kunsten å fremheve sine sterke sider og skjule sine svake. Autismen er svært så paradoksal i sin natur. Det er vanskelig å forstå at noen kan være journalist og skrive artikler om vidt forskjellige emner, mens man fremdeles i voksen alder har problemer med å pusse tennene sine. Hun karakteriserer seg selv som «et vandrende paradoks». Lina fikk stadig høre: «Dette fikser du, du som er så dyktig!» Dette sier noe om autismspekterets bredde og mangfold. Lina Liman setter ord på det. Boka fører seg inn i en lang tradisjon av bøker skrevet av personer som selv har en autismediagnose, der de fleste av oss vil kjenne til Donna Williams eller Gunilla Gerlands bøker som med selv-innsikt og selvbiografisk kompetanse beskriver hvordan det var å vokse opp og leve med sin annerledeshet.

Helt fra barnehagealder begynte Lina Liman å reflektere over sin «operasjon tilpassing». Hun forsøkte tappert å leke som de andre, så vel som å leke med de andre. I pausene og i aktiviteter som vektla gruppearbeid og samhandling, ble hun sittende alene. De andre, inkludert pedagogene i barnehage og skole, ble hurt til å tro at hun var sosial. Hun var ei skoleflink jente som gjorde alt rett, alt som hun fikk beskjed om. Men dager da hun ikke hadde kontroll på timeplanen, de dagene med skoleturer, der de eksempelvis skulle ta buss og sove borte, ble for henne et mareritt. Hun var naiv og lot seg lokke inn i vanskelige situasjoner fordi hun ikke kjente de sosiale kodene. Hun kompenserte i sin angst med spesielle regler og ritualer, som for eksempel ved å tillegge bestemte sifre i tallrekka særegne betydninger.

Lina skulle få en lang vei å gå før hun i godt voksen alder fikk sin autismediagnose. Hun klarer på en oppsiktsvekkende måte, nå i et retrospektiv, å beskrive sine vansker. Hun differensierer og problematiserer sin utilstrekkelighet, der hun gjennom mange år har gjort seg notater som hun siterer i boka. Det blir så feil dersom man «prøver å koble den autistiske hjernens operativsystem til majoritetshjernen», skriver hun. Lina tar opp begrepet empati og hevder at det handler ikke om at mennesker med autisme har manglende empati, men det er en brist i deres mentaliseringsferdighet. Evnen til å automatisere og generalisere er også grunnleggende vansker hos den som har autisme.

Årene går og jenta gjennomfører skole og utdanning, livredd for å bli avslørt. Hun utvikler spiseforstyrrelser, som har i seg noen av de samme elementene som i autismen, nemlig tvangsmessige, rituelle og stereotypiske trekk. Hun blir detaljorientert om mat og tygging. Hun forsøker å gjemme seg bort i skolen og sliter med sin overfølsomhet og manglende utholdenhet. «Jeg kan være den du vil, så lenge du ikke ber meg om å være meg selv», er ett av hennes sitater.

Hun blir en språk- og skrivenerd, og elsker å skrive. Lina tar seg utdanning og jobber som journalist. Men hun er en autistisk journalist. Jobben i Dagens Nyheter sluker all energi. Angsten og depresjonen tar overhånd og hun får et opphold på flere år innlagt i psykiatrien. Isolasjon og selvskading, uro og angst tar tak i henne. Hun vil dø for å overleve smerten. Mange behandlingsformer blir forsøkt, blant annet elektroshokk, men hun føler seg som «en fargeløs og formbar skumgummidokke», eller som en terapeut beskrev henne: «amøboid».

Vendepunktet kommer etter at hun har fått høre forskeren Svenny Kopp. Hennes hovedtema i senere år har vært «jenter og autisme». Hun beskrev autisme som en tilstand Lina umiddelbart kjente seg igjen i: jenter som ikke har fått gode forklaringer på sine vansker. Diagnoseapparatet har i liten grad fanget opp jentene. Lina Liman beskriver denne oppdagelsen som «å klyve inn i et gedigent kaleidoskop med nye bilder og fargenyanser hun før ikke hadde sett» og som psykiaterne ikke hadde sett. For første gang fikk hun en diagnostisk forklaring på sitt liv. I diagnosejungelen har forskningsmiljøet i Sverige nå pekt på jentene som går under radaren. Lina understreker at vi må ta på alvor de «mer diskrete autismetilstandene».

Hva skal man med diagnoser? Gjør en autismediagnose en forskjell, spør Linda Liman retorisk. Linas svar er et ubetinget ja. Den reddet livet hennes. Boka utfordrer til refleksjon og til diskusjon. I så måte er den et viktig bidrag til å forstå kompleksiteten – eller som hun selv uttrykker det: «Den typiske atypiskheten».

Ungdommens kritikerpris fyller 15 år

Syv juryklasser i videregående skole leser og diskuterer åtte bøker før de kårer sin favoritt.

Prisen deles ut på Sentralen i Oslo sentrum 12. mars. Bøkene er ikke valgt fritt av ungdommene selv, men nominert av en voksenjury, ifølge en pressemelding fra Foreningen Les.

I forkant av utdelingen intervjuer juryelevene de nominerte forfatterne. Juryelevene har forskjellig bakgrunn. Ingen velges på bakgrunn av spesielt gode eller dårlige leseferdigheter.

Årets juryklasser er 3. klasse påbygg

ved Bleiker videregående skole (vgs) og 2. klasse studie ved Nannestad vgs i Akershus, 2. kl. studie ved Olsvikåsen vgs i Hordaland, 2. kl. studie med danse- og dramafag ved Skien vgs, Telemark, 2. kl. studie, Trondheim katedralskole og 2. kl. studie Leksvik vgs. i Trøndelag, og 2. kl. idrett, Kristiansand katedralskole Gimle, Vest-Agder.

Juryklassene velges ut basert på søknader. Alle klasser i videregående skole kan søke, og fristen er i mai hvert år.

Prisen er et samarbeid mellom Foreningen Les, Utdanningsforbundet, Norsk Kritikerlag og Den norske Forleggerforening.

De nominerte er:

Mari Andreassen:

«Hvor lenge varer vi»

Marie Aubert: «Voksne mennesker»

Matias Faldbakken: «Vi er fem»

Jon Fosse: «Det andre namnet.

Septologien I-II»

Morten Langeland: «Svamp»

Øyvind Rimbereid: «Hvit hare, grå hare, svart»

Ingvild Schade: «Bergverket»

Tiril Broch Aakre: «Mødre og døtre»

NOMINERTE 2019/20



Kopinor

DET LILLE EKSTRA

Gjennom kopieringsavtalen kan skolene supplere læremidlene ved å kopiere fra for eksempel bøker, aviser og innhold på internett. Det kan være av verdi når lærerne skal tilpasse undervisningen, være oppdatert, dekke spesielle emner, søke inspirasjon eller skape en personlig vri på et opplegg. Vi snakker om «Det lille ekstra».

Les mer og se filmer på [Kopinor.no/skole](https://kopinor.no/skole)



Læreplanen for 2020 og frafallet i den videregående skolen



● **Odd Haugstad**
cand.ped.spec.,
forfatter og forlegger
FOTO PRIVAT

Vi trenger en videregående skole som legger opp til en formell kvalifisering på et lavere kompetansenivå enn fagbrev.

Den videregående skolen i Norge står overfor en gedigen utfordring med et frafall på 25–30 prosent. En slik situasjon er og blir en stor samfunnsoppgave som en må gjøre noe med. Jeg har som mangeårig rådgiver i den videregående skolen stått delvis maktesløs og sett på hvor lite det ble gjort fra myndighetenes side når det gjelder frafallsgruppen. Dette var tema i statsminister Erna Solbergs nyttårstale, men hva skjer?

Det er ulike årsaker til frafallet, men etter min vurdering ligger hovedårsaken til frafallet ikke på elevnivå, men på systemnivå, på samfunnsnivå. Etter det jeg kan se, har en ikke i tilstrekkelig grad maktet å ta hensyn til at vi står overfor ei sammensatt elevgruppe. Den videregående skolen skal være et tilbud for alle. Den nye læreplanen for den videregående skolen er dessverre en stor skuffelse i så måte.

Det er absolutt ikke tilstrekkelig å forbedre karakterer og la elever få lengre tid. Ut fra en slik tenkning skyver en hovedansvaret over på elevnivå. Tenkningen som ligger til grunn, er at bare elevene blir bedre (eller bare de tar seg sammen og får bedre karakterer), vil det ordne seg. Det kan også lett tolkes ut fra et slikt resonnement at grunnskolen ikke har gjort en god nok jobb.

Måldifferensiering

Vi må i langt større grad jobbe for en måldifferensiert videregående skole. En måldifferensiert videregående skole er en skole som legger opp til en formell kvalifisering på et lavere kompetansenivå enn fagbrev. Det ser ut for meg som om en rett og slett har glemt at rundt 10–12 prosent av elevene som i dag har rett på videregående opplæring, aldri vil klare å ta et fagbrev. Et fullverdig fagbrev i dag, med to–tre år i skolen og to år i lære, krever høy faglig kompetanse.

Jeg var for en del år siden på to studieturer til Tyskland for å se hva de gjorde for de elevene som ikke maktet å fa et fullverdig fagbrev. Dette var ei gruppe elever som ikke var psykisk utviklingshemmede, men som hadde for svake forutsetninger for å ta et vanlig fagbrev. Det er vel den

elevgruppen som dessverre i den norske videregående skolen ofte faller mellom to stoler. De har kanskje fått et tilrettelagt opplæringstilbud uten at denne opplæringen har vært i tilstrekkelig grad målstyrt i retning av en formell kvalifisering. Etter min vurdering holder det ikke med et tilrettelagt opplæringsprogram dersom opplæringen ikke tar sikte på en eller annen formell kvalifisering.

Det jeg opplevde i Tyskland, var meget interessant. De tok fatt i deler av fag og la opp til en full kvalifisering på et lavere kompetansenivå. En jobbet over en tre–fire-årig periode ut fra det internasjonalt kjente prinsippet «å lære ved å gjøre» (learning by doing). Myndighetene hadde kjøpt opp en del virksomheter hvor det var mulig å hente ut oppgaver og/eller gjøremål, både praktiske og teoretiske, som var tilpasset denne elevgruppen. Jeg var innom gartnerbransjen, hotellbransjen, bakeribransjen, konditori, stor-kjøkkendrft og mekanisk verksted, for å nevne noe. De hadde kjøpt opp slike bedrifter som ble drevet av elever og lærere. Opplæringen var lagt til rette slik at elevene med sine lærere og assistenter tilbrakte mesteparten av uketimetallet på arbeidsplassen. Her ble så å si all yrkesteori knyttet til selve jobbutfordringen. De hadde i tillegg litt vanlige skolefag (hovedsakelig tysk og matematikk), som utgjorde en liten del av ukeprogrammet.

Etter disse tre–fire årene var målet å få en utdanning for eksempel som gartnerassistent, kjøkkenassistent, bakeriassistent osv. Det interessante med denne utdanningen var at den var målstyrt i retning av et kompetansebevis. En del av denne opplæringen gikk ut på at oppmøte var et sentralt mål i seg selv.

Nå er det på tide at en tar grep slik at en får en måldifferensiert videregående skole tilpasset den store elevgruppen som ikke klarer et vanlig fagbrev. Uten et slik mål blir ønsket om en skole for alle bare en illusjon.

Litteratur:

Haugstad, Odd (1989): Arbeidstreningsprogram for elever i «egne grupper» i videregående skole. Spesialpedagogisk Tidsskrift, årgang 38/1, s. 34–38.

Haugstad, Odd (1991): Hjelpearbeiderkvalifisering – en Vest-tysk yrkeskvalifisering. Spesialpedagogisk Tidsskrift, årgang 40/7, s. 37–39



Samuel Massie tar deg med på en reise til fremtiden.

Kan en reise til fremtiden lære oss å gjøre mer for klimaet?

«Det hjelper ikke hva jeg gjør. Jeg er jo bare én person»

**Hva tenker du om klimaendringene?
Og hva gjør den tenkemåten med deg og dine valg?**

Klimakrisen kan virke overveldende og skremmende. Samtidig ser vi ikke noen overhengende fare. Konsekvenser av klimaendringene vil vi først oppleve om noen år. En helt normal menneskelig reaksjon på slike problemer er å snakke om noe annet. Vi ignorerer, fortrenger, benekter og intellektualiserer, i stedet for å forholde oss til virkeligheten. Andre får klimaangst. De tar et stort personlig ansvar og klarer nesten ikke å tenke på noe annet.

Vi som jobber med pensjon har mye erfaring med at folk flest strever med å forholde seg til det som kan skje i fremtiden. For – hvor-

dan ser verden ut når dagens ungdom skal gå av med pensjon i 2080-åra? Vi bruker fremtidstenkning og fremtidsscenarioer som verktøy i planleggings- og beslutningsprosesser. Dette er en anerkjent metode som bl.a. FN bruker for å stå bedre rustet foran morgendagens utfordringer. Når vi tenker på fremtiden på en strukturert måte så virker den ofte ikke så skremmende lenger. Dessuten gjør det oss bedre rustet til å ta gode valg.

Sammen med klimaforskere, psykologer og pedagoger har vi i KLP laget et undervisningsopplegg hvor du lærer om klimautfordringene og bruker fremtidstenkning som verktøy for å bli mer bevisst på hvordan valgene du tar i dag stemmer med det som er viktig for deg.

«Artig, morsomt. Spennende for de som er engasjerte i miljø og klima.»

ELEV, KJELLE VIDeregående skole

KLPs Fremtidsreisen er et interaktivt undervisningsopplegg over to skoletimer og er egnet for undervisning i videregående skole og 10. klasse i ungdomsskolen.

Elevene presenteres for fakta om klimaendringene og ulike fremtidsscenarioer, og reflekterer over dem. Opplegget er laget av KLP i samarbeid med NORCE Bjerknessenteret for klimaforskning og Norsk Klimastiftelse.

Se mer på klp.no/fremtidsreisen

Er skolen til barnas beste?



● **Magnus Marsdal**
leder for Manifest
Tankesmie

FOTO JOHN TRYGVIE TOLLEFSEN

Jo mer skolenes omdømme får å si, jo større blir markedet for aktører med kommersielle motiver.

Vi har hørt mye om økende psykisk uhelse blant unge de siste årene og «generasjon prestasjon». Akkurat nå går debatten høyt om at seksåringer blir satt til å evaluere sin egen person med surefjes. Det er betimelig at Nationaltheatrets stykke «Reform 97» reiser spørsmålet om hvem skolen skal være godt for.

Det mest gripende for meg, under premieren jeg overvar 24. januar, var kanskje stykkets framstilling av hvordan læreren i en avgangsklasse på barnetrinnet slites i stykker mellom motstridende og konkurrerende krefter. Innenfra drives hun av engasjement for elevene og den faglige ambisjonen om å bidra med noe positivt i dannelsen til hver eneste av de unike og uferdige små menneskene hun har fått pedagogisk-profesjonelt ansvar for. Utenfra presses hun av, vel, noe annet.

Hva er dette «andre» i skolekulturen, som tvinger læreren til et dobbeltspill overfor både elever og foresatte? Den alltid imøtekommende og pedagogisk-vennlige retorikken hennes kan skjule at andres interesser enn barnets beste stadig lurer under overflaten når skolen skal rettferdiggjøre sine beslutninger.

«Reform 97» formidler et ubehag mange foreldre har følt når små femåringer tvinges til å sitte pent bak pulten, når 10-åringer over i månedsvis fram mot en statlig prestasjonstest kalt nasjonale prøver, når guttungen sier han dør litt i magen sin hver gang han gruer seg til fredagens ukeprøve. Til ære for hva, eller hvem, er det barna skal tåle disse erfaringene? Dette er det springende punkt.

Analysen som «Reform 97» gir stemme til, presenterer en sørgelig utdatert kritikk. Dette skjer når en historieprofessor fra Blindern, som er moren til den skoleflinke og leksevegrende 12-åringen Pax, bruker foreldremøtet til et flengende oppgjør med et konkurranseorientert prestasjonsjag i barneskolen, som hun mener må skyldes politikernes frykt for at Norge skal tape i kapitalistisk «konkurranse med Kina». Barn tvinges og ensrettes, tror hun, fordi skolen må imøtekomme næringslivets behov for en viss type arbeidskraft. Men hvis økonomisk velstand i framtida krever streng disiplinering av den naturlige atferden til små barn i dag, mener hun, er det søren ikke verdt det!

Dette tablået fikk meg til å tenke på Peter Tillbergs nær 50 år gamle «Blir du lønnsom, lille venn?». I dette maleriet fra 1973 betrakter vi klasserommets sirlig ordnede pultrader sett fra en opphøyd lærers posisjon bak kateteret. Det uengasjerte uttrykket i elevenes grå ansikter i det grå vinduslyset fra en grå hverdagskapitalisme mer enn antyder at den pedagogiske stordriftens medalje nok har sin bakside. De skal jo bare formes til arbeidskraft, disse ungene, i den instrumentelle kapitalismens mektige maskin.

Sant nok. Men er det «andre» som river og sliter i lærerens sjel anno 2020, virkelig konkurransen med Kina? Er det av omtanke for «næringslivets behov» at rektorer snevrer lærernes undervisning inn mot nøyaktig det som skal måles med flervalgsvakryssing på statens prestasjonstest? Tror noen virkelig at den kompetansen norske bedrifter i verdenseliten jakter etter, er lydighet og «solid erfaring med flervalgssoppgaver»?

Kilden til «det andre» i skolekulturen befinner seg dessverre langt nærmere sjuår-ingen i klasserommet enn «konkurransen i verdensmarkedet». Det var ikke norske eksportbedrifter, men skolepolitiske maktthavere som innførte tallfestede resultatmål for nasjonale prøver i Oslo kommunes budsjett. Deretter fikk direktører, rektorer og lærere ansvaret for å få elevene til å prestere slik Høyres byråd hadde bestilt. «Oslo-skolen drives som et konsern», applauderte Dagens Næringsliv, «der elevenes resultater tilsvare bunnlinjen.»

Flinke piker av alle kjønn tok lydig på seg sitt resultatansvar. BI-utdannede skoleledere la pen-sum til side i uker og måneder for å drille barna for neste test. Lærere fjernet fag fra timeplanen for i stedet å øve på det som skal testes. Ledere tok

spesialundervisning fra barn med rett til den og ga den til barn med større betydning for rektors testresultat. De flyttet skolens ressurser fra der de skal være, ifølge lovverk og læreplan, til der hvor måleinstrumentet står. Alt for at stolte politikere skulle kunne sole seg i glansen av barnas prestasjoner og skryte av at «Oslo-skolen er Høyre-skolen» – og Oslo-skolen er «best»!

Når karriereorienterte politikere setter skolen til å jage tallfestet resultatframgang, blir resultatet altfor ofte at de voksnes jag etter prestisje på kort sikt overskygger hensynet til barnas læring på lang sikt. Dette er grundig dokumentert i USA og England. Den hyllede Høyre-skolen i Oslo gjorde det markant bedre på prestasjonstesten nasjonale prøver enn på avsluttende eksamen. Rektors individuelle avlønning var knyttet til resultatet på nasjonale prøver.

Det «andre» som plager lærerens sjel, siver også inn gjennom stykkprisfinansiering og en markedsaktig konkurranse om elever og inntekter som før var fellesskolen fremmed. Konkurransens tvang fremmer forretningsinspirert omdømmetenkning. De ansvarlige blir mer opptatt av å skjule skolens problemer enn av å løse dem.

Jo mer omdømmet får å si, jo større blir markedet for aktører med kommersielle motiver, på utsiden av den offentlige skolens fagpedagogiske fellesskap, som selger raske løsninger til resultatorienterte politikere. Enten det er McManagement fra BI eller importerte «programmer» for atferdskontroll.

«Er du lønnsom, lille venn?»

I sitt strev etter å få skolen til å frambringe de bestilte prestasjonene, innfører maktthaverne en resultatmålstyring der barnas

prestasjoner påvirker ikke bare lærerens prestisje og skam, men også skolens omdømme, søkertall og økonomi. Tillbergs spørsmål «Blir du lønnsom, lille venn?» fra 1973, blir i McManagement-skolen erstattet av det mer akutte «Er du lønnsom, lille venn?». Som foresatte bør vi ikke godta at våre barns skolegang blir et middel for direktørers og politikeres karrieremål. Både vi, elevene og norsk næringsliv trenger en fellesskole der den profesjonelle pedagogen har faglig frihet til å sette barnets læring først.

Trine Skei Grande bør signalisere at alle studieplasser skal fylles



● **Karl Øyvind Jordell**

professor emeritus,
Universitetet i Oslo

FOTO: INGER JORDELL

Den nye kunnskapsministeren kan sikkert bidra til å forhindre utbredelsen av «adjunkt-skammen».

Et av de mest besynderlige oppslag fra Utdanningsforbundets siste landsmøte var om «adjunktskam». Det er visst noe som kan ramme adjunkter fra 2021 av, da mer eller mindre alle nye lærere blir lektorer. Den nye kunnskapsministeren kan sikkert bidra til å forhindre utbredelsen av adjunktskammen. Faktisk bør hun gå lenger og sikre tilgangen på adjunkter også i fremtiden.

Problemet er følgende: Grunnskoleutdanningene er blitt masterutdanninger, uten at studentene siles for opptak til masternivået; dette i motsetning til hvordan det har vært ved de fleste masterutdanninger. Har man bestått bachelor, kan man begynne på mastergrad. Før måtte man ha karakteren 2,7 eller C for å fortsette.

Frafallet er allerede høyt på grunnskolelærerutdanningene. Ca. én av tre slutfører ikke. Frafallet på såkalte integrerte lektorutdanninger (hvor man vel heller ikke siler) er urovekkende høyt, rundt 60 prosent. Dette forklares delvis ved at slike studenter lett kan gå over til ordinære masterstudier. Denne muligheten har tilsynelatende ikke grunnskolelærere, men det har de nok likevel, selv om de kanskje må bytte institusjon og bruke noe lenger tid. Det er derfor reell fare for at frafallet på de femårige grunnskoleutdanningene kan bli 50 prosent, delvis som følge av at folk stryker på masteroppgaven.

Ingen har klargjort hva grunnskolelærerne som ikke makter å slutføre masteravhandlingen, kan

gjøre med sin utdanning. Lærerutdanningen er nå blitt en femårig masterutdanning. Det er likevel helt klart at en andel ikke vil makte masteroppgaven.

Her foreligger det erfaringer fra Island, som nå er gjort kjent gjennom en bok om lærerutdanning i Norden, redigert av professor Eyvind Elstad ved Universitetet i Oslo. Jeg hitsetter, i min oversettelse fra svensk: «... frafallet, når kun sluttarbeidet gjenstår, er alvorlig. Studenten har vært gjennom en lang og dyr utdanning, er allerede ønsket som arbeidskraft i skolen, men er uten lærersertifisering ...». Tiltaket er følgende: «Ifølge en lov som ble vedtatt i juni 2019, blir det mulig å avslutte maste-reksamen i lærerutdanningen uten et omfattende selvstendig sluttarbeid ...». I Finland, hvor man rekrutterer svært sterke studenter, har man ikke hatt behov for slike tiltak, men det anføres at en del av studentene mener at «... en for stor andel av studiene ble båndlagt av avhandlingen».

Løsningen kan altså være femårig master uten avhandling. Men det kan ta tid å få på plass. I mellomtiden bør adjunktministeren ta steg for å sertifisere skamløse adjunkter som bare har gjennomført fire års utdanning. Det er særlig aktuelt for utdanningen for trinn 1-7, hvor lærermangelen vil bli akutt om få år. Vi risikerer at en femdel av småskolelærerne vil være uten lærerutdanning.

I et intervju på Utdanningsnytt.no betoner statsråden Venstres rolle i norsk skolehistorie:

«Venstre har vært et skoleparti så lenge partiet har eksistert. Fra man hentet barn ut av fabrikkene, satte dem på skolebenken og etablerte fellesskolen i begynnelsen av forrige århundre. Det handlet om å gi barn mer frihet og like muligheter. Det handlet om å myndiggjøre dem og sette dem i stand til å ta makten over sitt eget liv. Egentlig handler det om det samme i dag.»

Dette er ikke helt presist: Norsk enhetsskoletenkning ble klarest formulert av Johan Sverdrup i hans åpne brev til sin kirkeminister Elias Blix (han med «Å eg veit meg eit land»; han var ikke fra KrF) allerede i 1880-åra, like etter at han fikk makta. På dette punkt har ministeren rett. Dette var like etter partiet var etablert. Men motivet var nok like meget hensynet til skolebarna på landet, som hensynet til de som var i fabrikkene. Norsk sko-

lehistorie handler om at døtre av fiskere i Nord-Norge skal ha de samme mulighetene som min akademikersønn fra Bærum. Og det er skolebarna på landet som nå vil trenge Venstres hjelp på nytt. Der finnes allerede utkantkommuner med over 40 prosent ufaglærte på småskoletrinnet. Og verre vil det med nødvendighet bli.

Selv om det kanskje er slik at ministeren for høyere utdanning har det formelle ansvaret for lærerutdanningen, må kunnskapsministeren ta grep. Det er hun som trenger lærerne, for å sikre Venstres ærerike skolehistorie. Det er kanskje ikke av så stor betydning at Henrik Asheim (Høyre) har kommet med nyere tids mest besynderlige utsagn om opptak til lærerutdanning, i august 2016: «Du ser aldri tårevåte oppslag om medisinstudenter som ikke kom inn fordi de ikke var kvalifisert». Som medlem av utdanningskomiteen burde han ha fått med seg at grunnen til at man ikke kommer inn på medisinstudier, er at antallet studieplasser er langt lavere enn antall kvalifiserte søkere. Men dette har han sikkert allerede lært, eller vil få opplæring om i departementet. Viktigere er det at Høyre har vært den fremste eksponenten for en opptakspolitikk som har resultert i dagens lærermangel: Hadde man justert opptaksgrensa fra 3,5 til 3,4 eller 3,3 hadde vi i dag hatt dekning, og ville stått bedre rustet til å møte problemene som følge av innføringen av mastergrad, da vi mister et par tusen lærere.

Som den første kunnskapsminister på lang tid som har lærererfaring, vil Skei Grande vite at det er bedre med noen få lærere som har litt svakere gjennomsnittskarakter fra videregående skole, men full lærerutdanning, når alternativet er at man får det samme antall, men helt uten metodikkutdanning i den viktige første lese- og skrive- og regneopplæringen.

Derfor bør hun allerede nå, innen opptaket i april, signalisere at i år skal alle studieplasser på lærerutdanningene fylles, selv om det går ut over gjennomsnittskravet og Høyres 4-grense i matematikk. Og altså signalisere at man fortsatt kan bli adjunkt, som henne.

Eksamen i kroppssøving kan gi faget økt aner



● **Ove Østerlie**
universitetslektor i
kroppssøving
Institutt for
lærerutdanning
Fakultet for samfunns-
og utdanningsvitenskap
Norges teknisk-naturvi-
tenskapelige universitet
FOTO: NTNUI

Å eksaminere eller ikke eksaminere, det er spørsmålet.
Men hva er svaret?

Jeg skal ikke gi noen fasit her og nå, men jeg vil komme med noen betraktninger og noen tilsva-
r til innlegg i debatten omkring endringene som er
foreslått i eksamensforskriften i grunnskole som
nå er ute på høring. Endringene omfatter alle fag i
skolen, men mine kommentarer tar utgangspunkt
i faget kroppssøving.

Et utvalg har vurdert dagens eksamensordning
og en prøveordning der eksamen inngår også i de
praktiske skolefagene. Resultatene fra den toårige
prøveordningen høster gode erfaringer med en slik
eksamensordning, og utvalget anbefaler derfor å
innlemme alle fag i eksamensordningen. Det er
selvsagt utfordringer som for eksempel hvordan
man skal organisere dette. Lærerne som deltok i
prøveordningen, rapporterte også at dette krever
god, kanskje bedre kompetanse enn det de har i
dag omkring vurdering og tilrettelegging for en
slik vurdering. Ut fra tilbakemeldinger i rapporten
er det også gledelig å se at departementet ønsker
at en praktisk-muntlig form skal brukes på en slik
eksamen. Videre oppfordrer de til at flere fag kan
benytte denne formen til fordel for en muntlig
eksamen. Denne dreiningen mot mer bruk av det
praktiske, og vektlegging av dette til eksamen er
positivt på mange plan, og kan være etterlengtet
i flere fag.

Byråd for oppvekst og kunnskap i Oslo, Inga
Marte Thorkildsen (SV), viser i et debattinnlegg
bekymring for hva en innføring av eksamen i
praktisk-estetiske fag kan medføre for elevene.
Hun går til motmæle mot høringsforslaget fra
Utdanningsdirektoratet. Thorkildsen mener at
fagene kan stå i fare for å bli for «teoretiske» om
eksamen blir en av vurderingsformene. I utgangs-
punktet blir elevene vurdert i kroppssøving, og de
får en standpunktskarakter ved utgangen av 10.
trinn. Å innføre en vurderingsordning til skulle
ikke endre på hva man vurderer i faget. Kompe-
tansemålene er og blir de samme enten man gir
én eller to vurderinger. I tillegg er eksamensfor-
men foreslått lokalgitt, slik at faglærere på skolen
og i fagnettverk vil bestemme tema og innhold i
disse eksamener. Slik sett kan de bestemme hva de
legger vekt på av mangfoldet av kompetansemål

som faget inneholder og som skal vurderes etter
10. trinn.

Å frykte en «teorisering» av faget kan kanskje
spores tilbake til vår egen tid på videregående,
der man gjerne hadde egne økter i klasserom
med teori i kroppssøving, for så å skulle besvare
en teorigrøpe som dannet deler av grunnlaget for
karakteren. En slik polarisering av teori og prak-
sis var vanlig, men er heldigvis på vei bort i sko-
len. Med inntog av gode pedagogiske rammeverk
som tar i bruk digital teknologi kan man nå i mye
større grad fusjonere praktisk, kroppslig og kog-
nitiv læring. En slik måte å jobbe på i kroppssøving
har faktisk vist seg å øke både læringen og moti-
vasjonen for deltakelse samt verdien de legger
faget, spesielt blant jentene. I motsetning til hva
Thorkildsen mener, blir elevene mer motivert for
kroppssøving når de også får kontekstualisert den
praktiske aktiviteten og den kroppslige læringen
med mer kognitiv rettet kunnskap.

Videre skriver Thorkildsen: «Skolen er teoritung
og ensrettet allerede i dag», og at elevenes moti-
vasjon lider under dette. Faget kroppssøving har
aldri hatt som mandat å være en slags motvekt til
det teoretiske i skolen. Kroppssøving er et fag med
en egen relevans og sentrale verdier, egne kjerne-
elementer og egne kompetansemål. Kroppssøving
er et kompetansefag, og disse kompetansene blir
vurdert ved utgangen av grunnskolen og synlig-
gjort i form av en karakter. Om man får mulighet
til enda en karakter i faget, slik den er hos alle
andre fag enn de praktisk-estetiske fagene, er det
en anerkjennelse av kroppssøvingfaget som et
kompetansefag, og ikke minst en anerkjennelse
av elevenes kompetanse i faget. Det gir også en
verdsetting av faglærernes kompetanse i kroppssø-
ving, og en anerkjennelse av oss som utdanner
kroppssøvingslærere. Dersom kroppssøving skal
tilsidesettes som en rekreasjonsarena kan vi like
godt avskaffe faget og ha lengre friminutt.

Forskning viser at faget i lang tid har slitt med
nettopp denne oppfattelsen i norsk skole og blant
norske elever. Tankegangen som Thorkildsen
representerer bidrar lite til å hjelpe oss i å rette

«Kompetansemålene er og
blir de samme enten man gir
én eller to vurderinger.»

kjennelse



«En ekstra karakter i kroppsøving innebærer en verdsetting av faglærernes kompetanse», skriver universitetslektor Ove Østerlie.

ILL.FOTO TOM-EGIL JENSEN

opp dette bildet. Vi må la kroppsøving få være kroppsøving på fagets egne premisser og med et faktisk mandat i skolen om å øke kompetansen til elevene i nettopp de kompetansene som er operasjonalisert gjennom læreplanen. Gjennom utprøvingen referert til tidligere viste analysen av spørreundersøkelsen at: «De fleste skoleledere har et inntrykk av at holdningene til fagene i noen eller stor grad har endret seg hos lærere og elevene som deltar i utprøvingen, og 9 av 13 skoleledere mener at eksamen kan bidra til å styrke disse fagenes status. Dette inntrykket deles av lærerne hvor 82 prosent mener at lærernes og elevenes holdninger til faget har endret seg i noen eller i stor grad, og 87 prosent av lærerne mener at eksamen i noen eller stor grad kan være et tiltak for å styrke fagenes status» (side 15).

Siden de mer teoretisk rettede fagene i skolen oppleves av elevene, ifølge Thorkildsen, som umotiverende, er dette en utfordring som må rettes til de fagene, de faglærere og de fagmiljø. Det vil være oppgaven til for eksempel norsk og matematikk å gjøre den undervisningen interessant, elevsentrert og elevaktiv. Hvordan man velger å undervise og vurdere i kroppsøving skal legges i hendene til det fagmiljøet og de faglærerne. De skal ikke være underlagt et skjult mandat i å være en slags motvekt eller demning til det teoritunge i skolen.

Jeg er veldig enig i det Thorkildsen skriver videre om at «for å gi disse fagene et reelt løft, må vi prioritere tid, ressurser og lærerkompetanse i praktisk og estetisk retning». Intensjonene er gode, men er det virkelig en satsning på de praktiske

og estetiske fagene i skolen i form av at lærere tilbys etter- og videreutdanning. I en artikkel på utdanningsnytt.no, viser de til at til sammen 305 lærere fikk tilbud i år, men de praktiske og estetiske fagene ble tilgodesett med 12 prosent av de tilbudte plassene. Til sammenligning er timetallet i disse fagene omkring 25 prosent av det totale timetallet i grunnskolen. Dette er alvorlig når vi vet at kun halvparten av lærerne som underviser i disse fagene i skolen, har formell kompetanse i fagene. Når skoleeiere fortsatt ikke gjør handling av intensjonene om styrking, må andre løsninger gjennomføres. Kanskje kan den foreslåtte endringen i vurderingsforskriften bidra til at skoleeiere, de som faktisk bestemmer hvilke lærere som skal få hevet sin kompetanse i skolen, også prioriterer de praktiske og estetiske fagene i skolen. La oss håpe det.

● Læringsfellesskapet

Reell elevmedvirkning

Å svare på smilefjesundersøkelser er ikke reell elevmedvirkning. Det er i beste fall det det utgir seg for å være, deltaking i en undersøkelse. Det er på tide å utdype hva som menes med reell elevmedvirkning.

I læreplanens Overordnet del slås det fast: «Elevmedvirkning må prege skolens praksis. Elevene skal både medvirke og ta medansvar i læringsfellesskapet som de skaper sammen med lærerne hver dag. Elever tenker, erfarer og lærer i samspill med andre gjennom læringsprosesser, kommunikasjon og samarbeid».

Reell elevmedvirkning er for eksempel når elever alene eller sammen med andre utfordres til selv å finne løsninger i praktiske og teoretiske oppgaver; eller når forslag om endrede skolematerordninger som kommer fra elever følges opp, eller når de selv tar ansvar for å opprette elevstyrte matematikk-råd på skolen.

Hensikten med reell elevmedvirkning er at elevene gjennom læringsfellesskapet skal tilegne seg erfaringer som gjør dem bedre i stand til å mestre tilsvarende oppgaver, og som påvirker egen læringsatferd, tankemønstre og motivasjon i arbeidet. Reell elevmedvirkning er den sikreste veien til utvikling av forventninger som en elev har til seg selv om hvor godt han eller hun er i stand til å planlegge og utføre handlinger som skal til for å mestre bestemte oppgaver. Albert Bandura kaller det for



ILL.FOTO PIXABAY

mestringsforventning (self-efficacy på engelsk). En elevs mestringsforventning er avgjørende for mobilisering av den innsatsen og utholdenheten som kreves for å lykkes med oppgaver når de blir krevende.

Det er en nær sammenheng mellom reell elevmedvirkning som utvikler positive mestringsforventninger hos eleven, og bygging av tillit mellom lærer og elev. Et av de viktigste grepene for reell elevmedvirkning blir derfor etter mitt syn å gi elevene mengder av erfaringer som kan påvirke deres faglige og sosiale læring.

Å svare på smilefjesundersøkelser er ikke i nærheten av det.

Øyvind Sørreime
tidligere rektor i Stavangerskolen

● Kommentar til «Rett på sak» i nr 2/2020

Forebygging av vold og trusler

«Selvforsvar på timeplanen» skriver pedagogstudentleder Frank Aleksander Bræin i spalten «Rett på sak» i siste utgave av bladet. Han spør om hvor godt lærerutdanningen forbereder studentene på å møte vold og trusler og om studentene vet hvem som har ansvar. Han er redd for at svaret er at studentene vet «forsvinnende lite og altfor variert»!

Jeg deler hans bekymring. Jeg er redd både studenter og lærere (for ikke å snakke om rektorer!) vet lite om hvilke krav som stilles for å forebygge vold og trusler. Hvor mange er det som kjenner til kapittel 23A i Forskrift om utførelse av arbeid? Disse paragrafene bør være grundig kjent på alle lærerværelser og rektorkontorer fordi de stiller konkrete krav til hva arbeidsgiver skal gjøre for å møte slike situasjoner.

Kort sagt: Det stilles krav om risikovurdering av arbeidet, det er krav om opplæring og øvelse, at det er gitt informasjon om mulig risiko og at arbeidsgiver plikter å sette inn tiltak. Her er det sikkert mye verneombudene på skolene kan ta tak i.

Kapittel 23A burde være folkelesning rundt om på lærerværelsene og i lesesalene for studentene!

Tor Aurebekk
fylkeshovedverneombud i Agder

● Litteratur

«Klassen» – særs god og aktuell bok

«Menneskenes hjerter forandres aldeles intet i alle dager», skreiv Sigrid Undset. Medan ein i skuleverket druknar i rapportar og skjema, så er det framleis slik at det er gode relasjonar som er avgjerande. Men målstyring og kontrollar av det som vanskeleg let seg kontrollere, er vortne viktigast for styresmaktene.

Kunnskapsministeren og politikarar generelt burde lesa «Klassen» av Marte Spurkland. Dette er skulen slik lærarane kjenner han på sitt beste. Det er empati, menneskekunnskap, relasjonar og tilpassa opplæring. Tid til elevane direkte og på mobil døgeret rundt reddar fullføringa for enkelte og er viktigare enn rapportar og formalitetar for å skapa «gagns menneske».

Boka fekk Bokhandelens sakprosapris i 2018.

I Bragejuryens vurdering står det: «Spurkland maktar å gi eit klokt og aktuelt innsyn i vilkåra vi set for sjølve livet, i eit klasserom.»

Kanskje Utdanningsforbundet har pengar til eit classesett til regjeringa?

Steinar I. Bergo
cand. philol.

Politikarane våre burde lesa «Klassen» av Marte Spurkland, meiner Steinar I. Bergo.

ARKIVFOTO TOM-EGIL JENSEN





Har du noko på hjartet?

Dine meiningar er viktige for oss. Send debattinnlegg, innspel og kronikkar til debattansvarleg Ståle Johnsen på debatt@utdanningsnytt.no. Debattinnlegg kan vere på maks 2000 teikn, inklusive mellomrom. For innlegg på innspelsplass er lengda 2000-8000 teikn, og kronikkar kan ha ei lengd på mellom 8000 og 12.000 teikn. Vi ber alle oppgi fullt namn, adresse og telefonnummer. Redaksjonen set retten til å kutte og redigere i innlegga som vilkår. Innlegg kan òg bli publiserte på Utdanningsnytt.no.

● Clemens Saers-saken

Når bør fagforeninger støtte ikke-medlemmer?

Lærernes rettssikkerhet er truet. Forsking og statistikk viser at lærere blir utsatt for vold av elever når lærerne er i arbeid. Dette skjer altfor ofte. Et viktig spørsmål er om lærerne har rett til å vite om de har ustabile elever som kan utøve helsefarlig vold, og om arbeidsgiver gjennom rektor har plikt til å informere lærerne. Det er selvsagt at lærerne som får slik informasjon, har taushetsplikt som de har i mange andre saker. Et annet spørsmål er hvem som skal dekke rettskostnadene til lærerne dersom de velger å gå rettens veg i tilfelle de blir utsatt for vold. Den nylig avsagte dommen i Borgarting lagmannsrett hvor Clemens Saers stevnet Oslo kommune for ikke å ha sørget for et trygt arbeidsmiljø, kan tyde på at lærerne i sitt arbeid ikke har rett til sikker arbeidsplass når det gjelder.

Oppsummering av Saers-saken: Lærer Saers ble angrepet av en elev på Oslo Handelsgymnasium, midt i timen. En for ham ukjent elev forsøkte å trenge seg inn i klasserommet for å innkreve gjeld fra en annen elev. Da Saers fysisk, med en hånd på inntrengende elevs bryst, forsøkte å hindre inntrengingen og avverge mulig vold i forbindelse med innkreving av påstått gjeld, ble han selv angrepet. Et grep, ofte omtalt som «dødsgrepet», ble anvendt hvor eleven rasket ut lærerens strupehode

og vred rundt. Dette medførte at læreren gikk i sjokk og har senere fått påvist senskader i form av ødelagte stemmebånd og posttraumatisk stresslidelse. Ifølge dommen visste ledelsen at eleven var farlig, men unnlot å informere skolens ansatte, kun de som jobbet direkte med eleven. Dommen poengterer at skolens administrasjon ikke overholdt plikten til å informere skolens lærere om risikoen for vold. Skolens unnlatelse av å sørge for et trygt arbeidsmiljø etter arbeidsmiljøloven, ble likevel ikke vurdert som grov nok til at arbeidsgiver ble tilkjent ansvar.

En sak fra Rogaland som også berører arbeidsgivers ansvar for arbeidstakers helse, er omtalt i Stavanger Aftenblad 24. januar 2020. En tidligere oljearbeider er løsemiddelskadet av helsefarlige giftgasser på oljefelt. Han krever 8,5 millioner kroner i erstatning. I likhet med Clemens Saers har han lagt ut over en million kroner av egne midler, tapt i begge rettsrunder og anket til Høyesterett. Fagforbundet Safe, hvor oljearbeideren ikke er medlem, har besluttet å betale arbeiderens advokatutgifter i forbindelse med at saken er anket til Høyesterett. Leder i fagforbundet Safe, Hilde-Marit Rysst, uttrykker sin begrunnelse for at de støtter Ekofisk-arbeideren med gratis advokat: «Selv om Kapstad

ikke er medlem hos oss, men i et annet forbund, mener vi at denne saken er viktig å støtte nå. Vi må få gjort noe med at det er den skadelidte ansatte som mer og mer blir sittende med ansvaret».

Som medlem, lærer og lærerutdanner, argumenter jeg for at Utdanningsforbundet engasjerer seg slik som Safe fagforening. Saers-saken er av prinsipiell betydning for alle lærere og fagforeningsmedlemmer. En solidarisk holdning om at «det kunne ha vært meg» tilsier at Utdanningsforbundets ledelse vil ha medlemmene i ryggen dersom de støtter ankesaken til Høyesterett økonomisk.

Børge Skåland

førsteamanuensis ved Oslo Met
Medlem nr. 21115159



Gratis videreutdanning:

Lærerspesialist i profesjonsfaglig digital kompetanse

Ta et deltidsstudium på masternivå som løfter din digitale kompetanse. Studiet lar seg kombinere med jobb.

- 60 studiepoeng over to år
- Stipendordning via UDIR
- Nett- og samlingsbasert
- Søknadsfrist 1. mars

usn.no/LS-pfdk

 Høgskulen
på Vestlandet

 Universitetet
i Sørøst-Norge

● Lesevaner

Norsk språk er i fare

Norsk språk er i skvis, fastslo Språkrådet i en situasjonsrapport fra 2017. Også rapporten fra Språkrådets fremtidsutvalg dokumenterer at vårt viktigste felleseie, språket vårt, er under press fra mange kanter og på alle samfunnsområder. Dette må vi gjøre noe med; det er et felles ansvar for oss alle. Gode norskkunnskaper er viktig for kommunikasjon og demokratiet vårt, men enda viktigere: Språket vårt er hvem vi er, vår identitet.

Ikke minst er det grunn til å rope et varsko når det gjelder barn og unges lesevaner. Undersøkelser viser at denne gruppen leser mindre enn tidligere. Og tall fra en leserundersøkelse forteller at 15–24-åringer nå leser like mye på fremmedspråk som på norsk. Dette vil medføre et fattigere språk og dårligere norskkunnskaper.

Bokbransjen og litterære foreninger har gått sammen om et notat til regjeringen med forslag

til hvordan lesning kan styrkes. Riksmålsforbundet støtter dette initiativet. Notatet etterlyser en handlingsplan for lesning, statusheving av norsk språk og styrking av lesetiltak og skolebibliotekene.

Det er ikke nødvendig å utrede for å fastslå at norsk språk er i fare. Utredninger tar tid, og vi har ikke tid til å vente. Myndighetene bør gå rett på og handle: Inkluder skolebibliotekene i den alminnelige bibliotekpolitikken. Tilrettelegg for et nært samarbeid mellom folkebibliotekene og skolen. Prioriter lesefremmende tiltak som styrker skolebiblioteket i Den kulturelle skolesekken. Gi eldre elever en rolle i skolebiblioteket; la dem være skolebibliotekets bibliotekarar.

Trond Vernegg | formann i Riksmålsforbundet



En av årsakene til at norsk språk er truet, er at barn og unge leser mindre enn før, skriver Trond Vernegg.

ILL.FOTO HANS SKJONG

● Lesing

Skolebibliotekene må prioriteres

Mens norske elever gjør det stadig dårligere i lesing, har det blitt færre lærere med etterutdanning som skolebibliotekar, og flere steder er skolebibliotek ikke i bruk.

Det er opp til de enkelte kommunene og til ledel-



Et skolebibliotek og en god skolebibliotekar kan utgjøre store forskjeller for de elevene som ikke får stimulert lesingen sin hjemme.

ARKIVFOTO KJELLAUG ELLINGSOM

sen på skolene hvor mye penger og ressurser som blir prioritert til skolebibliotek. Dette skaper store forskjeller fra skole til skole. Ifølge opplæringsloven skal alle elever ha tilgang til skolebibliotek, men slik er det dessverre ikke. Dagens femtenåringer gjør det dårligere i lesing enn for fire år siden, viser den siste PISA-undersøkelsen. Forskning viser at elever som presterer godt på slike undersøkelser, leser mye i fritiden. Et skolebibliotek og en god skolebibliotekar kan utgjøre store forskjeller for de elevene som ikke får stimulert lesingen sin hjemme.

Det er tilfeldig hvor mange timer den enkelte skole prioriterer til skolebibliotek. Noen skoler setter ikke av timer i det hele tatt, og skolebiblioteket er ikke i bruk. I stedet for lærere brukes det assistenter, fordi de er billigere i drift. Det finnes til og med skoler der foreldre må stille opp som bibliotekarar. Jeg er bekymret for utviklingen.

I 2009 tok 15 prosent lærere i grunnskolen videreutdanning med skolebibliotek, mens det i 2018 kun var 8 prosent som gjorde dette.

Det er 10 prosent fagutdannede bibliotekarar i skolen. Av disse er det ingen som har pedagogikk i 2018. I 2018 jobber det 59 prosent lærere uten bibliotekfaglig utdanning med skolebibliotek, i

2009 var andelen 48 prosent. (Kilde: Utdanningsdirektoratets rapport 2018:19, «Spørsmål til Skole-Norge».)

Vi trenger i forbindelse med de nye læreplanene og fagfornyelsen flere lærere som kan ta videreutdanning i skolebibliotek. Det er nødvendig å ha gode skolebibliotek med kompetente skolebibliotekarar som har kunnskap om læreplanen, pedagogikk og skolebibliotekfaglig utdanning.

Skolebibliotek nevnes heller ikke i høringsutkastet til den nye opplæringsloven, i stedet nevnes bibliotek. Et skolebibliotek og daglig tilgang på bøker er meget viktig for elevene. Jeg er redd ledelsen på skolene fraskriver seg ansvar for innkjøp av bøker og tilrettelegging for skolebibliotek når begrepet fjernes. Ansvaret kan bli dyttet over på folkebibliotekene i stedet.

Flere politikere er også bekymret for at tilbudet norske elever får på skolebibliotekene er blitt dårligere. Blant annet har Mona Fagerås, utdanningspolitisk talsperson for SV, tatt til orde for en lovfesting av retten til skolebibliotek med kvalifiserte bibliotekarar.

Nina Bigum Udnesseter

leder av skolebibliotekarforeningen i Norge



● Dikt

Jeg trenger deg

Jeg trenger deg –
til å hjelpe meg slik at jeg får
sittet i ro og spist opp skiva til
frokosten,
jeg skjønner ikke at jeg blir sulten
om en halv time.

Jeg trenger deg –
når jeg er veldig lei meg når pappa
må skynde seg på jobb, da er det
tryggest i ditt fang, som jeg kjenner
så godt.

Jeg trenger deg –
som kan vise meg hvordan jeg tegner
et hus, som jeg vil fargelegge rosa og
lilla, og kanskje jeg til og med klarer å
tegne vinduer og dører?

Jeg trenger deg –
til å hjelpe meg med å øve og mestre
påkledning, og klarer jeg det ikke
selv, må du kanskje hjelpe meg med
vanskelige strikker og glidelåsen i
regntøyet.

Jeg trenger deg –
fordi jeg så gjerne vil ha en sykkel,
selv om det ikke er noen ledige nå, jeg
klarer ikke å vente på tur.

Jeg trenger deg –
som skjønner at jeg vil leke med noen,

selv om jeg ikke sier det høyt,
og som vet godt hvem jeg har det
gøy sammen med.

Jeg trenger deg –
som vil leke «Bukkene Bruse»
sammen med meg, og som fryder seg
og ler like mye som meg når vi leker.

Jeg trenger deg –
til å finne den riktige sutten min
og som vet jeg trenger en hvil,
selv om jeg slett ikke vil legge meg
akkurat nå.

Jeg trenger deg –
til å svare meg tålmodig når jeg for
tiende gang spør hvem som henter
meg i dag, jeg trenger tryggheten i at
du sier det igjen.

Jeg trenger deg –
som ser på meg med de gode øynene,
og svarer med den rolige stemmen,
som vet hva jeg trenger og som liker
hele meg!

Plutselig klarer jeg det meste selv, da
trenger jeg deg ikke like mye lenger!

Wibekke Yri Adriaenssens
daglig leder, Norlandia Valle gård
friluftsbarnehage



FOTO: SLAVOMIR ULICNY / FREEIMAGES.COM



STOLTHET OG TRADISJON SIDEN 1888

Har du en ansatt som fortjener heder?

Medaljen for lang og tro tjeneste tildeles
verdsatte arbeidstakere med minst 30 år ved
samme arbeidsgiver. Det er arbeidsgiver som
søker og som står for overrekkelsen.



NORGESVEL
DET KONGELIGE SELSKAP FOR NORGES VEL

MEDALJEN FOR LANG OG TRO TJENESTE

Tlf: 64 83 20 00 • norgesvel@norgesvel.no • www.medaljen.no

● Demokratiundervisning

Konstruktiv demokratiundervisning ved skolevalg

I fjor kritiserte jeg NRK-programmet «Folkeopplysningen» for å bryte med grunnleggende forsknings-etiske retningslinjer da de forsøkte å manipulere et skolevalg i Lillestrøm. Men, selv om jeg er kritisk til programmets utførelse, er temaet viktig. Unge må lære om valgmanipulasjon og om hvordan vi sikrer et godt demokrati. Dette er spesielt viktig når vi ser at demokratiet er under press mange steder i Europa, som i Polen og Ungarn. Derfor skulle jeg ønske at NRK hadde laget et skikkelig opplegg som kunne tas i bruk ved flere skoler, slik som for eksempel er tilfellet med Prosjekt valgobservasjon 2019.

Under skolevalget i fjor høst gjennomførte vi nemlig et prøveprosjekt her i Bergen. Et utvalg av elever fra Langhaugen videregående, Metis videregående og Bergen Katedralskole fikk opplæring i valgobservasjon av valg- og demokratikspert fra Sammenlignende politikk ved Universitetet i Bergen (UiB). Opplæringen elevene fikk, er basert på utdanningen vi tilbyr ved UiB, og sånn får elever bryne seg på skikkelige forskningsbaserte utfordringer.

Etter teoretisk undervisning ble elevene sendt ut som observasjonskorps. De reiste til hverandres skoler for å kontrollere gjennomføringen av skolevalgene. Som observatører lette elevene etter avvik fra regelverket og undersøkte at valgene var frie, direkte og hemmelige.

Samarbeidet mellom skolene og UiB gjør at vi sammen kan jobbe for at kunnskap best kommer demokratiet til gode. Dette er et eksempel på redelig demokratiundervisning, hvor elevene rustes for å motvirke manipulasjon og påvirkning fra for eksempel falske nyheter og propaganda. Det handler om formidling på nye og hensiktsmessige måter.

Dag Rune Olsen | rektor
Universitetet i Bergen

Debattinnlegget er også publisert på forfatterens blogg og på flere nettmedier.

Rett på sak

● Operasjon Dagsverk

Ungdom har de samme drømmene i Narvik og i Nairobi



● Sunniva Roligheten

påtroppende leder for Operasjon Dagsverk

FOTO: ELEVORGANISASJONEN

Takk til lærerne, som gjør en av verdens viktigste jobber.

Lotteriet som bestemmer hvor vi blir født, er tilfeldig, men systemene som avgjør vilkårene i livene våre, er ikke det. Verden er designet for global urettferdighet. Folk blir født med samme drømmer og ambisjoner i Bygdøy og Bagdad, Narvik og Nairobi, men med helt ulike forutsetninger. Hvordan verden har blitt slik, er vi nødt til å lære mer om på skolen.

Det er ikke noe mysterium hvordan noen kan tro at etiopiere er late, eller syrere voldelige, hvis det eneste du har lært om disse stedene er arbeidsledighet og fattigdom i Etiopia, og vold i Syria. Det er tross alt etiopiere og syrere som bor disse stedene, og da må vel de være årsaken til fattigdommen og volden? Det er verdt å huske at mens vikingene gikk berserk på fluesopp, var både Syria og Etiopia kulturelle og økonomiske sentre. Allikevel er det mange som fortsatt tror at hele folkegrupper har medfødte kvaliteter som gjør dem bedre eller dårligere egnet for verden.

I dag er verden mindre enn noensinne, og sannsynligheten er høy for at det går en syrer eller etiopier på skolen din. I vikingtiden bodde det under en halv milliard mennesker på jorda. I dag nærmer vi oss åtte milliarder, og samarbeid og sameksistens har aldri vært viktigere. Her spiller skolen og lærerne en uvurderlig rolle. Formålspa-

ragrafen i opplæringsloven, paragraf 1-1, forteller oss at opplæringen skal «...opne dører mot verda og framtida og gi elevane og lærlingane historisk og kulturell innsikt og forankring».

Vi kan ikke skape en mer rettferdig verden i morgen hvis vi ikke vet hvordan den henger sammen i dag. Global utvikling er komplisert, og for et par generasjoner siden kunne vi ignorere ting som skjedde langt borte, og anta at det ikke kom til å påvirke oss nevneverdig. Slik er ikke lenger verden, og vi må forholde oss til alt. Fordi alt henger sammen. Caracas er ikke lenger så langt fra Karasjok. Det som skjer i Levanten, får konsekvenser i Levanger. Det blir viktigere å engasjere elevene for en bedre verden, for vi skal bo her i morgen, og vi må ta de riktige valgene for framtida.

Det er derfor Operasjon Dagsverk eksisterer. Og det er derfor elevene velger hva pengene skal støtte hvert år. Vi håper at elever på norske skoler vil hjelpe oss å bestemme hva vi burde støtte i år, og på ODs nettsider kan du lese om hvordan.

Vi håper også at dere lærere vil fortsette den viktige oppgaven med å skape morgendagens verdensborgere. Uten dere har ikke elevene noen sjanse til å forstå hvordan verden faktisk henger sammen, og konsekvensene ville vært enorme. Framtida er for viktig til at vi kan overlate det til politikerne. Takk for at dere gjør en av verdens viktigste jobber!

Videreutdanningstilbud for skoleledere:

- ➡ Skolemiljø og ledelse
- ➡ Ledelse av utviklings- og endringsarbeid
- ➡ Ledelse av lærings- og læreplanarbeid



Tilbudet er for rektorer og andre skoleledere i grunn- og videregående opplæring, som har gjennomført rektorutdanning eller tilsvarende utdanning.



Oppstart høsten 2020.

Søknadsfrist er 1. mars

Les mer om modulene og hvordan du kan søke på udir.no/rektorutdanning



Når innovasjon knebler kreativitet og utvikling – og blir en tvangstrøye for profesjonen



● **Royne Berget**
daglig leder i Smed-
husåsen barnehage

FOTO TOM-EGIL JENSEN

Hvis politikere lar seg blende av at alle barn skal kunne lære det samme, er det fare for at metoder og programmer etter hvert kan bli styringsdokumenter.

ILLUSTRASJON Tone Lileng | post@tonelileng.no

Innovasjon betyr enkelt forklart å fornye eller skape noe nytt som bidrar til endring og forbedring. I barnehagesammenheng kan for eksempel målet være å utvikle et mer spennende lekemiljø for barna, bedre praksis og arbeidsmetoder, mer hensiktsmessig organisering av ressurser og bedre tjenester overfor foreldrene. Innovasjon kan være av både sosial og økonomisk verdi. For at innovasjon og nyskaping skal kunne skje i barnehagen, må de ansatte få handlingsrom og tillit fra eier og ledelse. Det må være kultur for å kunne tenke fritt, stille kritiske spørsmål, reflektere over egen praksis og våge å prøve ut nye arbeidsmåter.

Selv om innovasjonsbegrepet er positivt ladet, ser vi allikevel at innovasjon i barnehage- og skolesammenheng har en mørkere bakside. Den handler om kommersielle interesser, penger og definisjonsmakt. Der profesjonsutøveren kan bli passivisert og umyndiggjort fordi de blir pålagt å bruke bestemte pedagogiske programmer, manua-ler eller kartleggingsverktøy som eksterne aktører har utviklet. Dette skjer i både kommunal og privat regi. Dermed blir de ansatte hindret i å bedrive eget utviklingsarbeid mange steder. Paradoksalt nok vil vi i mange tilfeller ende opp med at innovasjon som har foregått utenfor barnehagen og skolen, hindrer innovasjonsprosesser der den helst burde foregå.

Programmer og verktøy som blir utviklet av kommersielle aktører og eiere, er eksempler på nyskaping og innovasjon. Men hvor positivt er det når alle barnehager i en kjede eller en kommune pålegges å kjøpe og bruke de samme programmene og delta på den samme opplæringen? I hvor stor grad ivaretas barnehagelærernes fagautonomi når de blir pålagt å bruke et bestemt program eller metode i arbeidet med alle barn? I praksis kan innovative løsninger som verktøy og programmer fort bli ei tvangstrøye som hemmer utvikling, pro-

fesjonelt skjønn, spontanitet og kreativitet. Altså en svekkelse av profesjonen.

Jeg mener vi alltid må spørre oss selv hvorfor vi eventuelt ønsker å bruke pedagogiske verktøy eller programmer i arbeidet vårt, hvem det vil berøre og hvilke konsekvenser det kan eller vil gi? Det er også et poeng om verktøyet tas i bruk i arbeid med enkeltbarn som et hjelpetiltak eller for å kartlegge, eller om hele barnegruppa skal gjennom det samme opplegget. Kan økt bruk av pedagogiske hjelpemidler og programmer føre til en barnehagehverdag med mer strukturert læring og skoleforberedelse? I økende grad velger vi å ta i bruk ferdiglagde programmer, og dermed bidrar vi kanskje ubevisst til å endre hva som ses på som «normalen» for hva barnehagen skal være og inneholde. Slik at myndighetene dermed ser på det som en invitasjon til å pålegge barnehagene enda flere oppgaver, med tanke på en mulig framtidig gevinst. Er vi selv med på å umyndiggjøre oss som fagpersoner, og dermed også frata oss selv muligheten til å bedrive utviklingsprosesser i egen barnehage?

Definisjonsmakt

Betegnelsen innovasjon blir ofte brukt når det snakkes om kvalitetsutvikling, men hvem er det som har definisjonsmakt og kunnskapen til å vite hva som er bra eller ei for barna? For det første er det vanskelig å bedømme hva som er god kvalitet, og for det andre vet vi at kvalitet først og fremst handler om de ansatte i barnehagen og skolen, ikke de pedagogiske programmene eller metodene som tas i bruk. Du kan være direkte uegnet som ansatt i en barnehage, men allikevel klare å bruke et verktøy eller følge et program. Du kan også være en særdeles kompetent og egnet profesjonsutøver, men bli frarøvet muligheten til å være den beste utgaven av deg selv, fordi du blir styrt av programmer og metoder som du blir pålagt å bruke i arbeidet ditt. Konsekvensen av dette kan altså bli en standardisert praksis på et kvalitetsmessig middelmådig nivå. Dette er stikk i strid med det enkelte ønsker å selge inn som en sannhet:

«De større private kjedene er viktige drivere for kvalitetsutvikling. De har ressurser til å utvikle nye metoder og pedagogikk, og evne til systematisk å spre de gode metodene til mange barnehager. Dette skjer blant annet ved veiledning og kompetanse- >

«I hvor stor grad ivaretas barnehagelærernes fagautonomi når de blir pålagt å bruke et bestemt program eller metode i arbeidet med alle barn?»



heving av ansatte – i mange tilfeller i samarbeid med høyskoler. Gjennom dette arbeidet bidrar de også positivt overfor de kommunale barnehagene, slik at alle barn får et bedre tilbud. («Fra artikkelen «Historieløst forslag om profittfri barnehage» av Ingrid Somdal-Åmodt Vinje, leder for utdanning og forskning i Abelia.)

I virkeligheten skapes det et mer strømlinjeformet tilbud bestemt av eier (privat som kommunal), der konsekvensen er standardisering og økt målstyring, med mindre handlingsrom og mulighet til å utøve faglig skjønn. Det medfører en mer styrt hverdag for barna og fare for at leken taper terreng. Leken legger grunnlaget for å utvikle kreativitet og dermed også framtidig innovasjon.

Barnehagelærere som får redusert sin mulighet til å ta faglige begrunnede valg i arbeidet sitt, kan fort ende opp som mindre motiverte.

Jeg vil hevde at barnehager som får tilsendt ferdiskskrevne årsplaner, verdier og satsningsområder, samt blir pålagt å ta i bruk pedagogiske programmer og delta på kurs bestemt fra eier, ender opp med ansatte som har langt mindre faglig handlingsrom enn i barnehager der barnehagelærerne selv kan ta valg og bedrive utviklingsarbeid.

Det er for eksempel stor forskjell mellom å legge til rette for kursing og kompetanseheving, eller tilby pedagogiske programmer og verktøy, sånn at hver enkelt barnehage kan ta selvstendige valg ut fra hvilket behov de har hos seg, og å pålegge alle barnehager i en kommune eller sammenslutning kurs, opplæring og bruk av modeller og programmer.

Rapporten «En barnehagesektor i endring – hvilken betydning har framveksten av barnehagekjedene?» av Trond Erik Lunder i Telemarksforskning konkluderer med at konsekvensen kan bli flere lovfestede målbare kvalitetskrav – altså mer målstyring og mindre lokalt handlingsrom i hele barnehagesektoren. Dersom det ikke tas grep. Årsaken er at stadig flere eiere har egeninteresse av å kontrollere innhold og utførelse av arbeidet.

Hva slags barnehage ønsker vi?

Kommersielle aktørers interesser og innflytelse kan med andre ord være en trussel mot innhold, autonomi og metodefrihet, da sentrale myndigheter igjen kan se seg nødt til å måtte overstyre utviklingen ved å innføre lovfestede og målbare krav for å ha kontroll over «kvaliteten» i barnehagene, i hele sektoren. Dette vil med andre ord kunne få konsekvenser for innhold og handlingsrom i alle barnehager. Sånn jeg ser det, kan vi ikke ha det slik at kommersielle interesser og eieres samvittighet og motiver skal styre en hel sektor. Denne utviklingen fører til enda sterkere styring og krav fra sentralt hold. Da er vi på ville veier.

Jeg tenker det er helt legitimt å spørre om det er



barnas lek, barndom og psykiske helse som står på spill. For profesjonsutøverens kompetanse og kunnskap blir tilsidesatt til fordel for måloppnåelse og økonomisk gevinst, kamuflert som innovasjon og tidlig innsats.

Faren er at metoder og programmer etter hvert kan bli styringsdokumenter, hvis politikere lar seg blende av at alle barn skal kunne lære det samme. Kunnskapen vi har om barn og utvikling blir erstattet av troen på pedagogiske verktøy og metoder, som blir stående som et hinder for barn-ansatt-relasjonen. Det legges et premiss om at barnehagelærere trenger et verktøy. Det er akkurat som at det ikke finns en rammeplan, en barnehagelov og profesjonsutøvere som kan ta kloke og velbegrunnede valg. Hva gjør vi når pedagogikken blir utvannet til fordel for standardiserte programmer som alle skal presses inn i?

«Å se barnehagelærerne som en profesjon innebærer at de forventes å ha en betydelig faglig autonomi. Denne autonomien gis basert på en tillit til at viktige samfunnshensyn og faglige standarder ivaretas. Autonomien gjelder i en jurisdiksjon, det vil si et problemfelt som profesjonen krever og får ansvaret for.» (Fra sammendraget i rapporten «Barnehagelærerrollen i et profesjonsperspektiv».)

Autonomien er truet

I kapittel 2 i rammeplanen, under ansvar og roller, står dette om barnehageeier:

«Et kompetent pedagogisk personale er en forutsetning for et barnehagetilbud av god kvalitet. Det forutsettes derfor at barnehageeieren vektlegger de ansattes faglige og pedagogiske vurderinger i sin styring.»

Dessverre ser vi at det er stort tolkningsrom i begrepet «vektlegger», og det taler i mange tilfeller ikke til de ansattes og barnas fordel. For meg som fagperson i sektoren er noe av det skumleste med dagens utvikling at barnehagelærerens fagautonomi er truet. Når i tillegg pedagogikken er svekket i utdanningen på bekostning av fag- og kunnskapsområder, da mener jeg det er stor grunn til bekymring. For hvordan vil denne utviklingen påvirke lekens rolle i barnehagen?

Innovasjon som gjør seg gjeldende i form av skreddersydde pedagogiske programmer og bruk

av standardiserte metoder og manualer, passer dårlig sammen med skjønn, autonomi og barnas muligheter til å lære seg sosialt samspill. En slik tankegang kan fungere på ting og varer, men ikke i arbeid med mennesker. Det er derfor viktig at barnehagelærere og lærere følger med, deltar, utfordrer og er i opposisjon når nye verktøy, programmer og modeller vurderes eller introduseres av eier og ledelse. Til syvende og sist handler det om å skape et profesjonelt læringsfellesskap på arbeidsplassen, som kontinuerlig reflekterer over egen praksis, og som er i stand til å sette ned foten når de står overfor et etisk dilemma.

Jeg har i denne teksten forsøkt å vise hvor viktig det er at vi ikke lar oss presse eller blende til å bli diktert i arbeidet vårt. Da kan innovasjonsarbeidet som er lagt ned av utenforstående, bli en bremsekloss mot endringene og utviklingen som faktisk trengs i den enkelte barnehage. Og så er det viktig å presisere at noen verktøy og programmer kanskje kan være til hjelp i enkelte tilfeller. Vi må uansett ikke være så naive at vi har skylapper for at de som selger eller pålegger bruk av pedagogiske verktøy og modeller har egeninteresse av at barnehager og skoler kjøper og tar dem i bruk. De gjør det ikke utelukkende av godhet.

Alle ansatte må involveres

Varsellampene må begynne å blinke når du blir presentert for programmer og modeller som garanterer bedre «kvalitet» eller enkle løsninger på komplekse problemstillinger. Arbeid med mennesker kan være innviklet og uforutsigbart da ingen av oss er like eller har de samme behovene. Mennesker er ikke maskiner eller varer. Vi må ikke bare følge strømmen som hodeløse høns, uten at vi på forhånd setter oss grundig inn i det vi blir presentert for. I dette arbeidet har vi som er ledere et stort etisk ansvar; på vegne av barna, personalet og oss selv som profesjonsutøvere.

Som en avrundning vil jeg presisere at jeg på ingen måte mener at det er negativt å være innovativ, hvis noen skulle tro det. Tvert imot! Hvis det er noe som virkelig oppleves inspirerende og meningsfullt, er det å legge til rette for utviklingsarbeid i det vi foretar oss i barnehagen. Vi må sette av god tid til prosessarbeid i grupper og oppleve hvordan refleksjoner setter i gang nye tanker og ideer. Målet vårt er hele tiden å strekke oss til å bli en bedre utgave av oss sjøl, som kollegiefellesskap og som enkeltindivider i arbeidet for å gi et best mulig tilbud til barna. Fordi vi velger å rette et kritisk blikk på alt vi foretar oss. Og i disse prosessene er det viktig at alle de ansatte involveres og er delaktige. Dette handler om å skape tilhørighet og eierskap til arbeidsplassen, fordi alle involveres i innovasjonsarbeidet. Der hensynet til barnas alltid veier tyngst!



UTDANNINGS
FORBUNDET

PÅ MIN SIDE KAN DU ADMINISTRERE DINE ABONNEMENT

Er du medlem eller studentmedlem i Utdanningsforbundet, får du medlemsbladet **Utdanning**. I tillegg får du et valgfritt tidsskrift innen ditt arbeidsfelt. Ønsker du fagbladet **Spesialpedagogikk**, er medlemsprisen 150 kroner i året. På **Min side** kan du enkelt bestille og endre dine abonnemnt.

Min side på udf.no/min-side/mine-abonnement



Bladet Utdanning

Alle Utdanningsforbundets medlemmer mottar bladet Utdanning gratis.

Bladet er for alle som er engasjert i utdanning, oppvekst, utdanningspolitikk og pedagogikk, og det er et av landets mest leste fagblader. Bladet kommer ut 14 ganger i året.



Bedre Skole

Bedre Skole er et faglig-pedagogisk tidsskrift for lærere, skoleledere og alle andre med interesse for skole.

I magasinet publiseres forskning, fagartikler, reportasjer og bokomtaler. Bladet kommer ut fire ganger i året.



Første steg

Første steg er et faglig-politisk tidsskrift for barnehagelærere, styrere, studenter og andre med interesse for barnehage.

I tidsskriftet kan du lese fagartikler, reportasjer, bokomtaler og debatter. Bladet kommer ut fire ganger i året.



Yrke

Yrke er Norges eneste fagblad om yrkesopplæring rettet mot yrkesfaglærere, rådgivere, skoleledere, opplæringskontor og lærebedrifter.

Yrke går tett på opplæringsarenaene og bringer fagartikler, intervjuer og reportasjer fra opplæring i skole, bedrift og øvrige opplæringsinstitusjoner. Bladet kommer ut fire ganger i året.

spesialpedagogikk 0119



Abonner på Spesialpedagogikk

Spesialpedagogikk er det eneste norske tidsskriftet innenfor sitt fagfelt. Bladet inneholder fagartikler, forskningsartikler, kronikker, debattstoff og bokmeldinger.

Vi publiserer fagstoff om barn, ungdom og voksne med ulike vansker som f.eks.: sosiale- og emosjonelle vansker, psykisk utviklingshemming, ADHD, autismespekterforstyrrelser, Tourettes syndrom, lese- skrive og matematikkvansker, syns- og hørselsvansker, fysiske funksjonshemminger mm. Bladet kommer ut seks ganger i året.

Medlemspris 150 kroner i året (ordinær pris 500 kroner).



Min side

Spørsmål om ordningen?

Kontakt

Medlemsservice

Tlf.: 24 14 20 00, tast 2
betjent 08.00-15.00

Epost:
medlem@udf.no

Ikke medlem, men vil abonnere på bladene?

Send epost til:
abonnement@utdanningsnytt.no

UTDANNING



ILL. ISTOCKPHOTO

Utgivelser 2020

Nr.	Materiellfrist	Utkommer
1	11. desember	10. januar
2	15. januar	31. januar
3	05. februar	21. februar
4	26. februar	13. mars
5	18. mars	03. april
6	15. april	01. mai
7	06. mai	22. mai
8	27. mai	12. juni
9	05. august	21. august
10	26. august	11. september
11	16. september	02. oktober
12	07. oktober	23. oktober
13	28. oktober	13. november
14	18. november	04. desember

Har du spørsmål angående annonsering? Ta kontakt med:
Mona Jørgensrud, Salgssjef, HS Media, mj@hsmedia.no



**Den Norske Skole
Gran Canaria**
COLEGIO NORUEGO

Ledige lærerstillinger ved Den Norsk Skole Gran Canaria

Den Norske Skole Gran Canaria er godkjent ifølge friskoleloven som norsk grunnskole og som norsk videregående skole, studie-spesialiserende, med rett til statstilskudd. Skolen, som også går under navnet Colegio Noruego, har et ganske stabilt elevtall på ca. 200 elever og omtrent 40 ansatte.

Å være en norsk skole i Spania medfører at vi er underlagt både spansk lov og den norske friskoleloven med tilhørende forskrifter. DNSGC er en delvis fådelt skole, og de som jobber hos oss må være forberedt på å undervise på sammenslåtte trinn. Hvilke trinn som blir sammenslått varierer fra år til år, avhengig av elevtall og gruppestørrelser. Vi trenger ansatte med pågangsmot, kompetanse, erfaring og ikke minst fleksibilitet mht. å kunne jobbe svært allsidig i vår organisasjon.

For skoleåret 2020/2021 blir det ledig et antall lærerstillinger ved vår grunnskole og videregående skole.

Fullstendig utlysningstekst finnes på www.colegio.no

Søknadsfrist: 11. mars



**Den Norske Skole
Gran Canaria**
COLEGIO NORUEGO

Ledige lederstillinger ved Den Norsk Skole Gran Canaria

Den Norske Skole Gran Canaria er godkjent ifølge friskoleloven som norsk grunnskole og som norsk videregående skole, studie-spesialiserende, med rett til statstilskudd. Skolen, som også går under navnet Colegio Noruego, har et ganske stabilt elevtall på ca. 200 elever og omtrent 40 ansatte.

Å være en norsk skole i Spania medfører at vi er underlagt både spansk lov og den norske friskoleloven med tilhørende forskrifter. DNSGC er en delvis fådelt skole, og de som jobber hos oss må være forberedt på å undervise på sammenslåtte trinn. Hvilke trinn som blir sammenslått varierer fra år til år, avhengig av elevtall og gruppestørrelser. Vi trenger ansatte med pågangsmot, kompetanse, erfaring og ikke minst fleksibilitet mht. å kunne jobbe svært allsidig i vår organisasjon.

Avdelingsleder/rådgiver VGS

For skoleåret 2020/2021 søker vi etter avdelingsleder/rådgiver til vår videregående skole i 100% stilling.

Avdelingsleder grunnskole

Til vår grunnskole søker vi etter avdelingsleder i 50% stilling kombinert med 50% undervisningsstilling.

Fullstendig utlysningstekst finnes på www.colegio.no

Søknadsfrist: 11. mars

● Se flere ledige stillinger på Lærerjobb.no

Kurstilbud til alle lærere i grunnskolen:

Fagfornyelsen i praksis

På vårens kurs med Gyldendal møter du menneskene bak læremidlene vi lager. Du vil få konkrete tips og ideer som du kan bruke i din undervisning, inspirasjon til å jobbe tverrfaglig og se eksempler på dybdelæring i praksis.

MARS 2020:
Oslo - Kristiansand
Stavanger - Bergen
Ålesund - Trondheim
Tromsø



Se hele kursoversikten
og meld deg på:
gyldendal.no/grs/kurs

Programmering i Python for realfaglærere i vgs

**Kurs: Grunnleggende programmering for
matematikk- og naturfaglærere i vgs**

7,5 studiepoeng | høst 2020 | kr. 12.500

Kurs: Anvendt Python-programmering

7,5 studiepoeng | vår 2021 | kr. 12.500

Studietilbud: Programmering for realfaglærere i vgs

15 studiepoeng | høst 2020 og vår 2021 | kr. 25.000

De to kursene ovenfor satt sammen til et studietilbud

Søknad til UDIR om støtte til deltakelse innen 1.3. 2020

usn.no/larer



Norges grønne fagskole *vea*

Vi tilbyr kurs og studier innenfor grønne
design- og miljøfag:

- Kompetanseheving for faglærere og barnehagepersonell
- Studier innen botanisk design og eksperimentelt uttrykk
- Alle studier på deltid – søk studieplass frem til 15.april

Følg med på www.vea-fs.no

Minneord

● Ole Bernt Syvertsen

Ole Bernt Syvertsen, født 3. mars 1925, død 12. desember 2019, var en kristiansandslektor, cand. philol. med norsk hovedfag fra Universitetet i Oslo. Han var elsket av sine elever og studenter, som aldri fikk nok av ham. Også hans kolleger holdt ham høyt for hans kunnskaper og gode historier, humørfylte og beskjedne adferd og evne til å knytte menneskelige relasjoner.

Han var min gode kollega ved Kristiansand Handelsgymnasium og Agder Distriktshøgskole/Høgskolen i Agder, men var også velkjent som innleide foreleser og veileder ved blant andre Kristiansand og Trondheim lærerhøgskoler, distriktshøgskolene i Telemark og Finnmark og ved universitetene i Oslo, Tromsø og Bergen. Han verdsatte sin frihet så høyt at han i mange år omtalte seg som «en handelsreisende i undervisning», uten å ha fast stilling ved noen institusjon. Etterspurt som han var, var dette ikke noe problem. Selv om han likte konkurranser, mislikte han dem om opprykk og forskningsmidler. Han var en fri sjel i en sunn kropp, som elsket den frie tanke og alt friluftsliv.

Veien inn i høyere utdanning var ikke lett for Ole Bernt. Oppvokst som han var i Menigheten Samfundet, og brøt med den for å få lov til å studere, likte han å utfordre skrevne sannheter og ble ganske religionskritisk. Ugift og uten egne barn, grenseløst snill som han var, «onkel Ber» for mange som mistet sine nære, inntok han en omsorgsfull farsrolle og underviste og utfordret de unge til å ta ansvar for andre og for egne liv. Når noen av hans egen eller neste generasjon døde, viste han mer sine følsomme sider. I minnestunden ble det sagt at de kvinnelige studentene ble enda mer glad i han da, og at minst fem av dem ville inngått etterskap med han på dagen. En høyreist og attraktiv foreleser av Guds nåde viste seg som en venn av kvinnene. Uten at noe skjedde, dessverre, ble det lagt til.

Ole Bernt hadde aldri tenkt at han skulle overleve sine mange yngre søsken med klar margin. Hans gode bridgepartnere gikk også bort etter hvert. Den uveisomme hytta i Åseral måtte han selge, og

den havnære i Randesund overførte han til den yngre generasjon. Ribbet for mye livsinnhold, kunne han spørre: Hvorfor nå fortsette å leve? Men fra sitt rikholdige bibliotek leste han Arne Garborg, Aasmund Olavsson Vinje, Jonas Lie og Gabriel Scotts «Kilden», og så Olav H. Hauge: «Det er den draumen me ber på at noko vedunderleg skal skje», og Jan Magnus Bruheim: «Skapte er vi te bera og lette børane for kvarandre, til fånytt lever ingen», til sist Kolbein Falkeid: «Døden er ikke så skremmende som før. Folk jeg var glad i har gått foran og kvistet løype. De var skogskarer og fjellvante. Jeg finner nok fram».

Etter fylte 90, så lenge han kunne, syklet Ole Bernt omkring i Kristiansand og omegn. Som alltid før med velbrukt ryggsekk, bil har han aldri hatt, og svømte ofte daglig i Stampa i Baneheia. Og dagene startet med reflektert pløying av Aftenposten, Fædrelandsvennen, Klassekampen og Vårt Land, aviser han lot gå videre til gode venner. Da han på dødsleiet i Valhalla Omsorgssenter mottok sitt eget slitte eksemplar av Svein Lies grammatikk, var det som han et øyeblikk var helt seg selv igjen, reiste seg halvt opp i sengen og ropte ut «Svein Lie!»

Filologen, lokalhistorikeren, stedsnavnseksperthen, og fremfor alt målmannen, vårt gode menneske Ole Bernt Syvertsen, ble bisatt fra Oddernes kapell 3. januar. Fenomenal som han var til å kjenne igjen ansikter og navn, ville han ha gledet seg over de mange elever og andre som var der for å hedre og minnes ham.

Den glade sportsfisker Ole Bernt, som også kjøpte seg fiskebåt med kum, ville gledet seg da «Fiskerens morgensang» av Jens Gundersen ble spilt, og over at Odd Jan Sandsdalen ble referert: «Jorda vil minnast deg slik den minnest graset og skogane, regnet. Du blir tatt vel imot og hugsa, slik treet hugsar skuggen sin kvar morgon, slik havet hugsar dråpen».

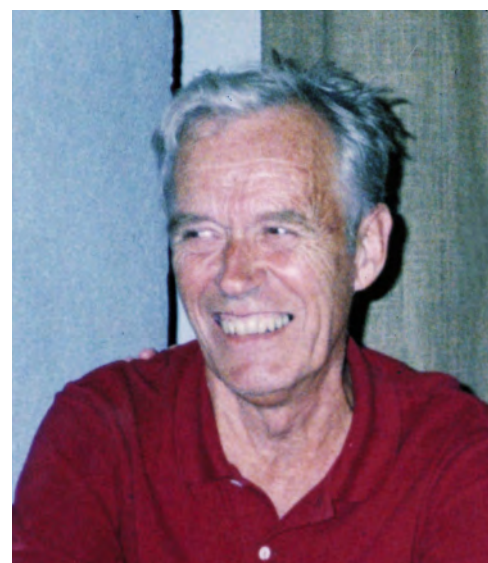


FOTO PRIVAT

Thor Einar Hanisch

Susanne Azevedo Stirø

Advokatfullmektig i Raugland Advokatene

FOTO BENEDICTE BELLE/RAUGLAND ADVOKATENE



**Lov
og
rett**

Arbeidsgivers tilretteleggingsplikt

Etter arbeidsmiljøloven paragraf 4-6 har arbeidsgiver en plikt til å tilrettelegge for at en arbeidstaker med redusert arbeidsevne skal kunne komme tilbake i arbeid, eventuelt få et annet, passende arbeid i virksomheten.

Bestemmelsen tar særlig sikte på tilbakeføring av sykmeldte arbeidstakere når arbeidstakeren av en eller annen grunn får redusert arbeidsevne som følge av ulykke, sykdom, slitasje eller lignende.

Arbeidsgivers tilretteleggingsplikt er vidtrekkende, men ikke absolutt. Arbeidsgiver skal tilrettelegge så langt det er mulig, og det må foretas en konkret helhetsvurdering av hvor langt arbeidsgiver må strekke seg i det enkelte tilfellet.

Tilretteleggingsplikten er relativ ved at den kan skjerpes på grunn av forhold ved virksomheten eller arbeidstakeren. En rik virksomhet vil ofte ha større muligheter til å gjennomføre tilretteleggingstiltak enn en «fattig» en. Også virksomhetens størrelse er av betydning. En stor virksomhet vil gjerne ha bedre forutsetninger for omlegging og tilpasning av arbeidet enn en liten. Tilretteleggingsplikten gjelder uavhengig av årsaken til den reduserte arbeidsevnen, men dersom arbeidstakerens helseplager har oppstått gjennom utførelsen av arbeidet, vil tilretteleggingsplikten være særlig vidtgående. Også arbeidstakerens ansiennitet påvirker tilretteleggingsplikten, ved at den blir mer omfattende jo lengre ansiennitet arbeidstakeren har.

Hvis det ikke er mulig å tilrettelegge arbeidet for arbeidstaker, skal vedkommende så langt det er mulig gis annet passende arbeid i virksomheten. Omplasseringsplikten innebærer ikke en plikt til å opprette en ny stilling, men dersom det er eller blir ledig en passende stilling i virksomheten, skal denne tilbys

arbeidstakeren hvis vedkommende ellers er kvalifisert og egnet til arbeidet. I kravet til «passende arbeid» ligger det at arbeidet ikke må være vesentlig annerledes av hensyn til ansvar, lønn med mer enn arbeidstakerens tidligere arbeid i virksomheten.

Det kan spørres om arbeidsgiver har en mer omfattende styrings- og omplasseringsrett ved sykefraværsoppfølging enn ellers. Bruken av en slik utvidet styringsrett vil i så fall i utgangspunktet være et midlertidig tiltak, underlagt krav om saklighet. Hvis arbeidstakeren er overført til en ny stilling, vil vedkommende i utgangspunktet ha rett til tilbakeføring i opprinnelig stilling. En slik rett kan imidlertid bli borte hvis omstendighetene etter hvert tilsier at endringen blir permanent.

God dialog og tett oppfølging er viktig for at tilretteleggingen skal kunne bli så god som mulig. Arbeidstaker plikter å medvirke i tilretteleggingsarbeidet blant annet ved å delta på dialogmøter, utarbeide av oppfølgingsplaner og ved å holde arbeidsgiver orientert om sin egen arbeidsevne. Arbeidstaker plikter imidlertid ikke å dele medisinske eller sensitive opplysninger med arbeidsgiver.

Hvis arbeidstakeren har langvarige og/eller hyppige sykefravær, kan arbeidsgiver i enkelte tilfeller ønske å gå til oppsigelse på grunn av ulempene sykefraværet påfører virksomheten. Selv om arbeidstakeren er friskmeldt, kan arbeidsgiver mene at sykefraværshistorikken tilsier at det også i fremtiden er risiko for et fortsatt høyt sykefravær.

For at en oppsigelse på grunn av sykefravær skal kunne være saklig, må arbeidsgiver ha oppfylt sin tilretteleggingsplikt. Det er også av betydning når det kan antas at arbeidstakeren vil kunne være tilbake i arbeid. En oppsigelse vil vanskelig være saklig dersom arbeidstakeren forventes å kunne vende tilbake til arbeidet i løpet av kort tid. Ved hyppige sykefravær må det vurderes om omfanget av sykefraværet er særlig omfattende.

«Dersom arbeidstakerens helseplager har oppstått gjennom utførelsen av arbeidet, vil tilretteleggingsplikten være særlig vidtgående.»



Fra forbundet

● **Utdanningsforbundet**

Hege Valås | nestleder

FOTO TOM-EGIL JENSEN



Bemanningsproblemet i barnehagen er ikke løst

Nesten en tredjedel av barnehagene oppfyller minstenorm for bemanning bare mellom to og tre timer per dag. Halvparten har nok bemanning fire til fem timer. Vi vet at vanlig åpningstid i barnehager er ti timer. Altså har de fleste barnehager full bemanning i beste fall halvparten av tida barna er i barnehagen. Dette fremgår av en rapport Utdanningsdirektoratet nettopp fikk.

Tallene er ikke særlig bedre for antallet barnehagelærere: Halvparten av styrerne oppgir at det er barnehagelærere sammen med barna under fem timer om dagen.

Rapporten forteller med all ønsket tydelighet at bemanningsnorm og ny pedagognorm ikke har løst de problemene de var ment å løse. Normene har gitt små utslag på den gjennomsnittlige bemanningen, og antakelig har de hatt best effekt i barnehager med aller lavest bemanning. Våre medlemmer og tilitsvalgte rapporterer om at for lav bemanning fører til et dårlig pedagogisk tilbud til barna. Det er verken nok bemanning eller rett bemanning store deler av dagen.

Da normene ble vedtatt våren 2018, manglet det ikke på advarsler. Foreldre og ansatte var klinkende klare: Disse normene er på langt nær tilstrekkelige. I høringen på Stortinget sa Steffen Handal at normene må betraktes som et nytt verktøy som departementet bør innføre under nøye evaluering, men at de ikke er gode nok. Målet må være å forbedre normene. Opposisjonen i komiteen, Arbeiderpartiet, SV og Senterpartiet, ba om en grundig evaluering etter to år. Stortingsvedtaket ble noe mer moderat: «Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget våren 2019 og våren 2020 med informasjon om hvordan innføringen av bemanningsnormen og skjerpet pedagognorm har påvirket pedagogtettetheten og voksentettetheten i barnehagene.»

Rapporten direktoratet har mottatt, er knapt noen evaluering, men den viser i hvert fall at normene ikke fungerer etter hensikten. Den viser også at bruken av vikar har økt noe i barnehagene, men ikke om dette skyldes økt sykefravær eller om vikarbruken dekker en større del av fraværet.

Men vi vet ikke mer om hvordan normene eventuelt kan ha påvirket åpningstid, gruppestørrelse eller vikarbruk. Vi vet ikke mer om hvorvidt noen barnehager har gjeninnført bruk av kjøkenhjelpere og vaktmestertjenester. Vi har ingen oppsummerte erfaringer fra barnehager som eventuelt har prøvd å dempe barnehagelæreres administrative og praktiske arbeidsbyrde. Vi vet ikke mer om hvordan styrerressursen blir brukt i barnehagene. Vi har heller ikke god kunnskap om barns reelle oppholdstid.

En ordentlig evaluering kunne gitt oss kunnskap om gode eksempler, men det har vi ikke fått. Vi har en regjering som er opptatt av kunnskapsbasert politikk, men den har ikke samlet kunnskap om bemanningsproblemet i barnehagen.

Vi går mot en ny valgkamp før stortingsvalget i 2021. La oss bruke tiden til å sette alle stortingspolitikere og velgere inn i hvordan bemannings situasjonen påvirker barns hverdag. Kommuner som Fredrikstad, Stavanger og Tønsberg er i ferd med å sette mer ambisiøse mål på vegne av barna. Vi må ruste kommunene med kunnskap om hva som kan gjøres for å bedre bemanningen. Vi må også jobbe systematisk for en skjerpet bemanningsnorm, hvor halvparten av bemanningen skal være barnehagelærere.

Lenke til rapporten: <https://tfou.no/publikasjoner/sporsmal-til-barnehage-norge-2019/>

«Vi har en regjering som er opptatt av kunnskapsbasert politikk, men den har ikke samlet kunnskap om bemanningsproblemet i barnehagen.»

Ny vurdering og eksamen: Slik er endrings-forslagene

I forbindelse med fagfornyelsen har regjeringen lagt frem en rekke forslag til endringer i vurderings- og eksamensordningene.

Før jul ble nye læreplaner i en rekke fag klare. De skal tas i bruk fra august 2020. Samtidig er det lagt frem forslag til nye eksamensordninger og regler for vurdering:

Del 1 Høringsnotat om forslag til endringer i bestemmelser om vurdering som følge av fagfornyelsen

Det foreslås at:

- høringsinstansene bes om å vurdere om lærelyst skal tas inn i formålet med vurdering i fag (underveisvurdering)
- kompetansemålene fortsatt skal være grunnlaget for vurdering i fag, men understreker at disse må forstås i lys av teksten om faget
- ordensreglementet beholdes som grunnlaget for vurdering i orden og i oppførsel, men høringsinstansene bes om å gi innspill på hva som taler for og hva som taler mot å beholde karakterene i orden og oppførsel, samt å vurdere om det er behov for endring
- det tas inn en ny samlet bestemmelse som gjelder både samtale om faglig utvikling og samtale om sosial og annen utvikling
- bestemmelsene om underveisvurdering omstruktureres og at prinsippene for underveisvurdering tydeliggjøres
- «breitt vurderingsgrunnlag» erstattes med at eleven skal få mulighet til å vise kompetansen sin på flere og varierte måter
- realkompetansevurdering skal skje av to fagpersoner

Del 2 Høringsnotat om forslag til endringer i bestemmelser om eksamen

Det foreslås at:

- dagens formål med sluttvurdering videreføres
- det presiseres at eksamen skal gi eleven eller privatisten anledning til å vise sin kompetanse i så stor del av faget som mulig ut fra eksamensformen
- det åpnes for flere kombinasjoner av eksamensformer enn det vi har i dag
- det fastsettes i læreplanen om faget skal ha forberedelsedel
- kravet om presentasjon ved muntlig eksamen oppheves
- kravet om forberedelsedel til muntlig eksamen videreføres, og dette innføres også til muntlig-praktisk eksamen

Del 3 Høringsnotat om forslag til eksamensordninger i læreplanene for fagfornyelsen

Det foreslås:

- å innføre muntlig-praktisk eksamen i flere fag, også i grunnskolen
- å endre skriftlige lokalt gitte eksamener i norsk på Vg2, matematikk 1P-Y og 1T-Y til sentralt gitt eksamen



UNDER ENDRING: Eksamen har en lang tradisjon i skolen. Nå ønsker regjeringen nye eksamensordninger.

FOTO MOSTPHOTOS

- å innføre eksamen i de praktiske og estetiske fagene i grunnskolen
- å prøve ut skriftlig-muntlig eksamen i ny gjennomføringsløsning
- å videreføre dagens eksamensordninger i en rekke fag
- at det presiseres at de som har det overordnede ansvaret for eksamen avgjør hva som er tillatte hjelpemidler til eksamen
- at det tas inn en ny samlet bestemmelse som tydeliggjør det overordnede ansvaret for eksamen for Utdanningsdirektoratet og skoleeiere

Del 4 Høringsnotat om forslag til mindre endringer og klargjøringer

Det foreslås:

- egen bestemmelse om virkeområde
- egen bestemmelse om rett til vurdering
- egen bestemmelse om fraværsgrensen
- egen bestemmelse om underveisvurdering i orden og i oppførsel
- å slå sammen halvårsvurdering i fag for elever, lærlinger og lærekandidater
- å ta dagens § 3-17a om sammenhengen mellom sluttvurdering og elevstatus inn i bestemmelsen om sluttvurdering
- egen bestemmelse om realkompetanse som sluttvurdering
- nytt krav om at sensor skal ha tilfredsstillende kompetanse
- endring av de fleste paragrafnummer
- forenklinger og justeringer i en rekke bestemmelser

Høringsforslagene er sendt alle fylkeslagene til Utdanningsforbundet for innspill, høringssvaret sendes i midten av april.

PODKAST: I episode 34 av Lærerrommet spør vi: Hva fungerer og hva fungerer ikke med eksamen og vurdering? Gjестene er lærer Simen Spurkland og forsker Rolf Vegar Olsen. Lærerrommet er i Apple iTunes, SoundCloud, Acast, Spotify - eller via udf.no

Disse sidene er utarbeidet av kommunikasjonsavdelingen i Utdanningsforbundet.



FERIETID: Husk reiseforsikring i vinterferien.

FOTO UNSPLASH.COM

Husk reiseforsikring i vinterferien

Nå er det vinterferie for de fleste av våre medlemmer. Uansett om det blir en dagstur i bakken, en helgetur på fjellet, eller du reiser til utlandet, gjelder vår reiseforsikring fra du forlater tomtgrensen. Husk at reiseforsikringen må være på plass før avreise, og at du finner ditt reisekort i medlemsappen UDF Medlem.

Les mer og bestill på
udf.no/reiseforsikring

Bli med på Barn

Barnehager rundt om i landet ønsker foreldre, politikere og andre interesserte velkommen inn 10. mars: De vil vise fram barnehagers viktige rolle i barnas lek, læring og utvikling.

Med slagordet «Ulike sammen» er temaet tilhørighet under årets barnehagedag. Barnehagen skal jobbe for at alle barn opplever å være inkludert i fellesskapet. Det skal være «rom og plass» til alle barn uansett funksjonsnivå, kjønn, sosiale, etniske og kulturelle bakgrunn.

– Det er fortsatt for dårlig kjennskap til barnehagens pedagogiske arbeid. Barnehagen har gjennom historien hatt ulike politiske formål, og lenge var oppfatningen at barnehagens hovedformål var å sørge for et trygt og godt sted å være for små barn, mens foreldre var på jobb, sier nestleder Hege Valås i Utdanningsforbundet om hvorfor Barnehagedagen er viktig.

Hun understreker at barnehagen nå anses som den første delen av barns utdanning, og at vi derfor må spre kunnskap om hvordan barnehagen er utdanning.

– Barnehagelærerne er de beste til å spre denne kunnskapen, og på barnehagedagen åpnes dørene for foreldre, politikere og andre interesserte, for å vise hva barn opplever og erfarer i barnehagen, og hvordan barnehagen best legger til rette for små barns lek, læring og trivsel, sier Valås.

Mangfold og gjensidig respekt

Mangfold og gjensidig respekt er en del av ramme-

planen, og barnehagen skal synliggjøre, verdsette og fremme respekt for menneskeverdet. Barnehagen skal også gi felles erfaringer og synliggjøre verdien av fellesskap, og bidra til at alle barn føler seg sett og anerkjent for den de er. Den enkeltes plass og verdi i fellesskapet skal synliggjøres.

Barnehagedagen er en god anledning til å vise fram aktiviteter og spre kunnskap om det pedagogiske arbeidet som skaper kvalitet. I år kan det være aktiviteter som viser hvordan barn kan lære om likheter og forskjeller av hverandre, opplevelser rundt mange ulike måter å tenke, handle og leve på, og at det er rom og plass til alle barn.

10. mars er muligheten til å løfte fram hvordan akkurat dere arbeider for å ivareta og synliggjøre mangfoldet og fellesskapet blant barn og voksne i deres barnehage.

Finn mer info og materiell på
udf.no/barnehagedagen

Barnehagedagen

- Utdanningsforbundet, Fagforbundet og Foreldreutvalget for barnehager (FUB) samarbeider om og arrangerer Barnehagedagen 10. mars 2020.
- Formålet er å synliggjøre hva barna får oppleve, erfare og lære i barnehagen.
- Den første barnehagedagen ble arrangert i 2005.

Hør på Lærerrommet!

Podkasten Lærerrommet gir innsikt i ulike tema innen utdanningsfeltet, og er for alle som er engasjerte i barnehage, skole eller innen høyere utdanning. Gjestene er forskere, lærere, barnehagelærere, elever, ledere, politikere – eller andre.

Episode 39:

Møt eleven Mathilde, Fafo-forsker Jon Rogstad og rektor Kjell Ove Hauge i en samtale rundt temaet: Frafall i videregående, hva skal vi gjøre?



Episode 38:

Hva er en profesjonell lærer? Lærer, spaltist og foredragsholder Håvard Tjora en av gjestene, sammen med inspektør Øystein Imsen.



LÆRERROMMET



Lærerrommet er på iTunes, Acast, SoundCloud, Spotify eller via udf.no.

Episode 37:

Hva er dybdelesning og kritisk lesning? Hør på samtalen med professor Marte Blikstad-Balas og lærer Ann Sørum Michalsen.

Barnehagedagen!



Årets plakater symboliserer gjennom bilder av ulike leker og klær i barnehagehyllene rom og plass til alle barn i tråd med slagordet «Ulike sammen». Den kan lastes ned fra udf.no/barnehagedagen på fem språk: bokmål, nynorsk, lulesamisk, nordsamisk og sørsamisk.

Kurs

Fagfornyelsen: Arbeidslivsfag

5. mars arrangerer vi gratis seminar i Lærernes hus i Oslo om arbeidslivsfag. Erfaring viser at arbeidslivsfag kan ruste elevene for en bedre overgang til videregående opplæring, særlig på yrkesfag. Vi ønsker å formidle kunnskap om fagets plass i den nye læreplanen, men ikke minst dele erfaringer og konkrete ideer til hvordan skoler kan komme i gang.



ØKENDE: Vold og trusler er et samfunnsproblem som i økende grad berører oppvekst- og utdanningssektoren.

FOTO LUTH

Vold i skolen

16. mars blir det kurs i Lærernes hus i Oslo: «Hvordan håndtere utfordringen med vold og trusler i skolen?». Her lærer du å forebygge faresituasjoner, og får innsikt i forskningsbaserte teknikker for konflikthåndtering som kan brukes i et bredt spekter av situasjoner. Kurset er praktisk rettet. Kursholder er Ole André Bråten.

Gode lesestrategier

16. mars inviterer vi til kurs på Thon Hotel Polar i Tromsø om lesestrategier. Kurset gir en innføring i hva lesestrategier er, hvilke strategier som passer for mellom- og ungdomstrinnet og hvordan du kan undervise i dem. Kurset er relevant for lærere som vil styrke sin fag- og leseundervisning i tråd med fagfornyelsen og sikre bedre læring for elevenes sine. Kursholder er Vigdis Refsahl.

Fagfornyelsen: Matematikk

16. mars er det kurs på Clarion Hotel Admiral i Bergen. Temaet er fagfornyelsen og konsekvenser for matematikkundervisningen. Det skal bl.a. handle om økt fokus på dybdelæring. Kurset vil også rette oppmerksomheten mot at nye tilnærminger i undervisningen utfordrer gamle måter å vurdere elevenes læring i matematikk. Hva innebærer det f.eks. at elevene oppnår en dyp forståelse av kunnskap i matematikk? Kursholder er Mona Røsseland.

Les mer på udf.no/kurs

Disse sidene er utarbeidet av seksjon for medlemstilbud i Utdanningsforbundet.

Dine forsikringstilbud

Som medlem av Utdanningsforbundet har du tilgang til unike forsikringsfordeler til gode priser.

Reiseforsikring

Ingen egenandel og hele 90 dagers reisevarighet. Pris fra kr 756,- til kr 2 136,- pr. år, avhengig av om den skal gjelde for én person eller en familie, og om du er over eller under 70 år.

Innboforsikring

Dekker tap og skade på privat innbo og løsøre med inntil 3 mill. pr. skadetilfelle. Pris kr 1 020,- pr. år.

Grunnforsikring

Forsikringen består av livsforsikring for medlemmet, ulykkesforsikring for familie og begravellesstøtte ved død i nær familie. Pris kr 888,- pr. år.

Uføreforsikring

En uføreforsikring gjør deg bedre rustet økonomisk dersom du blir ufør. Pris beregnes ut fra alder og valgt forsikringssum.

Livsforsikring

Forsikringen gir en engangsutbetaling til etterlatte ved forsikredes død, uansett om dødsfallet skyldes sykdom eller ulykke. Pris beregnes ut fra alder og valgt forsikringssum.

Barneforsikring

Forsikringen kan kjøpes til barn og barnebarn fra 3 måneder til 18 år, og er gyldig til utgangen av året de fyller 26 år. Pris pr. barn kr 1 308,- pr. år for barn under 21 år, og kr 1 608,- pr. år for barn over 21 år.

70+ forsikring

Forsikringspakke for deg som er over 70 år. Pakken inneholder reise-, innbo- og ulykkesforsikring. Døgnåpen helsetelefon er også inkludert. Pris for familie kr 3 348,- pr. år. Én person kr 2 592,- pr. år.

Person 3i1 forsikring

En helt ny pakke for deg under 40 år, som kjøpes uten helseerklæring. Pakken inneholder forsikring for liv, uføre og kritisk sykdom. Dette er en gunstigere løsning enn å kjøpe forsikringene hver for seg, og du får utbetaling for den hendelsen som eventuelt inntrer først. Total forsikringssum er på kr 500 000. Prisen avhenger av alder og ligger på mellom kr 1 020,- og 1 392,- i året.

Studentforsikring

Forsikringen består av innbo-, reise-, ulykkes- og uføreforsikring. En spesialtilpasset pakke for deg som er student. Pris kr 996,- pr. år.

Husforsikring

Husforsikring ekstra har unike vilkår og gode priser. Vi tilbyr to varianter, hus ekstra og hus. Sjekk din pris på udf.no/medlemstilbud.

Bilforsikring

Bilforsikringene ekstra og delkasko har 75 % bonus, unike vilkår og gode priser. Bonusen gjelder også ved forsikring av din første bil. Sjekk din pris på udf.no/medlemstilbud.

Rabatt hos Tryg

Som medlem i Utdanningsforbundet får du rabatt på private forsikringer hos Tryg. Ordningen gir deg rabatt på alt fra hytte- til båtforsikring. Alle medlemmer får 35 % uavhengig av antall produkter.

Tryg pluss

Har du privat forsikring i Tryg, får du som medlem i Utdanningsforbundet tilgang til fordelsprogrammet Tryg Pluss. Det gir fordeler som psykologhjelp ved personlig krise, råd fra fagpersoner om vedlikehold og påbygg av bolig, og hjelp ved ID-tyveri og misbruk i sosiale medier.

Les mer på udf.no/medlemstilbud

Husk reiseforsikring

Nå er det vinterferie for de aller fleste av våre medlemmer. Uansett om det blir en dagstur i bakken, en tur til utlandet eller en helgetur på fjellet gjelder vår reiseforsikring.

God tur!

Les mer på udf.no/reiseforsikring





Skap engasjement og læring med
Bruk Hue – et gratis, interaktivt verktøy
for undervisning om nettvett og nett-
mobbing for barne- og ungdomstrinnet.

Les mer på nye brukhue.no